

Sentyabrın 19–20-də keçirilmiş bir-günlük antiterror əməliyyatı nəticəsində Azərbaycan Qarabağdakı qanunsuz separatçı rejimin mövcudluğuna son qoydu və özünün beynəlxalq səviyyədə tanınmış əraziləri üzərində suverenliyini tam bərpa etdi.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

№ 201 (30895) 20 sentyabr 2025-ci il, şənbə

Xalq qəzeti

Xalqın qəzeti!

Gündəlik ictimai-siyasi qəzet

1919-cu ildən çıxır

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsi

Müqəddəs zəfərin suverenlik mükafatı

Yaxud 23 saat 43 dəqiqənin qətilik və bütövlük hökmü

İki il əvvəlün dünənində başladı, bu günündə başa çatdı. Cəmi 23 saat 43 dəqiqə çəkdi və həmin müddət bizi beş il əvvəlün müqəddəs Zəfərinə apardı. Eyni ruhyüksəkliyini, eyni ovqatı və eyni əzmi yaşadıq. Təkcə yaşamadıq, həm də təmizləndik, paklandıq, sanki dünyaya yenidən gəldik.

2020-ci ilin Vətən müharibəsinin ilk günlərinə aid və özündə Azərbaycan xalqının vəhdətini əks etdirən çoxsaylı video görüntülərdən biri daha təsirlidir. Yəqin, seyr etməsəniz, həmin görüntüdə əsgərlərlə dolu hərbi maşınlar üzü cəbhəyə yollanır, bir sürücü isə maşınını kənara çəkib, dizüstü çökərək əllərini göyə qaldırır. Yox, o, nəyə görə əylənmirdi, belə bir qürurlu günə görə şükür və dua edirdi. İki il əvvəlün dünənində əllərimizi göyə qaldırıb dua etdik. İki il əvvəlün bu günündə isə uca Tanrıya şükranlarımızı çatdırdıq.

(ardı 3-cü səhifədə)

“Əsrin müqaviləsi”
Azərbaycanın yeni neft
strategiyasının təntənəsidir

Səhifə ➞ 7

Aİ Bakının “qırmızı
xətlər”ini nəzərə alır

Səhifə ➞ 4

Azərbaycanın qitələrarası
strateji əməkdaşlığı

Səhifə ➞ 5

Şerman “düzəlişləri”
işə keçmədi

Səhifə ➞ 4

Qarabağda separatçılığa son qoymuş hərbi rəşadət

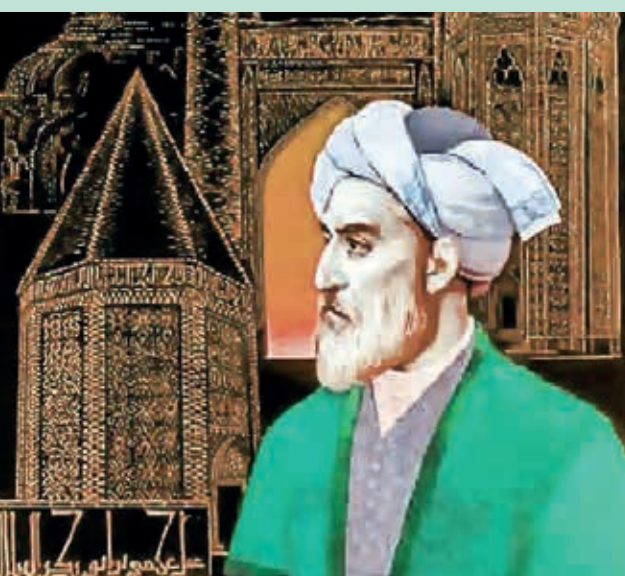
Səhifə ➞ 9

Koçaryan və Sarkisyanın
qanlı cinayəti Avropa
Məhkəməsində

Səhifə ➞ 5

Abidələr dahisi
özü də abidələşəcək

Səhifə ➞ 10

Avtomobil nəqliyyatı ilə müntəzəm sərnəşin daşınması sahəsinin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı bəzi tədbirlər haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, avtomobil nəqliyyatı ilə müntəzəm sərnəşin daşınmalarının dayanıqlılığının və davamlılığının, sərnəşinlərə göstərilən xidmətlərin keyfiyyətinin və təhlükəsizliyinin təmin olunması, qabaqcıl beynəlxalq tələblər və təcrübə nəzərə alınmaqla bu sahədə fəaliyyət göstərən daşıyıcıların işinin səmərəli təşkili məqsədilə “Büdcə sistemi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 5-ci maddəsinə uyğun olaraq **qərara alıram**:

1. Azərbaycan Respublikası dövlət büdcəsinin tərkibində “İctimai nəqliyyat” Məqsədli Büdcə Fondu (bundan sonra – Fond) yaradılsın.

2. Müəyyən edilsin ki:

2.1. Fond aşağıdakı mədaxil mənbələri hesabına formalaşsın:

2.1.1. avtomobil benzininin, dizel yanacağının və maye qazın hər litrına görə yol vergisinin Fonda köçürülən hissəsi;

2.1.2. nəqliyyat vasitələrinin Bakı şəhərinin inzibati ərazisində müəyyən edilmiş ödənişli hərəkət zonalarına daxil olmasına görə ödənilən haqq;

2.2. Fondun vəsaitinin dövlət büdcəsi tərkibində təsdiq olunmuş xərclər dairəsində səərəncamçısı Azərbaycan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi;

2.3. Fondun vəsaitindən “Büdcə sistemi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun və dövlət xəzinədarlığı sahəsində digər normativ-hüquqi aktların tələbləri nəzərə alınmaqla Bakı, Sumqayıt, Gəncə, Naxçıvan, Xankəndi şəhərlərinin və Abşeron, Ağdam, Şuşa, Laçın rayonlarının inzibati ərazilərində aşağıdakı tələblərə cavab verən nəqliyyat vasitələri ilə müntəzəm sərnəşin daşınmalarını həyata keçirən hüquqi şəxslərə və ya fərdi sahibkar-

lara bu Fərmanın 4.2-ci bəndinə uyğun olaraq subsidiya ödənilməsi üçün istifadə edilir:

2.3.1. sıxılmış təbii qazla işləyən mühərriklə təchiz edilmiş avtobuslar;

2.3.2. elektrik mühərriki ilə təchiz edilmiş avtobuslar;

2.3.3. Gəncə şəhərinin inzibati ərazisinə münasibətdə həmçinin, istehsal tarixi 2025-ci il yanvarın 1-dən sonra olan dizel mühərriklili avtobuslar.

3. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

3.1. bu Fərmanın 2.1.2-ci yarım bəndinə uyğun olaraq, Bakı şəhərinin inzibati ərazisində ödənişli hərəkət zonaları və nəqliyyat vasitələrinin həmin zonalara daxil olmasına görə haqqın məbləği ilə bağlı təkliflərini üç ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

3.2. bir ay müddətində aşağıdakı normativ-hüquqi aktları təsdiq edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin:

3.2.1. bu Fərmanın 2.3-cü bəndində göstərilən inzibati ərazilərdə avtomobil nəqliyyatı ilə müntəzəm sərnəşin daşınmalarını həyata keçirən daşıyıcılarla bağlanmış avtomobil nəqliyyatı xidməti haqqında müqavilələrin şərtlərini;

3.2.2. bu Fərmanın 4.2-ci bəndinə uyğun olaraq, daşıyıcılara ödəniləcək subsidiyanın hesablanması və ödənilməsi qaydasını;

3.3. bu Fərmandan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

4. Azərbaycan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi (bundan sonra – Nazirlik):

4.1. 2026-cı il yanvarın 1-dən bu Fərmanın 2.3-cü bəndində göstərilən inzibati ərazilərdə müntəzəm sərnəşin daşınmalarına ehtiyacın və əlçatanlığın təmin edilməsi, sərnəşin axınının intensivliyi və ya avtomobil

bil nəqliyyatı xidmətinin davamlılığı nəzərə alınmaqla, Nazirliyin tabeliyindəki Azərbaycan Yürüsti Nəqliyyat Agentliyinin (bundan sonra – Agentlik) müəyyən etdiyi marşrutlar üzrə daşıyıcıların avtomobil nəqliyyatı ilə müntəzəm sərnəşindəşimə xidmətləri göstərəcəsi nəticəsində yaranan xərclərinin kompensasiya olunmasını nəzərdə tutan məsafə əsaslı avtomobil nəqliyyatı xidmətinin təbii qazla təchizə başlasın və bu prosesi 2028-ci il yanvarın 1-dək başa çatdırsın;

4.2. Agentlik və avtomobil nəqliyyatı ilə müntəzəm sərnəşin daşınmalarını həyata keçirən daşıyıcılar arasında bağlanmış avtomobil nəqliyyatı xidməti haqqında müqaviləyə əsasən daşıyıcılar tərəfindən göstərilən avtomobil nəqliyyatı xidmətinə görə hesablanan dəyər ilə həmin xidmət üçün təsdiq edilmiş gediş haqqına uyğun olaraq sərnəşinlərin ödənişlərindən toplanan vəsait arasında mənfi fərq yarandığı təqdirdə, həmin fərq məbləğində Fondun vəsaiti hesabına daşıyıcılara subsidiya ödənilməsinin təmin etsin;

4.3. bu Fərmanın 4.2-ci bəndi nəzərə alınmaqla, avtomobil nəqliyyatı xidməti haqqında müqavilələrin bağlanması üçün müntəzəm marşrutlar üzrə avtomobil nəqliyyatı xidməti göstərəcək avtomobil nəqliyyatı vasitələrinə dair tələbləri bir ay müddətində təsdiq edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

4.4. bu Fərmandan irəli gələn digər məsələlərin həlli üçün zəruri tədbirlər görsün.

5. Bu Fərmanın 2.1.1-ci yarım bəndi 2026-cı il yanvarın 1-dən, 2.1.2-ci yarım bəndi isə 2027-ci il yanvarın 1-dən qüvvəyə minir.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 19 sentyabr 2025-ci il

Azərbaycanın yəhudi icmasına

Hörmətli həmvətənlər!

Sizi yəhudi xalqının yeni il bayramı – Roş ha-Şana münasibətilə ürəkdən təbrik edir, ən səmimi arzu və diləklərimi yetirirəm.

Tarixən mütləq tolerantlıq ənənələrinin və yüksək birgəşayış mədəniyyətinin hökm sürdüüyü Azərbaycanda yəhudi icmasının özünəməxsus yeri vardır. Bu gün cəmiyyətimizin ayrılmaz hissəsi olan yəhudilər yüz illərdir ki, digər xalqların və konfessiyaların nümayəndələri ilə birlikdə əmin-amanlıq, qarşılıqlı hörmət və etimad şəraitində yaşayırlar.

Müasir dünyamızda Azərbaycan antisemitizmin, ksenofobiya və etnik-dini dözümsüzlüyün mövcud olmadığı nadir məkanlardan biridir. Mədəni müxtəlifliyin qorunub saxlanılması, etnik azlıqların dil və mədəniyyətinin inkişafı, multikultural dəyərlərin təşviqi Azərbaycanda həyata

keçirilən dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindədir.

Yəhudiəsilli vətəndaşlarımız ictimai-siyasi həyatın bütün sahələrində yaxından iştirak edir, cəmiyyətimizdə milli-mənəvi həmrəyliyin daha da gücləndirilməsi, Azərbaycan haqqıqlarının dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işinə layiqli töhfələr verirlər.

Roş ha-Şana yeniliyin, mənəvi saflığın, xeyirxahlıq və həmrəylik duyğularının rəmzidir. Bu əziz gündə bir daha hər birinizə bayram təbriklərimi çatdırır, ailələrinizə xoşbəxtlik, sürfələrinizə xeyir-bərəkət arzulayıram.

Bayramınız mübarək olsun!

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 19 sentyabr 2025-ci il

Ruanda Prezidenti Pol Kaqame Azərbaycana rəsmi səfərə gəlib

Ruanda Respublikasının Prezidenti Pol Kaqame sentyabrın 19-da Azərbaycan Respublikasına rəsmi səfərə gəlib.

Hər iki ölkənin Dövlət bayraqlarının dalğalandığı Heydər Əliyev Beynəlxalq

Aeroportunda ali qonağın şərafinə fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

Ruanda Respublikasının Prezidentini Azərbaycanın Baş nazirinin müavini Samir Şərifov, xarici işlər nazirinin müavini Yalçın Rəfiyev və digər rəsmi şəxslər qarşıladılar.

Milli Məclis sədrinin Malayziya görüşləri

Sentyabrın 19-da Milli Məclisin sədri Sahibə Qafarova Malayziyaya səfəri çərçivəsində Malayziya Parlamentinin Sədrinə Əvəz Bəni Bin Əvəz Ali Başah ilə görüşüb.

Ölkələrimiz və parlamentlərimiz arasındakı münasibətlərin mövcud səviyyəsindən məmnunluğunu bildirən Sədrin Sədrisi Sahibə Qafarovanın bu səfərinin ölkələrimiz arasında əlaqələrin inkişafına töhfə verəcəyinə inandığını qeyd edib.

Söhbət zamanı ikitərəfli münasibətlərin inkişafında parlamentlərarası əməkdaşlığın perspektivləri müzakirə olunub, beynəlxalq platformalarda əməkdaşlığın əhəmiyyəti vurğulanıb. Qanunverici orqanlarımızın həm ikitərəfli əsasda, həm də beynəlxalq parlament təşkilatlarında uğurlu əməkdaşlığından məmnunluq ifadə edilib.

Həmin gün Milli Məclisin sədri Sahibə Qafarova Malayziya Parlamentinin Nümayəndələr Palatasının sədri Tan Sri Dato Johari Bin Abdul ilə də görüşüb.

Nümayəndələr Palatasının sədri Azərbaycan parlament nümayəndə heyətinin AİPA-nın 46-cı Baş Assambleyasında iştirakına görə təşəkkürünü bildirib. Azərbaycan və Malayziyanın qanunvericilik orqanlarının

parlamentlərarası təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlığından danışan Sahibə Qafarova, bu baxımdan AİPA-nın 46-cı Baş Assambleyasının əhəmiyyətini qeyd edib.

Görüşdə Azərbaycan və Malayziya parlamentləri arasında əməkdaşlığın perspektivlərindən danışılıb, bu cür görüşlərin və aparılan danışıqların parlamentlərimiz arasında uğurlu əlaqələri təsdiq etdiyi qeyd olunub.

Milli Məclisin sədri Sahibə Qafarova dünyanın Kuala Lumpur şəhərinin meri, BMT-nin Məskunlaşma Proqramının (UN-HABITAT) sabiq icraçı direktoru Maimuna Mohd Şərif ilə də görüşüb.

Milli Məclisin sədri səfər çərçivəsində keçirilən tədbirlər və görüşlər barədə məlumat verərək, belə təmasların ölkələrimiz və parlamentlərimiz arasında əlaqələrin daha da genişləndirilməsi baxımından əhəmiyyətli olduğunu diqqətə çatdırıb. Kuala Lumpur şəhərinin meri Azərbaycana səfərlərini, Prezident İlham Əliyevlə görüşlərini xatırladaraq, ölkəmizin, o cümlədən paytaxt Bakının inkişafı ilə bağlı müsbət təəssüratlarını bölüşüb.

Söhbət zamanı, həmçinin Bakı və Kuala Lumpur arasında əməkdaşlıq perspektivlərinə toxunulub, maraq doğuran digər məsələlər haqqında da fikir mübadiləsi aparılıb.

XQ

Milli Məclisdə Dövlət Suverenliyi Gününə həsr olunmuş konfrans

Sentyabrın 19-da Milli Məclisdə “Konstitusiyə və Suverenlik İli” çərçivəsində Dövlət Suverenliyi Gününə həsr olunmuş konfrans keçirilib.

Konfransda Milli Məclis sədrinin müavini Ziyafət Əsgərov Prezidentin müvafiq Sərəncamı ilə Azərbaycanda 2025-ci ilin “Konstitusiyə və Suverenlik İli” elan edildiyini nəzərə çatdırıb. O, bunun Azərbaycan Konstitusiyasının 30 illiyi və Vətən müharibəsində Qələbəmizin 5 illiyi ilə əlaqədar olduğunu söyləyib.

Z.Əsgərov Azərbaycanın ilk milli Konstitusiyasının 1995-ci ildə, ondan öncə - 1991-ci ildə isə “Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyi haqqında” Konstitusiyaya Aktının qəbul edildiyini və orada milli Konstitusiyamızın hazırlanması ilə bağlı müddəanın əks olunduğunu bildirib. O qeyd edib ki, 1995-ci ildə ulu öndər Heydər Əliyevin sədrliyi ilə Azərbaycan Respublikasının yeni konstitusiyaya layihəsini hazırlayan komissiya yaradılıb. İlk milli Konstitusiyamızın əsas qayəsini hər bir Azərbaycan vətəndaşının hüquq və azadlıqlarının təsbit olunması və müdafiəsi təşkil edir.

2025-ci ilin “Konstitusiyə və Suverenlik İli” elan edilməsinin rəmzi mənə daşıdığını deyən Ziyafət Əsgərov, 2020-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə 44 günlük Vətən müharibəsində Qələbənin qazanıldığını, lakin tam suverenliyin hələ bərpa edilmədiyini, bəzi ərazilərimizin hələ ki, erməni separatçıların əlində olduğunu qeyd edib. Nəhayət, 2023-cü il sentyabrın 19-20-də 23 saatlıq lokal karakterli antiterror tədbirlərinin uğurla başa çatması nəticəsində Azərbaycanın öz ərazi bütövlüyünü və suverenliyini tam bərpa etdiyini vurğulayıb.

Sonra konfrans Konstitusiyaya Məhkəməsinin sədri Fərhad Abdullayev çıxış edib. O, Azərbaycan Konstitusiyasının preambulasında qeyd edildiyi kimi, müstəqillik, suverenlik və ərazi bütövlüyünün Azərbaycan xalqının ülvə niyyətlərindən olduğunu söyləyib. Bildirib ki, Azərbaycan torpaqlarının 30 il ərzində işğal altında olduğuna baxmayaraq, xalqımız öz əzmini itirməyib, öz ərazi bütövlüyü və suverenliyinin bərpası istiqamətində daim addımlayıb. Ötən əsrin 90-cı illərində əvvəlində ölkədə müşahidə edilən siyasi tənzətl, daxili çəkişmələrin, Konstitusiyamızın hüquqi cəhətdən işləmədiyini bir zamanda ulu öndər Heydər Əliyevin siyasi hakimiyyətə qayıdışının dövlətimiz üçün dönüş nöqtəsi olduğunu vurğulayıb.

Konfransda çıxış edən Milli Məclisin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin sədri Əli Hüseynli Azərbaycan Parlamentinin müstəqilliyin ilk illərindən müasir dövrümüzdə qədr bütövlükdə konstitusionalizmin inkişafına töhfə verdiyini bildirib. Dövlət suverenliyinin hüquqi tarixi aspektlərinin hər zaman ulu öndər Heydər Əliyevin diqqət

mərkəzində olduğunu vurğulayıb. O, Suverenlik və Konstitusiyaya anlayışlarının bir-biri ilə sıx bağlı olduğunu deyib. Qeyd edib ki, ümummilli lider Heydər Əliyevin 1993-cü ildə hakimiyyətə qayıdışı ilə Azərbaycanın suverenliyinin aktual problemləri dərindən öyrənilməyə başlandı. Suverenliyin əsas əlaməti olan ərazi bütövlüyünün bərpa olunması üçün xüsusi strateji plan çəkildi.

Daha sonra çıxış edən parlamentin Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin sədri Arzu Nağıyev bildirib ki, bu gün Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyü tam şəkildə bərpa olunub və ölkə tam suveren şəkildə öz ərazisində idarəetməni təmin edir.

Konfransda Milli Məclisin komitə sədrləri Sadiq Qurbanov, Siyavuş Novruzov, Fazil Mustafə, Zəhid Oruc, Hicran Hüseynova, Anar İsgəndərov, Səməd Seyidov, Azər Əmiraslanov, komitə sədrinin müavini Razi Nurullayev, Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin Heydər Əliyev adına Akademiyasının rəisi Elşad Nəsirov və başqaları çıxış ediblər.

XQ

XİN məlumat verir

Sentyabrın 19-da Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov Fransanın ölkəmizə yeni təyin olunmuş səfiri Sofi Laquett ilə görüşüb.

Səfir etimadnaməsinin surətini nazir Ceyhun Bayramova təqdim edib. C.Bayramov səfiri təyinatı münasibətilə təbrik edib, ona fəaliyyətində uğurlar arzulayıb.

Görüşdə Azərbaycan və Fransa arasında mövcud ikitərəfli və çoxtərəfli münasibətlərin hazırkı vəziyyəti, habelə regional və beynəlxalq məsələlər müzakirə olunub.

Azərbaycan “Heydər Əliyev adına Beynəlxalq Təhsil Qrantı” proqramı çərçivəsində ölkəmizdə

ali təhsil almaq hüququ qazanmış 14 fələstinli tələbəni Qəzza bölgəsindən təxliyə edib.

Xarici İşlər Nazirliyi tərəfindən həyata keçirilmiş təxliyə prosesi sentyabrın 17-də başlayıb və artıq həmin tələbələr təyyarə ilə ölkəmizə gətiriliblər. Onlar Elm və Təhsil Nazirliyinin təşkilatçılığı ilə müvafiq ali təhsil qurumlarının nümayəndələri tərəfindən qarşılanaraq yataqxanalara yerləşdiriliblər.

Qeyd edək ki, Fələstin Dövləti tərəfindən təqdim olunmuş namizədlilər əsasında həmin tələbələrə 8 nəfəri ötən il, 6 nəfəri isə cari ildə “Heydər Əliyev adına Beynəlxalq Təhsil Qrantı” proqramına qəbul olunub.

XQ

Müqəddəs zəfərin suverenlik mükafatı

(əvvəli 1-ci səhifədə)

2023-cü ilin bu günündə gözələrimizin önündə böyük tarixin yazıldığı üçün təkcə şükür etmədik, inanılmaz sevinc hissi də keçirdik. Silahlı Qüvvələrimizin yüksək peşəkarlıqla reallaşdırdıqları lokal xarakterli antiterror tədbirləri nəticəsində ərazi bütövlüyümüzün və suverenliyimizin bərpasının qürurunu yaşadık. Tam əminlik ki, bu yaşantı nəsillərə miras qalacaq qəhrəmanlıq salnaməmizdir.

Silahlı Qüvvələrimizin qısa müddətdə əldə etdiyi böyük uğur xalqımıza bütöv Vətəndə yaşamaq xoşbəxtliyini daddırdı. Xoşbəxtliyin ilk müjdəçisi isə Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyev oldu. Dövlətimizin başçısı xalqa 20 sentyabr 2023-cü il tarixli müraciətində fəxrlə bəyan etdi: “Düən təxminən saat 13:00 radələrində antiterror tədbirlərinin başlanması və uğurla başa çatması nəticəsində Azərbaycan öz suverenliyini bərpa etmişdir”.

Prezident İlham Əliyev xalqa müraciətində bir çox məqamlardan söz açmaqla yanaşı, Silahlı Qüvvələrimizin döyüş meydanında böyük şücaət göstərdiyini də vurğuladı. Eynilə 44 günlük müharibədəki kimi: “Qeyd etməliyəm ki, antiterror tədbirləri nəticəsində bizim hərbiçilərimiz böyük qəhrəmanlıq, şücaət, peşəkarlıq göstərmişlər. Ağır relyef şəraitində, düşmən tərəfindən uzun illər böyük mühəndislik işləri nəticəsində istehkamların mövcudluğu şəraitində, düşmən mövqelərinin tapılarda, əlverişli yerlərdə yerləşdirilməsinə baxmayaraq, bizim hərbiçilərimiz bir daha qeyd etdiyim kimi, qəhrəmanlıq, peşəkarlıq göstərmişlər və qısa müddət ərzində bütün istiqamətlər üzrə əhəmiyyətli dərəcədə hərbi uğurlar əldə etmişlər. Ermənistan dövlətinin Azərbaycan ərazisində qanunsuz yerləşdirilmiş və Ermənistan dövlətinin öhdəliyinə baxmayaraq, bu günə qədər çıxarılmamış ordunun böyük hissəsi tamamilə məhv edilmişdir. Hərbi texnika məhv edilmişdir və sıradan çıxarılmışdır”.

44 günlük müharibə başa çatanda insanlarımızı Ağdərənin, Əsgəranın, Xocavəndin, Xankəndinin və nəhayət qan yaddaşımız olan Xocalının aqibəti maraqlandırdı. Savaşın yekunlarını təsdiqləyən 10 noyabr 2020-ci il tarixli üçtərəfli bəyanatın imzalanmasından sonra Qarabağa məramı sülhdən uzaq Rusiya hərbiçilərinin yerləşmələri, onların özlərini bölgədəki separatçıların hamisi qismində aparmaları, habelə Ermənistanın gətdikcə artan, yeni miqyas alan, itirilmişlərin bərpasına yönələn çoxsaylı spekulasiyaları narahatlığımızı daha da artırdı. Qarabağdakı qondarma rejimin təmsilçilərinin özlərini, sanki, ayrıca respublikanın nümayəndələri olaraq göstərmələri isə səbr kasamızı daşıdırdı.

Üstəlik, içimizdəki bəzi ağzıgöyçəklər də var idi ki, onlar “Azərbaycan ərazilərinə rusları buraxdı”, “Qarabağda Rusiyaya bağlı hakimiyyət qurulacaq” və sair bu kimi fikirlərlə cəmiyyətdə çəşqınlıq yaratdılar. Bütün bu sayaq təmayüllərə özünün qətiyyətli cavabını verən isə Prezident İlham Əliyev oldu. Dövlətimizin başçısı Nazirlər Kabinetinin 2020-ci ilin birinci yarısının sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunmuş iclasında bildirdi ki, ölkəmiz lazım olan vaxtda lazım olan addımları atır və atacaq: “Nə vaxt, nəyi, necə etmək lazımdır, bunu biz bilirik. Hesab edirəm ki, yaxın tarix

dəfələrlə bunu göstərüb, həm siyasi müstəvidə, diplomatik müstəvidə, eyni zamanda, döyüş meydanında. Nəyi edirsək, dəqiqliklə edirik. Son dörd il ərzində üç əməliyyat keçirilmişdir, üç toqquşma olmuşdur. Üçündə də qalib gəldik. Üçündə də bayrağımızı istədiyimiz yera sandıq. Üçündə də düşməne sarsıdıcı zərbələr endirdik”.

Bəli, Prezident İlham Əliyev nəyi, nə zaman və necə edəcəyini hamıdan çox yaxşı bilən lider keyfiyyətlərini göstərdi. Ali Baş Komandanın sadıq əsgərlərinin şücaət və rəşadəti nəticəsində 2023-cü il sentyabrın 28-də qondarma “Dağlıq Qarabağ Respublikası”nın rəhbərliyi özünü buraxmaq məcburiyyətində qaldı. Bu, separatizmin, əslində, qurama mahiyyət daşıyan siyasi əsaslarının tamamilə sıradan çıxması kimi müstəsna anlam daşıdı.

İlk siyasi nəticə Qarabağda paralel idarəçiliyin və hərbi birləşmələrin mövcudluğuna son qoyulması idi. İkinci siyasi noticə o oldu ki, məhz antiterror tədbirlərindən sonra Azərbaycan-Ermənistan sülh prosesi yeni mərhələyə qədəm qoydu. Ölkəmiz öz şərtlərini daha əmin şəkildə dikte etmək imkanı qazandı. Bu isə öz növbəsində həmin vaxtdək gedən vasitəçiləri danışqlar mərhələsinə sona çatdırdı, müxtəlif siyasi maneərlərin qarşısını kəsdi, Cənubi Qafqaz coğrafiyası üçün yeni düzənin başlanğıcını qoydu. Prezident İlham Əliyev sözügedən müraciətində mövcud məqamı bir növ anons kimi vurğuladı. “Mən ümid etmək istəyirəm ki, bizim atdığımız addımlar və antiterror tədbirlərinin nəticələri imkan verəcək ki, nəhayət sülh danışıqları üçün olan, Ermənistan tərəfindən qoyulan, verilən, təklif olunan, necə adlandırırırsınız adlandırın, maneə aradan qalxa bilər. Bu, Cənubi Qafqazda yeni realliq yaradacaq, uzunmüddətli sülh yaradacaq”, – deyən dövlətimizin başçısı vurğulamışdı ki, Azərbaycanın və Ermənistanın öz aralarındakı məsələləri tənzimləyəcəyinə, sülh müqaviləsi imzalayacağına və Cənubi Qafqaz ölkələrinin üçtərəfli formatda gələcək əməkdaşlıq haqqında işləməyə başlayacaqlarına ümidlər var.

Üçüncü siyasi nəticədən söz açaraq bildirək ki, 44 günlük müharibə Ermənistan üçün rüsvayçı sonluqla başa çatanda, bütün dünya Azərbaycanın gücünü və qüdrətini görmüşdü. Həmin vaxt aydın olmuşdu ki, ölkəmiz Ermənistandan qat-qat üstündür. Lokal xarakterli antiterror tədbirləri isə

üstünlüyümüzü, bir növ, ehkəmləşdirdi. Azərbaycan regional balansı tamamilə öz xeyrinə dəyişdi və bölgədə əsas güc mərkəzi kimi mövqeyini möhkəmləndirdi.

Daha bir məqama diqqət yetirək. Antiterror tədbirlərinin beynəlxalq siyasi vəziyyətə də təsiri oldu. Əlbəttə, mövcud müstəvidə ölkəmizin mövqeyi əvvəldən də, kifayət qədər, dayanıqlı idi. Çünki Azərbaycan İkinci Qarabağ müharibəsində yalnız Ermənistanı yox, eyni zamanda, onun xaricdəki havadarlarına qalib gəlmiş, bütövlükdə dünya erməniliyinə sarsıdıcı zərbə endirmiş, Qarabağ münaqişəsinin, əslində avantüra təmayülünü sübuta yetirmişdi.

İki il əvvəlin bu günündə yaşananlar isə beynəlxalq siyasi mövqeyimizi bir qədər də gücləndirdi. Dövlətimizin başçısı xalqa 2023-cü il sentyabrın 20-də ünvanladığı müraciətində həm bunu dedi, həm də xəbərdarlıq etdi: “Ancaq bununla bərabər, onu da bildirməliyəm ki, bizə xər baxanlar, torpağımıza göz dikənlər, uğurumuzu həzm edə bilməyənlər heç vaxt, heç vaxt unutmasınlar ki, “dəmir yumruq” yerindədir və hər zaman yerində olacaq! Heç kim bizimlə diktat və ultimatum dilində danışı bilməz! Bunu heç kim unutmasın! Onu da unutmayın ki, Qarabağ Azərbaycandır!”

Antiterror tədbirlərinin beşinci siyasi nəticəsindən söz açaq. Azərbaycanın iki il əvvəl nümayiş etdirdiyi qətiyyət Cənubi Qafqaz müstəvisində məkrli oyun qurucularının planlarını tamamilə alt-üst etdi. Onlar hazırladıqları “ssenarilərin” heç nəyə yaramadığını gördülər. Dövlətimizin başçısı isə xalqa müraciətində bildirdi: “Biz təklif edirik ki, Cənubi Qafqaz ölkələrinin gələcəyi sülhə, əmin-amanlığa, inkişafa söykəsin. Biz təklif edirik ki, bölgəmizdən uzaqda yerləşən, ancaq öz siyasi gündəliyini güdən və erməni xalqından bir alət kimi istifadə edən, onları istismar edən və dar gündə onları, necə deyirlər, satan qüvvələr, saxtakarlar, korruptsiyalanmış siyasətçilər əl çəksinlər bizdən. Dünyanın o başında oturu biza qarşı əsassız ittihamlar irəli sürənlər əl çəksinlər bizdən, qoysunlar Cənubi Qafqaz rahat nəfəs alsın. Bu bölgə əsrlər boyu davalar, savaşlar, qanlı toqquşmalar məkanı olmuşdur. Yetər artıq!”

Antiterror tədbirlərinin altıncı siyasi nəticəsinə, daha doğrusu, Qarabağın, demək olar, tamamilə ermənisizləşdirilməsinə nəzər salaıq. Halbuki, Azərbaycan Prezidenti xalqa müraciətində bildirmişdi: “Bunu mən demişəm və bir daha demək istəyirəm, Qarabağın erməni əhalisi bizim vətəndaşla-

rımızdır. Sadəcə olaraq, erməni millətçiləri, müharibə cinayətkarları, Ermənistanın və Qarabağın dınaqarası rəhbərləri o insanları girov götürmüşdü, onların beynlərini zəhərləmişdi. Azərbaycan haqqında, Azərbaycan xalqı haqqında olmanın yalanlarını uydurub onların beynlərinə doldurmuşdur, onların beynlərini zəhərləmişdir. Mən əminəm ki, Qarabağda yaşayan erməni əhalisi tezliklə yaxşılığa doğru dönüşü görəcək. Çünki bizim niyyətimiz sülh, qarşılıqlı anlaşma, qarşılıqlı hörmət əsasında birgə həyat qurmaqdır. Bizim erməni xalqı ilə heç bir problemimiz yoxdur, ədavətimiz də yoxdur”.

Məlum olduğu kimi, qondarma rejimin özünü buraxmasından sonra rəsmi İrəvan Qarabağdakı erməni əhalinin Ermənistanın müxtəlif yerlərinə köçürülməsinə start verdi, dövlətimizin ermənilərin bölgədəki yaşam təminatlarına əhəmiyyətsiz yanaşdı. Sonradan məlum oldu ki, bu, əlahiddə məqsəd daşıyan siyasi gedişdir. Məqsəd isə Qarabağ avantürasını böyük nisikl formasına salmaq idi.

Beləliklə, əzilmiş erməni obrazı ilə yaradılan saxta nisikl bölgə ilə bağlı yeni ambisiyalar irəli sürmək, həmçinin, Qarabağ ermənilərinə yardım adı altında Ermənistan xaricdən maddi vəsait cəlb etmək məramına söykəndi. Bu məramın daha bir segmentini Qarabağ ermənilərinin təhlükəsiz geri dönüşü məsələsinə sülh danışıqlarının predmetinə çevirmək cəhdi təşkil etdi. Yəni, baş nazir Nikol Paşinyan administrasiyası əvvəllər Qarabağ erməniləri üçün beynəlxalq təminat tələb edirdisə, antiterror tədbirlərindən sonra həmin təminatı bölgəni tərk etmiş hayların geri dönüşü üçün istədi.

Ümumən, rəsmi İrəvan dolayısı ilə Qarabağa ayrıca beynəlxalq status əldə etməyə çalışdı ki, bu məqam real sülh danışıqlarının antiterror tədbirlərindən dərhal sonra yox, 2024-cü ilin əvvəlindən başlamasına səbəb oldu. Yəni, arada gecikmə qeydə alındı. Əlbəttə, Ermənistan hakimiyyəti heç bir istəyinə çatı bilmədi və bu gün Bakı-İrəvan sülh sazişi artıq paraflanıb. Ümid edək ki, sənədin imzalanacağı gün də uzaqda deyil.

Bəli, iki il əvvəl düşməne son dərəcə sarsıdıcı zərbə endirdik. Elə bir zərbə ki, o, sanki, ərazilərimizdəki separatçılıq mərazini süpürüb aparan sel oldu. Hədəsinin yuxarıda sadaladığımız siyasi təsirlərinin mövcudluğu kimi, mənavi anlamı da var.

Bu anlamın ən böyük təsvirini verən də, bu təsviri nəsillərə miras əməli yaddaş nümunəsinə çevirən də Prezident İlham Əliyevdir.

Bu gün xalqımız tarixində ilk dəfə olaraq dövlətimizin başçısının 2024-cü il sentyabrın 19-da imzaladığı Sərəncamla təsis olunmuş Dövlət Suverenliyi Günü nü qeyd edir. Sərəncamda bu əlamətdar tarixi ötən əsrin 80-ci illərinin sonu – 90-cı illərinin əvvəllərində başladığımız azadlıq və müstəqillik uğrunda mübarizənin misilsiz neməti kimi vurğulanır.

Sənəddə keçdiyimiz yolun ağrı və acıları, məşəqqət və məhrumiyyətləri, faciə yaşantıları və uğurlarımız kino lenti kimi canlanır. Çətinliklərə sinə gərmək, ayaqda qalmaq və var olmaq uğrunda mücadiləmizin ayrı-ayrı epizodları da həmçinin. Sərəncamda bildirilir: “Hər bir xalq üçün öz taleyinə sahib olmaq, müstəqil dövlətini yaradaraq inkişaf etdirmək onun ən böyük nailiyyətidir. Tarixin müxtəlif mərhələlərində üzləşdiyi çətinliklərə, işğala, məhrumiyyətlərə baxmayaraq, heç bir qüvvə xalqımızın müstəqillik, dövlətçilik əzmini sarsıdca bilməmişdir. Azərbaycan xalqı bu gün öz müstəqil dövlətinə sahibdir, qəhrəman əsgər və zabitlərimizin, şəhidlərimizin qanı hesabına əldə edilmiş ərazi bütövlüyümüz, suverenliyimiz xalqımızın milli sərvətidir”.

Artıq son üç ayını yaşamağa doğru gəldiyimiz “Konstitusiya və Suverenlik İli” də 20 sentyabr tarixinin ruhundan qaynaqlanır ki, bu ruha 28 dekabr 2024-cü il tarixli Sərəncamı ilə ehtiram və ehtisam qazandıran Prezident İlham Əliyevdir. Axı lokal xarakterli antiterror tədbirləri nəticə etibarilə ölkəmizin konstitusiyası quruluşunu bərpa etmək naminə keçirilmişdi. O quruluşu ki, qərarlaşması mahiyyətində təməli-ğümüzü və bütövlüyümüzü daşıyan, müəllifi ulu öndər Heydər Əliyev olan Azərbaycan Konstitusiyasının qəbulunun 30 ildəyinə çox böyük hədiyyədir. O quruluş ki, xalqımızın parlaq gələcək, işıqlı sabahlar, ədalətli cəmiyyət, sülh və əmin-amanlıq, dinclik, asayiş və rifah arzusunun eşkar təntənəsidir. Eynilə dövlətimizin başçısının Sərəncamında vurğulandığı kimi: “Bu Konstitusiya dövlətimizin müstəqilliyinin, suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün qorunması, hüquqi, dünyəvi dövlət quruluşu, vətəndaşlarımızın layiqli həyat keçirilməsi üçün mühüm qanunvericilik bazası rolunu oynamışdır”.

XX əsrin görkəmli siyasi xadimi və böyük dövlət adamı Uinston Çörçil deyirdi ki, heç vaxt təslim olmayın, hətta ümidlər sönəndə belə, mübarizə insanı zirvəyə aparır. Bu gün tam qətiyyətli erməni kimi, 20 sentyabr tarixi ilə Azərbaycan insanının, hər bir azərbaycanlının yaddaşında əbədləşən Dövlət Suverenliyi Günü ulu öndər Heydər Əliyevin müəyyənləşdirdiyi ideoloji mübarizənin, Prezident İlham Əliyevin həmin mübarizəyə hakim kəşilmiş əzmi, iradəni və prinsipliliyi nəzəriyyədən fundamental idarəçilik xəttinə çevirmənin, ən əsası, dövlətimizin başçısının xalqa əşilədiyi bənşəməzlik hissinin, xalq-hakimiyyət vəhdətinin müqəddəs mükafatıdır. Əminlik ki, bu mükafat ölkəmizi daha böyük zirvələrə daşıyacaq. Həm də ona görə əminlik ki, biz yüksək zirvələrə layiq xalqıq.

Ə.CAHANGİROĞLU
XQ

Baş prokurorun Naxçıvanda əməliyyat müşavirəsi

Sentyabrın 18-də Baş prokuror Kamran Əliyev Naxçıvana səfər edib. Səfər çərçivəsində Naxçıvan Muxtar Respublikası Prokurorluğunda Baş prokurorun rəhbərliyi ilə Muxtar Respublika, Naxçıvan hərbi, Naxçıvan şəhər və digər təbə rayon prokurorluqlarının əməkdaşlarının iştirakı ilə əməliyyat müşavirəsi keçirilib.

Baş prokuror Azərbaycan Respublikasında 2025-ci ilin “Konstitusiya və Suverenlik ili” elan olunması, birliyimizin, həmrəyliyimizin, müstəqilliyimizin və ərazi bütövlüyümüzün bariz nümunəsi olduğunu bildirərək, Ulu öndər Heydər Əliyevin prokurorluq orqanlarının inkişafına verdiyi töhfə, habelə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi altında ölkəmizdə, o cümlədən hüquq sisteminə aparılış işlahatlar, işğaldan azad olunmuş ərazilərimizdə birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın da yaxından iştirakı ilə qəddar çoxsaylı infrastruktur layihələrinin həyata keçirilməsi ilə bağlı ətraflı məlumat verib.

Müşavirədə, həmçinin Naxçıvan Muxtar Respublikası prokuroru Sənan Paşayev Muxtar Respublikanın prokurorluq orqanlarında görülmə işlər barədə çıxış edərək, Baş prokurorluğun muxtar respublika prokurorluğuna daima diqqət və qayğısı, eləcə də digər hüquq-mühafizə orqanları ilə əlaqəli şəkildə fəaliyyət barədə ətraflı məruzə ilə çıxış edib.

Daha sonra Kamran Əliyev xidmətdə fərqləndiklərinə görə bir qrup prokurorluq əməkdaşını təltif edib.

XQ

Fövqəladə hallar naziri Naftalanda qəbul keçirib

Fövqəladə hallar naziri Kəmaləddin Heydərov dünən Naftalan şəhərində Heydər Əliyev Mərkəzinin binasında Naftalan şəhəri, Goranboy və Xocalı rayonları sakinlərinin qəbulunu keçirib.

Əvvəlcə nazir ümummilli lider Heydər Əliyevin Naftalan şəhərindəki abidəsini ziyarət edərək önünə gül dəstəsi qoyub, əziz xatirəsinə dərin ehtiramla yad edib.

Sonra fəvqəladə hallar naziri tərəfindən qəbul edilən Naftalan şəhəri, Goranboy və

Xocalı rayonları sakinlərinin müraciətlərinin əksəriyyəti yerindəcə öz həllini tapıb, bir sıra məsələlərə bağlı qanunvericiliyə uyğun dərhal zəruri tədbirlərin görülməsi barədə nazirliyin aidiyyəti strukturlarının rəhbərlərinə tapşırıqlar verilib.

Fövqəladə hallar naziri ilə yanaşı, nazirliyin müvafiq struktur bölmə və qurumlarının rəhbərləri də vətəndaşları qəbul edib.

XQ

Şerman “düzəlişləri” işə keçmədi

ABŞ Kongresi anti-Azərbaycan təxribata “yox!” dedi

ABŞ Kongresində hazırda Dövlət Departamentinin yenidən səlahiyyətləndirilməsi prosesi həyata keçirilir. Bu prosedur Dövlət Departamentinin fəaliyyət istiqamətlərini, idarəçilik səlahiyyətlərini və strukturunu qanunvericilik çərçivəsində təsdiqləyən illik mexanizmdir. Yenidən səlahiyyətləndirmə prosesi zamanı Dövlət Departamentinin büdcəsinin müəyyən hissələri, təşkilati dəyişikliklər, diplomatik təşəbbüslər və xarici siyasət kursu ilə bağlı prioritetlər də Konqresdə nəzərdən keçirilir. Hər il təkrarlanan bu proses çərçivəsində konqresmenlər müxtəlif düzəlişlər təklif etmək hüququna malikdirlər. Onlar bu düzəlişlər vasitəsilə ya müəyyən xarici siyasət istiqamətlərinə təsir göstərməyə çalışır, ya da konkret ölkələr və regionlarla bağlı yeni müddəalar əlavə etmək istəyirlər. Sözügedən tənzimləmə konqresmenlərə ölkənin xarici siyasətinə dolaylı yolla təsir imkanları yaradır.

Ötən gün ABŞ Nümayəndələr Palatasının Xarici İşlər Komitəsi Dövlət Departamentinin yenidən səlahiyyətləndirilməsi prosesi çərçivəsində nəzərdən keçirilən qanun layihələrinə iki düzəliş rədd edib. Hər iki layihənin məzmunu açıq şəkildə anti-Azərbaycan xarakteri daşıyırdı. Düzəlişləri Kaliforniyadan olan demokrat konqresmen, ermənilərə lobbizlik edən Bred Şerman təqdim etmişdi. Onun təklifinə görə, Türkiyə Ermənistan üzərindəki blokadanı aradan qaldırmayınca və Azərbaycan bütün “erməni hərbi əsirləri” azad etməyincə, bu düzəliş qüvvədə qalmalı idi. Şerman həтта hərbi təxribat qrupunun üzvlərini “girov” adlandıraraq, Azərbaycana yardımı şərtləndirməyə çalışıb. Digər düzəliş isə Dövlət Departamentinin sanksiyalar haqqında qanununa əlavə kimi irəli sürülmüş və prezidentin “Azadlığa dəstək Aktı”na 907-ci əlavəni ləğv etmək səlahiyyətini aradan qaldırmağı, ABŞ-ın Azərbaycana hərbi yardımını blokalamığı nəzərdə tuturdu. Amma necə deyirlər, Şermanın arzusu ürəyində qaldı. Hər iki düzəlişin qəbul olunmaması, ABŞ Prezidenti Donald Trampın erməni lobbisinin Ermənistan və Azərbaycan arasında yekun sülhün əldə olunmasına qarşı yönəlmiş Konqresdə daha bir uğursuzluğunu göstərir.

Qeyd edək ki, konqresmen Şermanın irəli sürdüyü təkliflərə nəzər saldıqda bunların hər birinin hüquqi bazadan məhrum olduğu aydın nəzərə çarpır. Təklif edilən düzəlişlərdə həm Türkiyənin Ermənistanı blokadada saxlamasından, həm də separatçıların azad edilməsindən bəhs olunur. Hər iki məsələdə konqresmen Şermanın haqsız mövqedə olduğu aşkar görünür. Birinci məsələyə gəldikdə, Ermənistanın bugünkü blokadada qalması rəsmi İrəvanın işğalçı siyasətinin nəticəsidir. Hazırkı mərhələdə sərhədlərin açılması birbaşa Ermənistanın ağıdır. Əgər Azərbaycan tərəfindən irəli sürülən şərtlər yerinə yetirilsə, Ermənistan blokadadan çıxma bilər. Əks təqdirdə, buna görə

Azərbaycana və Türkiyəyə təzyiq göstərmək tamamilə yersiz və faydasızdır. İkinci məsələ isə keçmiş separatçı rejimin üzvləri ilə bağlıdır. Onlar konqresmen Şermanın adlandırdığı kimi “hərbi əsir” deyil, ağır cinayətlərdə təqsirlən-

dirilən şəxslərdir. Onların aqibəti Bakı Hərbi Məhkəməsinə keçirilən məhkəmə prosesinin sonunda müəyyən ediləcək. Şerman kimi şəxslərin bu məsələyə müdaxiləsi isə tamamilə yersizdir.

Qeyd edək ki, avqustun 8-də Vaşinqton sammitində ABŞ Prezidenti Donald Trampın şahidliyi ilə Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh sazişinin paraflanmasından sonra revanşist qüvvələr və erməni lobbisinə xidmət göstərənlər daha da fəallaşmış. Onlar heç cür Azərbaycanın Qarabağ üzərindəki suverenliyini və Zəngəzur dəhlizinin (TRİPP) açılması istiqamətində razılaşmanı qəbul edə bilmirlər. Məhz bu səbəbdən Ermənistandakı müxalif qüvvə və xaricdə lobbizliklə məşğul olan təşkilatlar hər cür çirkin üsullarla əl atırlar. Erməni lobbisinə bağlı konqresmen və senatorlar bu cür təşəbbüslərlə Tramp administrasiyasının sülh və quruculuq fəaliyyətinə kölgə salmağa çalışırlar.

İndiki dövrdə bu cür təşəbbüslərin konqresdə keçməyəcəyi əvvəlcədən bəlli idi. Çünki iqtidar partiyasının – Respublikaçılar

Partiyasının təmsilçiləri qanunverici orqanda üstünlük təşkil edirlər. Donald Trampın ikinci dəfə hakimiyyətə gəlməsi ilə ABŞ–Azərbaycan əlaqələri tarixinin ən uğurlu dövrünə qədəm qoyub. Belə bir vaxtda hansısa düzəliş cəhdin edilməsi, sadəcə, iki ölkə arasında xoşagəlməz ab-hava yaratmaq niyyətinə yönəlib. Sırr deyil ki, amerikalı senator revanşist güclərlə eyni mövqeyi bölüşən erməni lobbisinin təsirinə düşüb. Bundan başqa, konqresmen Şerman Demokratlar Partiyasının nümayəndəsidir və yaxın keçmişin ənənəsinə baxdıqda, demokratların Cənubi Qafqaz məsələsində çox vaxt ermənilərə rəğbətə yanaşdıqları müşahidə olunub. Bayden administrasiyası dövründə bunun real təzahürlərini görmüştük. Xüsusilə 2020-ci ildən sonrakı mərhələdə Vaşinqtonun bəzi dairələrinin Azərbaycana qarşı qərəzli yanaşması diqqətdən yayınmadı. Məhz buna görə bu şəxsin anti-Azərbaycan mahiyyətli layihə irəli sürməsi heç bir halda sürpriz kimi qarşılanmadı. Çünki Demokrat Partiyası daxilində uzun illər formalaşmış ermənipərəst mövqələr mövcuddur və bu, erməni lobbisinin güclü təsir imkanlarından qaynaqlanır. Onlar müxtəlif vasitələrlə Konqresdə qərar qəbul etmə prosesinə təsir etməyə çalışır, Azərbaycana qarşı qeyri-obyektiv bəyənətlərin, qanun layihələrinin gündəmə gətirilməsinə zəmin yaratmağa çalışırlar. Bu baxımdan, Bred Şermanın təşəbbüsü də həmin ənənənin davamı sayıla bilər. Onun təqdim etdiyi düzəlişlərin mahiyyəti, əslində, Ermənistanın maraqlarını qorumağa yönəlmişdi. Burada məqsəd həm Azərbaycanın inkişaf layihələrinin qarşısını almaq, həm də Vaşinqtonun Bakı ilə əməkdaşlıq imkanlarını məhdudlaşdırmaq idi.

Sonda bildirdik ki, Azərbaycanın öz ərazi bütövlüyünü və suverenliyini tam bərpa etməsinin ikinci ildönümü ərəfəsində erməni lobbisinin fəallaşması gözənilən idi. Bu tarixi günlərdə bütün ermənipərəst dairələr öz kampaniyalarını intensivləşdirərək ölkəmizə qarşı təzyiqlərini artırırırlar. Son iki il ərzində bəzi xarici dairələr Azərbaycanın fəaliyyətini qaramağa üçün müxtəlif ittihamlar səsləndiriblər. Onlar gah ölkəmizi etnik təmizləmə həyata keçirməkdə, gah da separatçıları və digər şəxsləri əsir götürməkdə günahlandırırlar. Lakin bu iddiaların heç biri reallıqla üst-üstə düşmür və Azərbaycanın haqqı sübuta ehtiyacı olmayan aksiomdur.

Musa BAĞIRLI
XQ

Replika

Pitersin hay sevdalı “cəsur ürəyi”

Miçiqan ştatından ABŞ Senatının üzvü Gari Piters Ermənistanı və erməni xalqına “sonsuz məhəbbət” bəslədiyini izhar edib. O, “X” sosial şəbəkəsində özünün haylarla həmrəyliyi böyük ruh yüksəkliyi ilə paylaşmış və Ermənistanın suverenliyinin müdafiəsini təmin edəcək uzunmüddətli sülh müqaviləsinin imzalanmasının vacibliyini qeyd etməyi də unutmayıb.

Ser Piters paylaşımında daha maraqlı mətləblərdən də bəhs edib: “İki il bundan əvvəl Ermənistanı ziyarət etmişəm. O zaman Azərbaycan ədalətsizcəsinə (?) basqın etmiş və 100 mindən çox etnik erməni daimi yaşayış yerindən (?) məhrum qoymuşdur. Mən bu gün də öz fəaliyyətimdə dayanıqlı və uzunmüddətli sülh sazişinin üzərində birlikdə işləyərək (?), eyni zamanda, erməni xalqının hüquqlarını (?) dəstəkləməkdə davam edirəm. Bu saziş Ermənistanın suverenliyinin müdafiəsinə yönəlməli (?) və ona zərər gətirəcək (?) bütün halların aradan qaldırılmasına xidmət etməlidir”.

Demokrat Partiyasından senator seçilmiş keçmiş hərbi, 67 yaşlı Gari Pitersin “Ermənistanın suverenliyinin müdafiəsinə yönəldəcəyi” sülh sazişini harada və nə vaxt “istehsal” edəcəyi kimi təxəyyül qarabasmaları ilə işimiz yoxdur. Amma onun ABŞ-dakı erməni lobbisinin bəslədiyi “etnik ermənilərin Qabağdan zorla çıxarılması” məhəbbətinə kortəbii ziyi tutmasının üzərindən keçmək mümkün deyil. Erməni diasporasının böyük pulla sifariş verdiyi və “anti-Azərbaycan xoru”nun repertuarından düşməyən məhəbbət qol qaldıraraq ürəkdən oynayan korruptsiyaçı senator “cəsur ürək” sahibi imiş. Belə olmasaydı, o, “Ermənistanın suverenliyinin müdafiəsinə yönəldəcəyi” sülh müqaviləsinin ərsəyə gətirəcəyinə bu qədər əmin danışmaz, daha doğrusu, yazmazdı. Deməli, belə məlum olur ki, etnik ermənilərin heç bir zorakılığa məruz qalmadan Azərbaycanın Qarabağ iqtisadi rayonunu köntüllü surətdə tərk etmələri və bunun BMT-nin bölgəyə göndərdiyi iki faktaraşdırıcı missiyasının hesabatında soldan-sağa səliqə ilə yazılması faktından “qəhrəman” Pitersin xəbəri yox imiş. Ya da ki, çox yaxşı xəbəri var, amma erməni diasporasının yüksək məbləğdə qonorarı onun gözlərini elə örtüb ki, görmə qabiliyyətində problem “yaranıb”.

Bizim üçün maraqlı doğuran məqam ondan ibarətdir ki, paylaşımında ürayındakı hay sevgisinin “fontan” vurmasını yazan demokrat senatora erməni “duduk”unun anti–Azərbaycan zəhərli melodiyasına xumar olan və sonda Femida qarşısında yumağa dönmə, indi səməyə həbsxananın dəmir barmaqlıqları arxasından baxan menendezlərin aqibəti dərs olmayıb. Hər halda bir xatırlatma tam yerinə düşür.

Azərbaycan Prezidenti avqustun 8-də Vaşinqtona səfəri zamanı jurnalistlərə verdiyi açıqlamasında kirkəba bulamış və həyətəst konqresmen və senatorlar barədə bunları deyib: “Bugünkü hadisə korruptsiyaya görə dəmir barmaqlıqlar arxasında olan Menendez kimiləri tamamilə sıradan çıxarır. Yaxud Adam Şiff. Mən öyrədim ki, Merilend prokuroru Adam Şiffə qarşı ipoteka saxtakarlığına görə cinayət işi açıb. Bilirsiniz, bu adamlar mütəmadi olaraq Azərbaycana hücum edirlər – Menendez, Şiff, Peloni, Pelosi, Şerman, Marki, Kristofer Smit və başqaları...”

Bəli, haqqı-ədaləti və vicdanı pula, merkantil maraqlarına qurban vermiş bu tiplər Azərbaycana qarşı apardıqları təxribatçı siyasətə, korruptsiyaya görə layiq olduqları yerə göndəriləcəklər. Belələrini Menendez içəridə intizarla gözləyir...

İ.HƏSƏNQALA
XQ

Aİ Bakının “qırmızı xətlər”ini nəzərə alır

Qurum Azərbaycanla əməkdaşlığın faydalı iş əmsalını artırır

Avropa İttifaqının (Aİ) Cənubi Qafqaz siyasəti çox zaman region reallıqları ilə tam uzlaşmırdı. Amma geosiyasi balansların dəyişməsi və Azərbaycanın artan siyasi-iqtisadi çəkisi bu münasibətlərdə dönüş nöqtəsi yaratdı. İndi Aİ Bakı ilə əməkdaşlığa daha pragmatik yanaşır, Azərbaycanın suverenlik və ərazi bütövlüyünə dair prinsiplərini açıq şəkildə dəstəkləyir. Bu, diplomatik ritorikadan kənara çıxaraq real əməkdaşlıq gündəliyinə çevrilir. Artıq Aİ institutları və üzv dövlətləri Azərbaycanın bölgədə yaratdığı yeni reallıqlarla bağlı qırmızı xətlərini nəzərə alırlar.

Sentyabrın 18-də Prezident İlham Əliyevin Avropa İttifaqının Genişlənmə üzrə komissarı Marta Kosu qəbul etməsi yeni mərhələnin növbəti əyani göstəricisi oldu. Görüşdə komissarın Ermənistan–Azərbaycan münasibətlərinin normallaş-

ması və Vaşinqtonda paraflanmış sülh sazişi ilə bağlı dövlət başçısına təbriklərini çatdırması Aİ-nin regionda sabitliyə real töhfə vermək niyyətindən qaynaqlanır. Aİ rəsmisinin, həmçinin Ağdama səfəri çərçivəsində Azərbaycanın minatəmizləmə

fəaliyyətinə verdiyi dəstəyin davam etdiriləcəyini deməsi humanitar əməkdaşlığın prioritetə çevrildiyini isbatlayır. Ağdamda xanım komissar işğaldan azad olunmuş ərazilərin vəziyyəti ilə tanış olub, eyni zamanda, 30 il ərzində ermənilərin törətdiyi

tərəfini nümayiş etdirir. Qonağın minalardan təmizlənmə prosesi ilə tanış olması və bərpa işlərinin miqyasını yerində görməsi Avropanın artıq postmünaqişə reallığını qəbul etdiyini və bu prosesdə iştirak etməyə hazır olduğunu göstərir.

dağıntılar və humanitar fəsadlar barədə məlumat alıb. Bu, həm regionda balanslı siyasətin əhəmiyyətini, həm də Azərbaycanın bərpa və humanitar səylərinin Aİ tərəfindən dəstəklənməsinin zəruriliyini vurğulayır.

Xüsusi olaraq qeyd edilməlidir ki, Aİ–Azərbaycan münasibətlərinin hazırkı dinamika Tiranada keçirilmiş Avropa Siyasi Birliyi sammitindən sonra daha da sürətlənib. Prezident İlham Əliyevin mayın 16-da Albaniyada Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Antonio Košta və Avropa Komissiyasının Prezidenti Ursula Fon der Lyayen ilə görüşləri zamanı əsas diqqət məhz enerji, nəqliyyat və sülh gündəliyinə yönəlmişdi. Bakı həmin görüşlərdə Aİ ilə tərəfdaşlıqda açıq və qarşılıqlı hörmətə əsaslanan model təklif etdi və bu modelin qəbul olunması münasibətlərin yeni çərçivəsinə müəyyənləşdirdi.

Marta Kosun işğaldan azad olunmuş ərazilərə səfəri bu münasibətlərin praktiki

Bu gün Aİ–Azərbaycan münasibətləri artıq “bəyannamələr diplomatiyası” çərçivəsindən çıxaraq strateji tərəfdaşlıq mərhələsinə daxil olub. Aİ Bakının regional liderlik rolunu qəbul edir, Azərbaycanın təklif etdiyi sülh gündəliyinə və nəqliyyat layihələrini dəstəkləyir. Bu, həm də rəsmi Bakının illərlə apardığı ardıcıl və prinsiplərin siyasətin nəticəsidir: Azərbaycan reallıqlarını qəbul etdirdi və indi əməkdaşlıq bərabərliyi ilə tərəfdaşlıqda aparılır.

Müsbət mənzərəni kölgələyən yeganə məsələ Aİ-nin Ermənistanı yerləşdirdiyi və formal olaraq “mülki müşahidə missiyası” adlandırılan strukturun fəaliyyəti ilə bağlıdır. Azərbaycan dəfələrlə bəyan edib ki, Ermənistan ərazisindəki bu missiya “təhlükəsizliyi təmin etmək” məqsədindən çox, kəşfiyyat xarakterli fəaliyyət göstərir. Missiyanın Aİ bayrağı altında bölgədə toplanmış hərbi və siyasi məlumatları Brüsselə ötürməsi, bəzən isə üçüncü tərəflərə

sızdırması barədə ciddi şübhələr mövcuddur. Bu isə həm regionda balans pozur, həm də etimad mühitinə xələl gətirir.

İstənilən halda, Aİ Cənubi Qafqazda müsbət və dayanıqlı imic yaratmaq istəyirsə, rəsmi Bakı ilə münasibətlərin inkişafına daha sistemli və prioritet yanaşmalıdır. Aİ rəsmilərinin son aylar Azərbaycana səfərləri – bu il aprelin 25-də Aİ xarici işlər və təhlükəsizlik siyasəti üzrə ali nümayəndəsi və Avropa Komissiyasının vitse-prezidenti Kaya Kallasın, yanvarın 8-i və avqustun 28-də qurumun Cənubi Qafqaz üzrə xüsusi nümayəndəsi Maqdalena Qrononun – Bakıdakı görüşləri qarşılıqlı etimadın institusional səviyyədə möhkəmlənməsinə əhəmiyyətli töhfə verir. Bu diplomatik dinamika Azərbaycanın regionda liderliyini təsdiqləyir, tərəflər arasında strateji əməkdaşlıq gündəliyinin sürətlənməsinə imkan yaradır və Cənubi Qafqazda uzunmüddətli sabitliyin təmin olunması üçün möhkəm siyasi baza formalaşdırır.

Beləliklə, cari ilin diplomatik dinamizmi göstərir ki, Azərbaycan–Avropa İttifaqı münasibətləri artıq qarşılıqlı etimad və strateji tərəfdaşlıq müstəvisində inkişaf edir. Rəsmi Bakının regiondakı liderliyi Aİ rəsmilərinin ardıcıl səfərləri və real əməkdaşlıq gündəliyi tərəflər arasında münasibətlərin sürətlənməsinə və Cənubi Qafqazda davamlı sabitliyin formalaşmasına imkan yaradır. Bu proses Azərbaycanın suverenliyinə hörmət və regional prioritetlərin tanınması fonunda davamlı tərəqquinin təminatıdır. Vaşinqonda baş tutmuş Azərbaycan–Ermənistan sülh anlaşması fonunda özünə yer tapa bilməyən Aİ bundan sonrakı mərhələdə – yekun sülhün imzalanması və sülhdən sonrakı dövrdə – vasitəçi rolunda qalmaqla kifayətlənməyərək regionda dayanıqlı əməkdaşlıq, etimad və tərəfdaşlıq mexanizmlərinin formalaşmasına töhfə verməlidir. Belə yanaşma həm Aİ-nin Cənubi Qafqazdakı mövqeyini möhkəmləndirəcək, həm də Azərbaycanın liderliyini və regional prioritetlərini tanıyan strateji dialoqun inkişafını təmin edəcək.

Tacir SADIQOV
XQ

Ekspert rəyi

Elcin MİRZƏBƏYLİ,
Milli Məclisin deputatı, politoloq

Prezident İlham Əliyevin Tirana səfəri zamanı ortaya qoyduğu prinsiplərinə aydın mövqə Avropa İttifaqına açıq mesaj verdi və diqqətə çatdırdı ki, Azərbaycan milli maraqlarını və qırmızı xətlərini gücləndirməkdən qoruyur və yalnız qarşılıqlı hörmət əsasında əməkdaşlıq etməyə hazırdır. Bu yanaşma, şübhəsiz ki, Brüsselin mövqeyinə də ciddi təsir göstərir. Əgər əvvəllər Avropa İttifaqının bəzi dairələri uğursuz təzyiq cəhdlərinə üstünlük verirdilərsə, indi pragmatik reallığı qəbul etmək məcburiyyətindədirlər. Azərbaycanın suverenliyi və ərazi bütövlüyü müzakirə mövzusu deyil, regional təşəbbüslərdə isə Bakı aparıcı tərəfdaş kimi qəbul edilir.

Marta Kosun Bakıya səfəri həm də simvolik mənə daşıyır. Bu, Avropa İttifaqının Azərbaycanın mövqələrinə hörmətlə yanaşdığını nümayiş etdirməklə yanaşı, tərəflərin bərabərliyi ilə əməkdaşlıq formatını təsdiqləyir. Avropa İttifaqı Azərbaycanın enerji təhlükəsizliyi, nəqliyyat-kommunikasiya dəhlizləri və yaşıl enerji layihələrində əvəzolunmaz oyunçu olduğunu qəbul edir.

Dövlət başçımızın bu istiqamətində yürütdüyü diplomatiya Azərbaycan–Avropa İttifaqı münasibətlərində milli maraqların qorunması və qarşılıqlı faydalılıq prinsipinə əsaslanır. Bu xəttin davamlılığı həm Brüsselə, həm də üzv dövlətlərin paytaxtlarında Bakının mövqeyinə hörmətlə yanaşılmasının zəruriliyi ilə bağlı qənaət formalaşdırıb. Aİ anlayır ki, regionda sabitlik və təhlükəsizlik yalnız Azərbaycanın iştirakı ilə mümkündür.

Bütövlükdə Azərbaycan–Aİ münasibətləri yeni mərhələyə qədəm qoyub və bu mərhələni etimadın möhkəmlənməsi, siyasi dialoqun bərabərliyi ilə əsasda inkişafı, Bakının qırmızı xətlərinə hörmətlə yanaşma xüsusiyyətləri səciyyələndirir. Bu yanaşma həm enerji təhlükəsizliyi, həm nəqliyyat və kommunikasiya əməkdaşlığı, həm də regional sabitlik baxımından qarşıdakı illərdə tərəflərin strateji tərəfdaşlığını daha da gücləndirəcək.

Böyük Britaniyanın Azərbaycanla münasibətləri “strateji tərəfdaşlıq” səviyyəsinə qaldırmaq təşəbbüsü dəyişən beynəlxalq düzəndə həm Qafqaz, həm də daha geniş Avrasiya məkanında güc balansına təsir edəcək fundamental geosiyasi addımdır.

Brexit Böyük Britaniyanı Avropa İttifaqından kənarda beynəlxalq kimliyini yenidən formalaşdırmaq zərurətini ortaya çıxardı. İttifaqın siyasi və iqtisadi sisteminədən uzaqlaşan London özünü global səhnədə müstəqil oyunçu kimi təqdim etmək üçün yeni dayaqlara, yeni ittifaqlara ehtiyac duydu. Məhz bu səbəbdən son illər Britaniya diplomatiyası klassik Avropa orbitindən kənara çıxaraq daha geniş coğrafiyada – Yaxın Şərqdən Hind–Sakit okean məkanına qədər fəallığını artırmağa çalışır.

Məhz bu kontekstdə Azərbaycanın önəmi xüsusi vurğulanmalıdır. Bakı Avrasiyanı birləşdirən mühüm nəqliyyat xətləri və təhlükəsizlik arxitekturasında oynadığı mərkəz rolu ilə London üçün strateji qapıya çevrilir. Böyük Britaniya Cənubi Qafqazda möhkəm siyasi dayaqlar axtararkən, Azərbaycanla münasibətləri strateji tərəfdaşlıq səviyyəsinə qaldırmaqla həm özünün yeni geosiyasi xəritəsini möhkəmləndirir, həm də global maraqlarını bölgənin sabitliyi üzərindən təmin edir. Yaxınlaşma, əslində, Britaniyanın “post-Brexit diplomatiyası”nın real konturlarını göstərir: Avropa həddlərindən kənarda dayanıqlı tərəfdaşlıqlar quraraq yeni güc balansında müstəqil mövqeyini qorumaq.

Azərbaycanın xarici siyasət kursunun mühüm xüsusiyyəti ondan ibarətdir ki, ölkə beynəlxalq münasibətlərdə birtərəfli asılılıqdan qaçaraq özünü çoxqütblü sistemdə tarazlaşdırılmış şəkildə mövqeləndirir. Son illər Bakı paralel istiqamətlərdə genişlənən əməkdaşlıq şəbəkəsi qurmaqla həm siyasi, həm də iqtisadi manevr imkanlarını artırır. ABŞ-la enerji və təhlükəsizlik sahəsində dialoqu davam etdirən, Çinlə “Bir kəmər, bir yol” təşəbbüsü çərçivəsində logistika və infrastruktur layihələrinə inteqrasiya olunan, Aİ ilə enerji təhlükəsizliyi və nəqliyyat dəhlizləri istiqamətində tərəfdaşlıq edən Azərbaycan, eyni zamanda, Rusiya ilə tarixi və coğrafi reallıqlardan qaynaqlanan münasibətləri idarə edir. Türkiyə ilə strateji müttəfiqlik isə regional sabitlik və hərbi əməkdaşlıq kontekstində Bakının ən mühüm dayaq sütununa çevrilib. Ərəb ölkələri ilə inkişaf edən iqtisadi və investisiya yönüli əlaqələr də Azərbaycanın diplomatik çevikliyini artırır.

Bələ bir mozaikanın üzünə Böyük Britaniya ilə strateji tərəfdaşlıq əlavə olunduqda mənzərə daha da mürəkkəbləşir,

amma eyni zamanda, güclənir. Çünki Londonun Cənubi Qafqaza dönüşü Azərbaycanın global miqyasda artan çəkisini təsdiqləyir. Əgər əvvəllər Bakı regionun enerji təchizatçısı və tranzit mərkəzi kimi qəbul olunurdusa, indi global güc balansının özəyində dayanan aktora çevrilib. Bütün bu amillər Azərbaycanın xarici siyasət fəlsəfəsinin uğurlu nəticəsidir: tərəfdaşlıqların şəxələndirilməsi sayəsində ölkə həm geosiyasi riskləri minimuma endirir, həm də beynəlxalq sistemdə sabit və etibarlı aktor

Azərbaycanın qitələrarası strateji əməkdaşlığı

Bakı və Avropanın ən nüfuzlu “güc”ünün münasibətləri yeni mərhələyə yüksəlir

kimi mövqeyini möhkəmləndirir. Burada sual yarana bilər ki, Azərbaycan çoxqütblülük siyasəti ilə özünü böyük güclərin rəqəbat meydanına çevirmirmi? Cavab bundan ibarətdir ki, Bakı çoxqütblülüyyə rəqəbat meydanı deyil, balanslaşdırma aləti kimi istifadə edir. Belə bir yanaşma Azərbaycanın xarici siyasətində “hamı ilə işləmək, amma heç kimə tam tabe olmamaq” prinsipinə əsaslanır.

Enerji və nəqliyyat məsələləri Azərbaycan–Britaniya münasibətlərinin mərkəzində duran istiqamətlərdir. Böyük Britaniya Xəzər hövzəsinin neft və qaz ehtiyatlarının Qərbi bazarlarına inteqrasiyasında onilliklərdir mühüm rol oynayır. Bu, Bakının enerji siyasətində Londona xüsusi mövqə qazandırır. Lakin indi regional gündəm təkcə enerji resurslarının ixracı ilə məhdudlaşmır.

Yeni geosiyasi reallıqlar, xüsusən də Avropa ilə Asiyanı birləşdirən ticarət yollarının aktuallaşması enerji məsələsini daha geniş geoiqtisadi kontekstə daşıyır. Bu mənada Zəngəzur dəhlizi (TRIPP) xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Dəhliz əslində Avropa–Asiya inteqrasiyasının gələcəyini müəyyən-ləşdirəcək strateji marşrut rolunu oynayır. Azərbaycan üçün bu yol Bakını beynəlxalq logistika şəbəkələrinin ayrılmaz mərkəzinə çevirir. Belə bir mərhələdə London üçün bu marşrut Avropa ilə Asiya arasında iqtisadi

Azərbaycan üçün müasir təhlükəsizlik təcrübələrinə çıxış imkanını genişləndirir. Burada söhbət regional və global təhlükələrə qarşı koordinasiya imkanlarının artırılmasından gedir. Azərbaycanın müdafiə qabiliyyətinin güclənməsi təkcə Bakının deyil, bütün regionun təhlükəsizlik arxitekturasına təsir göstərəcək amildir.

Böyük Britaniya üçün isə Cənubi Qafqaz yalnız tranzit və enerji layihələrinin keçid məkanı deyil, həm də strateji əhəmiyyətli təhlükəsizlik zonasıdır. Region Rusi-

ya, İran və Çin kimi global güclərin maraq dairəsinin kəsişdiyi həssas coğrafiyada yerləşir. Yeni reallıq Londona Bakını tərəfdaş seçməklə həm öz maraqlarını qorumaq, həm də beynəlxalq təhlükəsizlik sisteminə yeni strateji xətt yaratmaq imkanı verir. Məhz bu baxımdan Azərbaycanla yaxınlaşma, əslində, Britaniyanın global təhlükəsizlik konsepsiyasının mühüm elementi kimi çıxış edir.

Maraqlıdır: Böyük Britaniyanın Zəngəzur dəhlizində (TRIPP) fəallaşması regional və global güclər tərəfindən necə qarşılanacaq? Bir tərəfdən, Azərbaycan və Türkiyə bu gediş strateji fürsət kimi qiymətləndirirlər. Bakı üçün Britaniyanın iştirakı ölkəyə global güc balansında aktiv oyunçu olmaq imkanı verir. Türkiyə isə Zəngəzur dəhlizini (TRIPP) “Türk dünyasının birləşdirici xətti” kimi təqdim edərək layihəyə əlavə beynəlxalq legitimlik qazandırır.

Digər tərəfdən, Ermənistan və İran fəallaşmanı ehtiyatla, adaptiv diplomatiya prizmasından qiymətləndirirlər. İrəvan sərt müqavimət göstərə bilməz, çünki bu, həm iqtisadi, həm də siyasi riskləri artırır; buna görə İrəvan daha çox diplomatik manevrlərə və adaptasiyaya yönəlir. Tehran üçün də vəziyyət oxşardır: Türkiyə–Azərbaycan inteqrasiyasının güclənməsi və Britaniyanın iştirakının beynəlxalq legitimlik yaratması İranın mövqeyini sarsıda bilər. Burada sərt qarşıdurmadan çox, diplomatik manevrlər və alternativ marşrutların təşviqi prioritetdir. Eyni zamanda, Rusiya üçün bu fəallaşma həm təhlükə, həm də fürsətdir. Moskva bölgədəki təsirini qorumaq istəyir, amma tam bloklaya diplomatik və iqtisadi

itkilər deməkdir.

Böyük güclərdən ABŞ və Aİ isə vəziyyəti Britaniyanın fəallaşması vasitəsilə öz maraqlarına uyğun qiymətləndirirlər. Vaşinqton Londonu strateji uzantı kimi istifadə edərək Rusiyanın və İranın təsirini neytrallaşdırır, regionda birbaşa qarşıdurmaya girmədən mövqeyini gücləndirir. Avropa isə enerji təhlükəsizliyi və tranzit imkanları baxımından Britaniyanın iştirakını faydalı hesab edir, Rusiyadan asılılığı azaltmaq üçün dəhlizin etibarlılığını artırır.

Bəs Çin bu vəziyyətə necə reaksiya verəcək? Pekin üçün Zəngəzur dəhlizi (TRIPP) həm rəqib, həm də potensial tərəfdaş məkanı yaradır. Britaniyanın fəallaşması Qərbi mərkəzli alternativ marşrut yaradaraq Pekinin dominantlığını sarsıda bilər. Lakin Çin sərt bloklaya siyasəti aparmayacaq: o, Orta Asiya və Rusiya üzərindən keçən marşrutları gücləndirəcək, eyni zamanda, Bakı ilə əlaqə kanallarını açıq saxlayacaq.

Nəticədə, Böyük Britaniyanın fəallaşması regional aktorlar tərəfindən adaptiv strategiya, balans və diplomatik manevr vasitəsi ilə qarşılanır, böyük güclər isə maraqlarını global güc balansını qorumaq üçün uyğun şəkildə istiqamətləndirir. Bir tərəfdə Azərbaycan və Türkiyə strateji üstünlük qazanır, digər tərəfdə Ermənistan, İran və Rusiya adaptasiya və balans vasitəsilə mövqelərini qoruyur, ABŞ, Avropa və Çin isə global maraqlarını qoruyaraq regional dinamikanı yönləndirir.

Son olaraq qeyd edək ki, Londonun Bakıya etdiyi təklif geosiyasi təminat rolunu oynayır və bu təminat Cənubi Qafqazın gələcək güc balansını müəyyən edəcək əsas amillərdən birinə çevrilərək Azərbaycanın beynəlxalq sistemdəki çəkisini daha da artıracaq.

Şəbnəm ZEYNALOVA,
XQ-nin siyasi analitiki,
siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru

Koçaryan və Sarkisyanın qanlı cinayəti Avropa Məhkəməsində

AİHM-in qərarı ədalətin gecikmiş, amma qaçılmaz cəzasıdır

Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi (AİHM) 2008-ci il martın 1-2-də İrəvanda keçirilən kütləvi etirazlar zamanı 9 vətəndaşın ölümü ilə bağlı “Farmanyan və başqaları Ermənistanla qarşı” işi üzrə qərarını açıqlayıb. “Armenia Today”ın yaydığı məlumata görə, məhkəmənin qərarı AİHM-in rəsmi saytında dərc olunub. Məhkəmə yekdilliklə müəyyən edib ki, Ermənistan hakimiyyəti qurbanların əksəriyyətinin yaşamaq hüququnu pozub. Eyni zamanda, faciə ilə bağlı aparılan istintaqın qeyri-effektivliyi qeyd olunub. AİHM-in məlumatına görə, Ermənistan hakimiyyətinin hərəkətləri Samvel Arutunyan və Zakar Ovannisyan istisna olmaqla, 9 qurbandan 7-sinin ölümünə birbaşa səbəb olub.

Məhkəmə doqquz epizodun hamısı üzrə müəyyən edib ki, dövlət obyektiv və hərtərəfli araşdırmanı təmin etməyib, həmçinin Avropa Konvensiyasının 38-ci maddəsinə pozaraq Məhkəmə ilə əməkdaşlıq üzrə öhdəliklərini yerinə yetirməyib. Qəbul edilmiş qərar çərçivəsində AİHM Ermənistanı mənəvi ziyanla görə ərizəçilərin hər birinə – qurbanların doğmalarına 30 min avro kompensasiya ödəməyə məcbur edib. Bundan əlavə, məhkəmə xərcələrini ödəmək üçün əlavə 35 min avro ödənilməlidir.

Ermənistan Baş naziri Nikol Paşinyan qərarı şərh edərkən AİHM-in “yalnız aşkar olanı qeydə aldığını” bildirib. Onun sözlərinə görə, 1 mart işi artıq həll olunub və onun materialları milli məhkəmələrdə müzakirə olunur: “Mən ümid edirəm ki, bu qərar bizim hüquq-mühafizə orqanlarımızın nəhayət, effektiv məhkəmə prosesini təmin etmələri üçün yeni stimula olacaq. Ümid edirəm ki, hüquq-mühafizə orqanları təqsirkarların formalı deyil, real məsuliyyətdən yayınmalarının qarşısını almaq üçün bir yol tapacaqlar”. O, həmçinin istintaqın ləngilməsinin qəbuləndirməz olduğunu vurğulayıb. “Bu, cinayət işini yenidən nəzərdən keçirmək üçün legitim səbəbdir: bu proses qeyri-müəyyən formullarla nə qədər davam edə bilər?”, – deyər Paşinyan vurğulayıb. “Cinayətin üstü açılıb və bütün faktlar cinayət işlərində öz əksini tapıb”, – deyər baş nazir fikrini yekunlaşdırıb.

Qeyd edək ki, AİHM-in çıxardığı qərar 2008-ci il martın 1-də İrəvanda baş vermiş qanlı hadisələrlə bağlıdır. Həmin ilin fevralın 19-da keçirilmiş prezident seçkilərinin ilkin nəticələri dərc olunanndan dərhal sonra prezidentliyə namizəd, ölkənin birinci prezidenti Levon Ter-Petrosyan tərəfdarlarını paytaxtın mərkəzinə – Azadlıq meydanında

toplayaraq seçki prosesi zamanı baş vermiş total qanun pozuntularına etirazlarını bildirməyə çağırıb. Ter-Petrosyan və tərəfdarları seçkilərin azad və ədalətli olmadığını iddia ediblər. Onlar fevralın 20-dən başlayaraq gündüslük seçki pozuntularına qarşı kütləvi etiraz aksiyaları keçirərək Azadlıq meydanına və ona bitişik parkda toplaşblar.

Hakimiyyət orqanlarının nümayişləri dayandırmaq tələblərinə baxmayaraq, etirazlar martın 1-dək davam edib. Martın 1-də sübh çağı 9 günlük etirazlardan sonra polis dayənlərdən və elektroşok avadanlıqlarından istifadə edərək meydana xüsusi əməliyyat keçirib. Polis ərazini bütün nümayişçilərdən təmizləyərək bağlayıb. Həmin vaxt etirazçıların əksəriyyəti hələ də yuxuda idi. Etirazçılar arasında gecəni meydana keçirən qadınlar, uşaqlar və qocalar da olub.

Etirazçılarla təhlükəsizlik orqanları əməkdaşları arasında baş verən toqquşmada 10 nəfər həyatını itirib. Onlardan 9-u mitinq iştirakçısı, 1-i polis əməkdaşı olub. Təxminən 230 nəfər yaralanaaraq, yaxud müxtəlif xəsarətlər alaraq xəstəxanalara müraciət edib. Ter-Petrosyan özü isə polis tərəfindən zorla evinə aparılıb və faktiki olaraq ev həbsinə məhkum edilib.

Buna baxmayaraq, mitinqçilər martın 1-də günorta saatlarında yenidən paytaxtın mərkəzində toplaşmağa başlayıblar. Günün sonunda yaxın etirazçıların və polisin sayı keyli artıb. Nümayişçilərin sayının artmasına tab gətirə bilməyən hüquq-mühafizə orqanları saat 16:00-da ərazidən sıxışdırılaraq çıxarılıb. Fəallar maneələr qurmaq üçün trolleybus və avtobusları aşırıblar. Axşam saatlarında Myasnıqan meydanında barikada quran nümayişçilərlə polis arasında toqquşma baş verib. Təxminən saat 22:00-

da prezident Robert Koçaryan Ermənistan parlamentinin təsdiqi ilə nümayişləri qadağan edərək və medianı ciddi şəkildə məhdudlaşdıraraq 20 günlük fəvqəladə vəziyyət elan edib. Koçaryan öz qərarını onunla əsaslandırıb ki, etirazçılardan bəziləri, guya, Maşots prospektində yaxınlıqdakı mağazaları qarət edib, bir neçə polis maşını və avtobusunu yandırılıb, polis əməkdaşlarına ağır xəsarət yetiriliblər. Fəvqəladə vəziyyət rejimi martın 2-də gecə saat 01:00-da qüvvəyə minib və Ter-Petrosyan Fransa səfirliyi yaxınlığında etirazçıları evlərinə qaytarmağa çağırmağa məcbur olub. Bununla da etirazlara son qoyulub.

Dinc etiraz aksiyasının amansızlıqla yatırılması, 10 nəfərin həlak olması, 230 nəfərin yaralanması, ölkədə fəvqəladə vəziyyət rejiminin elan edilməsi beynəlxalq miqyasda geniş rezonans doğurub. Bir sıra beynəlxalq hüquq-müdafiə təşkilatları Ermənistan hakimiyyətini törətdiyi vəhşiliyə görə qınayıblar. Onlar yaydıqları bəyanatlarda bildiriblər ki, qadırdə gəcaləyən silahsız, mülki şəxslərə qarşı aşırı güc və zorakılıq tətbiq etmək yol-verilməzdir. Beynəlxalq hüquq-müdafiə təşkilatları həddindən artıq güc tətbiq edən polis əməkdaşlarının cəzalandırılmasını tələb ediblər. Ancaq Ermənistan hakimiyyəti bütün çağırışları qulaqardına vurub. Bu qanlı proseslərin yekunu olaraq Xocalı cəlladı, əli erməni xalqı ilə yanaşı Azərbaycan xalqının da qanına batmış Serj Sarkisyan prezident kürsüsünə yiyələnib. Onun adına 52,82 faiz səs yazılıb. Bütvövlükdə, bu cinayət hadisəsi Koçaryan–Sarkisyan cütlüyünün, necə deyirlər, ayağımdadır.

Koçaryanın varis planı həyata keçirərkən Sarkisyanı dövlət başçısı postuna gətirməsi, əslində, köhnə sistemin qorunub saxlanması üçün atılmış addım idi. Bu addım Ermənistan siyasətində uzun illər korruptsiya və oligarxik maraqların dərinləşməsinə şərait yaradı. Məhz həmin siyasətin nəticəsində ölkə iqtisadi və sosial baxımdan tənəzzül dövrünü yaşadı. Eyni zamanda, Koçaryan Sarkisyanın hakimiyyətə gəlişini təmin etməklə Qarabağ klanının yol verməyən ödəniş cinayətlərə görə mafianı gözəlmən təqibdən canını qurtarmış olub. Ancaq göründüyü kimi, tam qurtara bilməyib. Ötən ay Ermənistan Baş Prokurorluğu R.Koçar-

yandan və digər rəsmi şəxslərdən 1 mart hadisələri nəticəsində qurban getmiş şəxslərə və onların ailə üzvlərinə (zərərçəkənlərə) daymış 670 milyon dram məbləğində təminat ödənilməsinə tələb etmişdi. Baş Prokurorluq Korruptsiyaya Qarşı Mübarizə Məhkəməsinə həmin hadisələr vaxtı rəhbər vəzifələrdə çalışan şəxslərə qarşı dövlət maraqlarının müdafiəsi ilə bağlı iddia qaldırmışdı.

Bütvövlükdə, mart hadisələri Ermənistan tarixində dərin iz buraxmış hadisədir. Bu gün Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin çıxardığı qərar təkcə hüquqi akt deyil, həm də həmin qanlı səhifənin kimlərin məsuliyyətsizliyi və zorakı siyasəti nəticəsində yazıldığına təsdiqdir. AİHM-in qənaəti bir daha göstərdi ki, Ermənistan hakimiyyəti – Koçaryan və onun ən yaxın silahdaşı olan Sarkisyan öz hakimiyyətlərini qorumaq üçün güllə açmaqdan belə çəkinməyiblər.

Ən dəhşətli isə odur ki, illər keçsə də bu cinayətli səfərsizləri və icraçıları hələ də məsuliyyət daşıyırlar. Koçaryan və Sarkisyan bu gün özlərini “xalqın xilaskarı” kimi qələmə verməyə çalışırlar. Halbuki hər ikisi Ermənistanın müstəqillik tarixində ən qanlı hadisənin ideya müəllifləridir. Onların hakimiyyəti dövründə dövlət institutları xalqın deyil, hakimiyyətin xüsusi mühafizə dəstəsinə çevrilmişdi. Polis və ordu etirazçıların üstünə göndərildi, insanlara qarşı odlu silahdan istifadə olundu. Bu,

vətəndaşla dövlət arasındakı etimadın tam şəkildə məhv edilməsi idi.

Dövlət İdarəçilik Akademiyasının müşaviri, politoloq Zaur Məmmədov mövzu ilə bağlı XQ-yə bildirdi ki, AİHM-in məlum qərarı təkcə Ermənistan dövlətinə deyil, həm də bu faciənin müəlliflərinə birbaşa zərərdir. Onun sözlərinə görə, məhkəmə faktiki olaraq təsdiqləyib ki, hakimiyyətin zorakı siyasəti nəticəsində dinc etirazçılar həyatını itirib, istintaq isə bilərəkdən qeyri-effektiv aparılıb: “Əslində, AİHM-in qərarı Koçaryan–Sarkisyan cütlüyünün siyasi irsinə məhv edən sənəddir. Çünki Avropa məhkəməsi açıq şəkildə göstərir ki, dövlət xalqı qorumaq əvəzinə, xalqın üstünə silahlı qüvvə yeridib. Koçaryan və Sarkisyanın məsuliyyətini gizlətmək cəhdləri də indi nəticəsizdir. Qurbanların ailələrinə təyin olunan kompensasiya bu şəxslərin qanlı qərarlarının maddi ifadəsidir”.

Politoloq onu da qeyd etdi ki, bu qərar Ermənistanda revansşist dairələrin Koçaryanı və Sarkisyanı yenidən siyasi səhnəyə qaytarmaq planlarına ağır zərbə vurur: “Çünki Avropa Məhkəməsinin mövqeyi onların adını yalnız qanlı repressiya və insan hüquqlarının pozulması ilə bağlayır. Ermənistan cəmiyyəti üçün bu, bir signaldır ki, keçmişin köhnəliyi, zorakı liderləri ölkəni gələcəyə apara bilməz”.

Səxavət HƏMİD
XQ

Xankəndi, Xocalı, Xocavənd və Ağdərənin şəhər günü

Bayramlarınız mübarək, Qarabağ şəhərləri!

20 sentyabr ölkəmizdə həm də Xankəndi, Xocalı, Xocavənd və Ağdərənin şəhər günüdür. 2023-cü il sentyabrın 20-də qələbə ilə başa çatmış və Qarabağ münəqqişəsinə son qoymuş antiterror əməliyyatında qazanılmış tarixi qələbə ötən ildən ölkəmizdə Suverenlik Günü olaraq təntənə ilə qeyd edilir. Həmin gün Ordumuzun Xankəndi, Xocalı, Xocavənd və Ağdərəni erməni işğalından azad etməsi, haqlı olaraq, bu şəhərlərin yenidən doğulma gününə çevrilib.

2023-cü il sentyabrın 19-20-də zəfər tariximizin şanlı səhifələrindən olan antiterror tədbirləri nəticəsində Azərbaycan ərazisində qanunsuz yerləşən Ermənistan ordusu tam şəkildə tərkisilah edilərək ölkəni tərk etdi. Havadarlarına arxalanaraq, dünyanın kor olmuş “ədalət qarçıları”nın donuq baxışları altında Qarabağda illər boyu at oynadan qeyri-qanuni xunta rejimi ləğv edildi, hüquq-mühafizə orqanlarımızın yüksək peşəkarlıqla həyata keçirdikləri əməliyyatlar nəticəsində separatçıların əsas rəhbərləri həbs olundular və bu gün törətdikləri cinayətlərə görə məhkəmə qarşısında hesab verirlər.

Beləliklə, Azərbaycan təkbaşına ilahi ədaləti bərpa etdi, bütün ərazilərində dövlət suverenliyi və Konstitusiya quruluşu

bərpa olundu. Şanlı qələbələrımızın müdrik memarı, Müzəffər Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyev 2023-cü il oktyabrın 15-də Xankəndi şəhərinə, Xocavənd, Şuşa, Xocalı, Ağdərə rayonlarına səfər edərək orada müqəddəs bayrağımızı ucaltmaqla zəfər yürüşünün torpaqlarımıza göz dikən, Qarabağ üzərindən oyunlar qurmağa çalışan məcburi köçkünlərin köç karvanları bir-birinin ardınca işğaldan azad edilmiş torpaqlarımıza istiqamət götürür, yeni tikilmiş rahat, yarı-yarışıqlı evlər insan nəfəsi ilə hərarətlənir, körpə gülüşünə sevinir.

Bu gün üçrəngli bayrağımız ölkəmizin hər yerində olduğu kimi, Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun bütün guşələrində qürurla dalğalanır. Yollar çəkilir, evlər tikilir, bərpa edilir, qəsəbələr, şəhərlər salınır, düşmənin vəhşicəsinə dağıtdığı, yerlə bir etdiyi yurd yerlərimiz yenidən qurulur. Ən əsası isə, Vətən həsrəti sona çatan keçmiş məcburi köçkünlərin köç karvanları bir-birinin ardınca işğaldan azad edilmiş torpaqlarımıza istiqamət götürür, yeni tikilmiş rahat, yarı-yarışıqlı evlər insan nəfəsi ilə hərarətlənir, körpə gülüşünə sevinir.

Azərbaycan Prezidentinin 2022-ci il 16 noyabr tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdış dair I Dövlət Proqramı”nın icrası sürətlə davam etdirilir. Artıq ikinci ildir füsunkar Xankəndimiz, yarıları qaysaq bağlayan Xocalımız, qədim Ağdərəmiz, gözəl Xocavəndimiz yenidən əsl sahiblərinin qaydışını bayram edir. Kəndlər, şəhərlər abadlaşdırılır, Qarabağın qara günlərini yeni dirçəliş, inkişaf dövrü əvəzləyib.

İkinci ildir əzədlighim, şəhər günlərini bayram etdiyimiz Xankəndidə, Xocalıda, Ağdərədə, Xocavənddə Böyük Qayıdış çərçivəsində görülməli işlərin miqyası göz oxşayır, Vətəninə sevan hər bir azərbaycanlının ürəyini qürurla doldurur. Rəqəmlər də qısa vaxtda nə qədər böyük layihələrin reallaşdırıldığını sübut edir.

Böyük Qayıdış dair I Dövlət Proqramına əsasən, ilkin mərhələdə Xankəndi şəhərinin Kərkicahan qəsəbəsində, Xocalı rayonunun 11 kəndində (Ballica, Xanyurdu, Təzəbinə, Daşbulaq, Badara, Seyidbəyli, Xanabad, Şuşakənd, Almalı, Çanaqçı, Mehdibəyli) və Ağdərə rayonunun 7 kən-

dində (Həsənriz, Vəngli, Kolatağ, Çıldır, Heyvalı, Aşağı Oratağ və Çapar) təmir-bərpa işlərinin aparılması məqsədilə müvafiq sayda qismən yararlı evlər müəyyən edilib. Ölkə başçısının qayğısı və diqqəti sayəsində Xocalı rayonunun Ballica kəndində təmir işləri başa çatdırılıb və ümumilikdə 912 nəfər olmaqla 200 keçmiş məcburi köçkün ailəsinin burada daimi məskunlaşdırılması təmin olunub. Eyni zamanda, rayonun Xanyurdu kəndinə 69 (237 nəfər), Təzəbinə kəndinə 28 (125 nəfər), Badaraya 14 (56 nəfər), Daşbulaq 13 (67 nəfər), Seyidbəyliyə 9 (30 nəfər), Şuşakənd kəndinə isə 15 ailə (59 nəfər) köçürülüb. Ağdərə rayonunda da Böyük Qayıdışa start verilib, Həsənriz kəndində 159 (566 nəfər), Vəngliyə 51 (188 nəfər) və Kolatağa 26 ailənin (89 nəfər) köçü baş tutub.

Qeyd olunan kəndlərdə fərdi evlərin bərpası ilə yanaşı, yaşlılıq zonalarının, o cümlədən əhalinin istirahəti üçün nəzərdə tutulmuş parkların salınması, dekorativ bitkilərin əkilməsi, küçələrin abadlaşdırılması və işıqlandırılması, kənddaxili yolların təmiri, asfalt örtüyünün yenilənməsi, eləcə də müvafiq infrastrukturun yaradılması ilə bağlı aidiyyəti dövlət qurumlarının fəaliyyəti əlaqələndirilir və davamlı tədbirlər həyata keçirilir. 2025-ci ilin mart-aprel aylarında Ağdərə rayonunun Suqovuşan

kəndində inşası başa çatdırılmış 5 ədəd beşmərtəbəli yaşayış binasında 180 ailə (592 nəfər), Xocalı şəhərində isə ümumilikdə 86 ailə (346 nəfər) məskunlaşdırılıb. Məlum olduğu kimi, daha öncədən Ağdərənin Talış kəndində 90 nəfərdən ibarət 20 ailənin qayıdışı baş tutub.

Qarabağda əhalinin sayının artımı təkcə keçmiş məcburi köçkünlərin öz ata-baba yurdlarına köçürülməsi ilə məhdudlaşmır. Bölgədə işləməyə, oxumağa gələnlər də inkişafa, tərəqqiyə, bərpa-quruculuq işlərinə öz layiqli töhfələrini verirlər. Bu günə qədər ərazidə ümumilikdə 18,7 minə yaxın şəxsin məskunlaşması təmin edilib. Hazırda Xankəndi şəhərində 14740 nəfər yaşayır ki, onlardan 11030-u dövlət və özəl qurumlarda çalışanlar və ailə üzvləridir. Şəhərdə orta məktəb şagirdlərinin sayı 1036, Qarabağ Universitetində təhsil alan tələbələrin sayı 2210 nəfərdir. Ailə üzvləri ilə birlikdə yaşayan hərbiçilərin sayı da kifayət qədər çoxdur.

Ağdərə rayonunda daimi yaşayan 1773 nəfərdən 1525-i məskunlaşmış keçmiş məcburi köçkün, 248-i isə dövlət və özəl

qurumlarda çalışanlar və onların ailə üzvləridir. Xocalı rayonunda isə bu göstərici ümumilikdə 2170 nəfərdir. Artıq Xocavənd də sakinlərini qarşılamğa başlayıb. 2025-ci il sentyabrın 11-də rayonun Qırmızıbazar kəndinə 39 nəfərdən ibarət 10, Sos kəndinə 45 nəfərdən ibarət 10, sentyabrın 12-də isə Hadrut qəsəbəsinə 41 nəfərdən ibarət 10 ailənin köçü baş tutub. Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun bütün rayonlarına Böyük Qayıdış mərhələli şəkildə davam etdirilir.

Əhali artır, əzəli sakinlər öz ata-baba yurdlarına dönr və Xankəndi, Xocalı, Ağdərə, Xocavənd bayram ab-havalı günlər yaşayır. Bu gün Qarabağ həm separatçılar üzərində qələbənin ikinci ildönümünü, həm də şəhərlərinin gününü bayram edir. Əlbəttə ki, bu bayramlar təkcə həmin bölgələrdə yaşayanlarla, bu bölgənin sakinlərinin deyil, bütün xalqımızın, dünyanın dörd bir yamndakı soydaşlarımızın sevinci, fərəhidir. Bu axşam isə şəhər günü ilə bağlı Xankəndidə böyük konsert proqramı keçiriləcək.

Azadlığın əbədi, şəhərlərin abad olsun, Qarabağ, Bayramlarınız mübarək, Xankəndi, Xocalı, Xocavənd və Ağdərə!

Mahir RƏSULOĞLU,
“Xalq qəzeti”nin Qarabağ müxbiri

Xankəndi

Sosial gündəm

Sosial siyasətin tətbiq olunduğu sahələrdən biri və başlıca prioriteti məşğulluğun səmərəli və düzgün təminidir. Tarixi dövrlərə nəzər salanda görünür ki, bu amil təhlükəsizliyin həyata keçirilməsində vacib nüanslardandır. İnsan kapitalının inkişafının, məşğulluq sahəsində keyfiyyət göstəricilərinin yüksəldilməsi, layiqli iş yerlərinin yaradılması, inklüzivliyin təmin olunması və sosial cəhətdən həssas əhali qruplarının əmək bazarında iştirakının artırılması istiqamətində görülməli işlər ölkəmizdə dinamik sosial-iqtisadi inkişafın davamlılığının təmin edilməsində mühüm faktor olaraq qiymətləndirilir.

Məşğulluq tərəqqi və rifah qaynağıdır

Bu sahədə daha böyük nailiyyətlərin əldə olunması istiqamətində ciddi addımlar atılır, mühüm tədbirlər görülür. Prezident İlham Əliyevin 2018-ci il 30 oktyabr tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilən “2019-2030-cu illər üçün Azərbaycan Respublikasının Məşğulluq Strategiyası” bunun əyani sübutudur. Dövlət hər kəsin əmək hüquqlarının təmin edilməsini özünün pozitiv öhdəliyi kimi bəyan edir.

Məşğulluq siyasətinin mühüm istiqamətlərindən biri yeni iş yerlərinin yaradılmasını məhdudlaşdıran amillərin aradan qaldırılması və məşğulluq səviyyəsinin artırılmasını stimullaşdıran şəraitin təmin edilməsidir. Bu baxımdan sahibkarlığın, əsasən də kiçik və orta sahibkarlığın inkişafına yönəlmis tədbirlər

mikro biznes qurmaq məqsədilə müvafiq avadanlıqlarla təmin olunması nəzərdə tutulub. Eləcə də Bakı və bölgələrdə gənclər üçün vebinərlər, konfranslar, karyera sərgiləri və yarmarkalar təşkil edilir, “Alo karyera” dəstək xidməti fəaliyyət göstərir.

Ölkəmizdə müasir mərhələdə dövlət məşğulluq siyasətinin gücləndirilməsi bu sahədə mövcud olan problemlərin həllinə və əhalinin səmərəli məşğulluğunun təmin edilməsinə istiqamətlənib. “Böyük Qayıdış” proqramı çərçivəsində işğaldan azad edilmiş ərazilərə qayıdan vətəndaşların sosial rifahının təmin olunması prioritet məsələlərdən biridir. Bu istiqamətdə əsas məqsəd “Məşğulluqdan məskunlaşmaya” yanaşması ilə qayıdan

xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Ötən illərdə məşğulluq siyasətində əsas məqsəd əmək ehtiyatlarından daha dolğun istifadə etməklə əhalinin səmərəli məşğulluğunun təminatından ibarət olub.

Dövlət Məşğulluq Agentliyinin (DMA) məlumatına görə, 2025-ci ilin 8 ayında 109 min şəxs münasib işlə təmin olunub. Bu dövrdə 300 minə yaxın şəxs agentliyin aktiv məşğulluq tədbirləri ilə əhatə edilib. 14,6 min şəxs özünüməşğulluq proqramına cəlb edilib, 11 min işsiz şəxs üçün peşə hazırlığı kursları təşkil olunub, 164,2 min şəxsə peşəyönümü xidmətlər göstərilib. Cari ilin 8 ayında müharibə iştirakçıları olan 832 nəfər, ümumilikdə isə 10,6 min müharibə iştirakçısı əmlaklarla təmin olunub və onlar üçün kiçik bizneslər yaradılıb. Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində Dövlət Məşğulluq Agentliyi tərəfindən özünüməşğulluq proqramı çərçivəsində müharibə iştirakçılarına seçdikləri biznes istiqamətləri üzrə avadanlıqlar təqdim edilib.

Ölkəmizdə həyata keçirilən dövlət məşğulluq siyasətinin prioritetlərindən biri də qadınların məşğulluq səviyyəsinin artırılmasıdır. Aparılan işlər qadınların əmək bazarında iştirak səviyyəsinin getdikcə yüksəlməsinə imkan verib. Bu istiqamətdə tədbirlərin davamı olaraq ötən il 55 mindən çox qadın münasib işlə təmin olunub. Özünüməşğulluq proqramı işsiz və işaxtaran qadınların da kiçik sahibkarlığa çıxışında önəmli rola malikdir. Bu proqram üzrə həmin dövrdə daha 7,4 min qadına aktivlər verilməklə onlar üçün kiçik biznes sahələri yaradılıb. Dövlət Statistika Komitəsindən verilən göstəricilərə görə, qadınların məşğul əhalinin ümumi sayındakı xüsusi çəkisi ilkin məlumatlara əsasən 48 faizdir.

Gənclərin də məşğulluğu əsas istiqamətlərdən biri kimi diqqət mərkəzində saxlanılır və bununla bağlı xüsusi layihələr həyata keçirilir. Belə ki, peşə təhsili mərkəzlərində təhsil alan gənclərin biznes bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi, sahibkarlıq fəaliyyətinə təşviq olunması, onların özünüməşğulluğunun təmin edilməsi, mikro və kiçik sahibkarlar arasında peşə təhsili almış gənclərin sayının artırılması, yeni biznes təşəbbüslərinin dəstəklənməsi və peşə təhsilinə marağın artırılması məqsədilə DMA, Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyi və Peşə Təhsili üzrə Dövlət Agentliyinin birgə tərəfdaşlığı ilə “Gənclərin biznes emalatxanası” layihəsi icra olunur. Layihə çərçivəsində müxtəlif sahələr üzrə peşə təhsili alan gənclərin biznes təlimlərinə cəlb edilməsi, istehsalat müəssisələrinə səfərlərin təşkili və onların özünüməşğulluq proqramı çərçivəsində

insanların yaşayışlarının davamlılığının və rifahının dəstəklənməsidir. Məskunlaşmanın tələblərinə uyğun olaraq məşğulluğun müxtəlif aspektləri, o cümlədən özünüməşğulluq, kvota üzrə iş yerlərinin yaradılması, ərazidə fəaliyyət göstərən şirkətlərə münasibətdə yerli işçi qüvvəsinin işlərə cəlb edilməsi və digər bu tipli layihələrin icrasına hazırlıq görülür.

Cari ilin iyul ayına qədər sözügedən ərazilərdə məskunlaşmış iqtisadi fəal əhalidən məşğulluğu təmin edilmiş şəxslərin sayı ümumilikdə 4 min 809 nəfər təşkil edib. Bunlardan 3 min 677 nəfər müvafiq qaydada işlə təmin olunub, 339 nəfər isə özünüməşğulluq proqramına cəlb edilib. Fərdi qaydada özünüməşğul olanların sayı isə 793 nəfər olub. Bu şəxslər əsasən xırda ticarət, yük və sərnişin daşıma sahələrində çalışırlar. Bunlardan əlavə, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə 222 nəfər peşə hazırlığına cəlb olunub, daha 641 nəfərin məşğulluğunun təmin edilməsi ilə bağlı işlər aparılır.

“Azərbaycan Respublikasının 2019-2030-cu illər üçün Məşğulluq Strategiyası” çərçivəsində həyata keçirilən tədbirlər planının davamı olaraq, artıq 2025-2027-ci illər üçün yeni Strateji Plan hazırlanaraq təsdiqlənib. Bu sonad əmək bazarındakı çağırışlara daha çevik və sistemli yanaşmanı təmin etmək məqsədi daşıyır. Onu da qeyd etmək ki, rəqəmsal texnologiyalar hazırkı dövrdə müasir əmək bazarında döndüş nöqtəsi rolunu oynayır. Bugünkü realıq onu deməyə əsas verir ki, texnologiyaların inkişafı təkcə əmək bazarına deyil, bütövlükdə məşğulluq siyasətinin təşkili və idarə edilməsinə fundamental təsir göstərir. Bu texnologiyalar əmək bazarının strukturunu dəyişdirir, işsiz, işaxtaran şəxslər və işəgötürənlər arasında əlaqəni daha sürətli və effektiv edir. Onların sayəsində məşğulluq xidmətləri daha ölçətan, şəffaf və çevik olur.

Mütəxəssislərin təxminlərinə görə, avtomatlaşdırma və süni intellekt səbəbindən əmək bazarının təxminən 27 faiz risk zonasında olsa da, həmçinin robotlaşma və optimallaşma artsa da, onlarla əməkdaşlıq edə bilən yüksəkixtisaslı işçi qüvvəsinə daim ehtiyac olacaq. Bu, o deməkdir ki, rəqəmsal texnologiyaların tətbiqi və rəqəmsal bacarıqların inkişafı əmək bazarında rəqəbat qabiliyyətini artırır, yeni peşə sahələrinin yaranmasına, mövcud peşələrin məzmununun dəyişməsinə səbəb olub. Bu da təbii olaraq bacarıqların inkişafına, xüsusən də gənclərin və peşəkarların özlərini daha yaxşı inkişaf etdirmələrinə şərait yaradır.

Mustfə K AMAL
XQ

Bu gün ölkə neftçilərinin peşə bayramıdır

“Əsrin müqaviləsi” Azərbaycanın yeni neft strategiyasının təntənəsidir

Xalqımızın ümummilli lideri, müstəqil Azərbaycanın iqtisadi inkişaf strategiyasının banisi Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasətinin nəticəsi olan “Əsrin müqaviləsi”nin imzalanmasının 31-ci ili tamam olur. Xəzər Azərbaycan sektorunda “Azəri”, “Çıraq” yataqlarının və “Günəşli” yatağının dərinlikdə yerləşən hissəsinin kəşfiyyatı, işlənməsi və hasilatın pay bölgüsünü əhatə edən bu tarixi sazişin uğurla icra olunması istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər ölkəmizi iqtisadi tənəzzüldən sürətli inkişaf yoluna çıxarıb.

Azərbaycanın iqtisadi müstəqilliyi üçün möhkəm təməl, etibarlı baza rolunu oynayan “Əsrin müqaviləsi” çərçivəsində bir sıra irimiqyaslı layihələr həyata keçirilib, neftin hasilatı və nəqli üçün nəhəng infrastruktur yaradılıb. Xəzər regionunu beynəlxalq əməkdaşlıq məkanına çevirən “Əsrin müqaviləsi” gənc Azərbaycan Respublikasını global enerji layihələrinin təşəbbüskarı və əsas iştirakçısı kimi bütün dünyaya tanıdıb, ölkəmizə beynəlxalq nüfuz qazandırılıb. Beləliklə, Azərbaycan dünyanın neft ixrac edən ölkələrinin sırasında

öz mövqeyini xeyli gücləndirib.

“Əsrin müqaviləsi” ümummilli lider Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasəti və qətiyyəti sayəsində həyata vəsiqə qazanıb. Məlum olduğu kimi, ötən əsrin əvvəllərində tarixi müstəqilliyini yenidən əldə etmiş gənc Azərbaycan Respublikası sənətsiz idarəçilik nəticəsində dərin böhranla üzləşmişdi. Belə bir şəraitdə xalqın təkidli xahişi ilə hakimiyyət səhkəri arxasına keçən Heydər Əliyev müstəqilliyini itirmək təhlükəsi ilə üzləşən ölkəni xilas etmək üçün siyasi səhədə sabitliyi, iqtisadi səhədə isə neft sənayesinin bərpası və inkişafını prioritet vəzifə kimi qarşıya qoydu. Sovet dönməndə Azərbaycan rəhbərlik etmiş ümummilli lider respublika iqtisadiyyatına, onun yeraltı və yerüstü sərvətlərinə yaxından bələd idi. O, başa düşürdü ki, müstəqil Azərbaycanın dirçəldiləsinin optimal yolu neft sənayesindən keçir və bu sektorun tezliklə inkişafı təkcə iqtisadiyyatın deyil, ümumilikdə, ölkənin dünya birliyi ilə əlaqələrinin qurulması deməkdir.

Azərbaycanın iqtisadi müstəqilliyə nail olmasının bu zənginlikdən asılı olduğunu yaxşı bilən ulu öndər Heydər Əliyev qısa müddətdə mükəmməl, bitkin inkişaf konsepsiyası işləyib hazırladı. Bu konsepsiyanın əsasını isə Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda yerləşən neft-qaz ehtiyatlarının işlənməsi təşkil edirdi. Bununla belə, gənc dövlətin məhdud maliyyə imkanları, eləcə də dənizin dərinliklərində işləyə biləcək qabaqcıl texnika və texnologiyaların olmaması buna imkan vermiirdi. Belə bir şəraitdə Heydər Əliyev dünyəyə məşhur transmilli neft şirkətlərini Azərbaycana dəvət etməyi qərara aldı.

Beləliklə, 1994-cü il sentyabrın 20-də Bakıda, Güllüstan sarayında “Xəzərin Azərbaycan sektorunda yerləşən “Azəri”, “Çıraq” yataqlarının və “Günəşli” yatağının dərinlikdə yerləşən hissəsinin kəşfiyyatı, birgə işlənməsi və hasilatın pay bölgüsü haqqında” saziş imzalandı. Bütün dünyanı heyətləndirən belə bir sazişin imzalanması ölkəmiz, xalqımız üçün son dərəcə mühüm bir tarixi hadisə idi. Çünki gənc Azərbaycan dövləti ilk dəfə idi ki, müstəqil siyasət yürüdü, özünün yeraltı sərvətlərinə sahib çıxmasını bütün dünyaya bəyan edə bildirdi.

Təsədüfi deyil ki, təntənəli imzalanma mərasimində çıxış edən ümummilli lider Heydər Əliyev demişdir: “Biz bu müqaviləni imzalamaqla xarici ölkələrdən Azərbaycana investisiya qoyulması üçün böyük yol açırıq, digər səhələrdə çalışan şirkətlərin də Azərbaycanla fəaliyyət göstərməsi üçün zəmin yaradırıq, müstəqil Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyatında və ictimai-si-

yasi həyatında hökm sürən sabitliyi dünyaya bir daha nümayiş etdiririk. Müqavilənin imzalanması Azərbaycan Respublikasının həyatında, iqtisadiyyatında və xüsusən neft sənayesində yeni bir mərhələ açır”.

Bu fikirlər Azərbaycanın gələcək sosial-iqtisadi inkişafı üçün yeni perspektivlər açan, ölkənin maliyyə imkanlarını xeyli dərəcədə artıran tarixi sazişə verilən əsl qiymət idi. Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasətinin nəticəsi olan “Əsrin müqaviləsi” Xəzər regionunu beynəlxalq əməkdaşlıq məkanına çevirdi. Çox keçmədi ki, gənc Azərbaycan Respublikası bütün dünyada global enerji layihələrinin təşəbbüskarı və əsas iştirakçısı kimi tanındı.

“Əsrin müqaviləsi” Azərbaycanın qapılarını xarici sərmayədarların üzünə təybatay açdı, ölkəmizə güclü investisiya axını başladı. Bunun nəticəsidir ki, ötən müddətdə ölkəmizin neft-qaz sektoruna, təqribən, 100 milyard ABŞ dollarından artıq xarici sərmayə qoyulub. Həmin vəsait hesabına Xəzərin dərin qatlarında gizlənməmiş neft və qaz ehtiyatlarının işlənməyə cəlb edilməsi üçün Azərbaycana on nüasir, mütərəqqi texnologiyalar gətirilib.

“Əsrin müqaviləsi”nin uğurla reallaşdırılması üçün yaradılmış Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinin Rəhbər Komitəsi “Azəri-Çıraq-Günəşli” yataqlar blokunun mürəkkəbliyini və buradakı ehtiyatların zənginliyini nəzərə alaraq sazişin bir neçə mərhələdə həyata keçirilməsi ilə bağlı yekdil qərar qəbul etdi. Müqavilənin “İlkin neft layihəsi” çərçivəsində dənizdə mövcud “Çıraq” platformasında və “Dədə Qorqud” üzən yarımdalına qurğusunda əsaslı yenidənqurma işləri aparılıb. Bundan əlavə, Bakı Dərin Dəniz Özülləri Zavodu tamamilə yenidən quruldu, xam nefti qəbul edib ixrac sistemində yerləşən üçün Səngəçal terminalı inşa olundu, dənizdən bura sualtı boru kəməri çəkildi.

Nəhayət, 1997-ci il noyabrın 7-də “Çıraq” platformasından ilkin neftin hasilatına başlanıldı. Ayın 12-də isə ölkəmizin rəsmi dövlət və hökumət üzvlərinin, Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinin nümayəndələrinin, eləcə də xarici ölkələrdən gəlmiş qonaqların iştirakı ilə “Çıraq” platformasında təntənəli mərasim keçirildi. Tədbirdə bu möhtəşəm tarixi yaradıcısı Heydər Əliyevin şəxsən iştirak etməsi isə olduqca qürurverici idi.

İlkin neft layihəsinin həyata keçirilməsi sahəsində qazanılmış zəngin təcrübə sonralar “Azəri” və “Dərinsulu Günəşli” yataqlarının da mərhələli şəkildə işlənməsinə imkan yaradıb. 2001-ci il avqustun 30-da “Azəri-Çıraq-Günəşli” yataqlar blokunun tammiqyaslı işlənməsinin “Faza-1” layihə-

sinin icrası ilə bağlı qərar qəbul olundu. Azərbaycan hökuməti və beynəlxalq konsorsium iştirakçılarının bu qərarı, həm də “Əsrin müqaviləsi” çərçivəsində nəzərdə tutulmuş böyük neft hasilatına başlanana-dək zəruri ixrac sisteminin yaradılması ilə bağlı idi.

“Azəri-Çıraq-Günəşli” yataqlar blokunun tammiqyaslı işlənmə layihəsinin birinci mərhələsi çərçivəsində tikinti-quraşdırma işləri 2004-cü ilin sonlarında başa çatdırılıb. 2005-ci il fevralın 14-də isə “Mərkəzi Azəri” platforması istismara verilib. Bununla da, “Əsrin müqaviləsi” çərçivəsində böyük neft hasilatına başlanılıb. Yeri gəlmişkən, “Azəri” yatağının mərkəzi hissəsinin istismara daxil edilməsi il ərzində əlavə 18-19 milyon ton neft hasilatına imkan yaradıb və bununla da, “Əsrin müqaviləsi” çərçivəsində illik neft hasilatını səviyyəsi 24-25 milyon tona çatdırılıb.

“Azəri” yatağının qərb və şərq hissələrinin işlənməyə cəlb edilməsi isə “Əsrin müqaviləsi”nin tammiqyaslı işlənmə layihəsinin ikinci mərhələsi (“Faza-2”) çərçivəsində həyata keçirilib. Bu məqsədlə 2002-ci il sentyabrın 18-də “Faza-2” layihəsi üzrə tikinti-quraşdırma işlərinə başlamağa dair qərar qəbul olundu. 5,2 milyard dollar dəyərində qiymətləndirilən bu layihə “Əsrin müqaviləsi”nin icrası çərçivəsində “İlkin neft layihəsi”ndən sonra AÇG yataqlarının tammiqyaslı işlənməsinin növbəti mühüm mərhələsidir.

Uğurlu tikinti-quraşdırma işlərdən sonra 2005-ci ilin dekabr ayında “Azəri” yatağının qərb hissəsi istismara daxil edildi. “Faza-2” layihəsinin digər nəhəng qurğusu sayılan “Şərqi Azəri” platforması isə 2006-cı ilin noyabr ayında istismara verilib. Bununla da, “Azəri” yatağının istismara daxil edilməsi ölkədə illik neft hasilatının səviyyəsini 40 milyon tonadək artırmağa imkan yaradıb.

“Günəşli” yatağının dərinlikdə yerləşən hissəsindən neft və qaz hasilatını həyata keçirməyi nəzərdə tutan “Faza-3” layihəsi ilə bağlı qərar isə 2004-cü ilin sentyabr ayında – “Əsrin müqaviləsi”nin 10-cu il dönmümünə həsr olunmuş yubiley tədbirlərinə qəbul edildi. Layihənin reallaşdırılması üçün 4,7 milyard dollar vəsait ayrılıb ki, bunun da 3,2 milyard dolları tikinti-quraşdırma işlərinə sərf olundu. “Dərinsulu Günəşli” platformasında hasilat 2008-ci il aprelin sonlarında başlanıb. Bununla da, “Azəri-Çıraq-Günəşli” yataqlar blokunun tammiqyaslı işlənməsi təmin edildi. 2010-cu ildə ölkə üzrə neft hasilatı 50 milyon tonu ötüb. Hasilata başlanıldığı 1997-ci il

“Əsrin müqaviləsi”nin uğur salnaməsi

- 20 sentyabr 1994-cü il. “Azəri-Çıraq-Günəşli” yataqlar bloku üzrə hasilatın pay bölgüsü sazişi imzalanıb.
- 7 noyabr 1997-ci il. “Çıraq” platformasından neft hasilatına start verilib.
- 12 noyabr 1997-ci il. Səngəçal terminalının təntənəli açılışı keçirilib.
- 12 yanvar 1998-ci il. “Çıraq” yatağında hasil edilən neftin Bakı-Novorossiysk boru kəmərinə vurulması başlanılıb.
- 24 mart 1998-ci il. AÇG-nin ilk ixrac tankeri Novorossiysk terminalından dünya bazasına yola salınıb.
- 10 dekabr 1998-ci il. Bakı-Supsa kəmərinin neftlə doldurulmasına başlanılıb.
- 8 aprel 1999-cu il. Supsa terminalında ilk tanker yüklənib.
- 18 aprel 1999-cu il. Qərb ixrac neft kəmərinin tikintisinin başa çatması və Supsa terminalının istifadəyə verilməsi mərasimi keçirilib.
- 30 avqust 2001-ci il. AÇG-nin tammiqyaslı işlənilməsi layihəsinin 1-ci mərhələsi (“Faza-1”) ilə bağlı hökumətlə icazə sazişi imzalanıb.
- 18 sentyabr 2002-ci il. Azərbaycan hökuməti AÇG-nin tammiqyaslı işlənilməsi layihəsinin 2-ci mərhələsinə (“Faza-2”) razılıq verilib və BTC-nin təməli qoyulub.
- 30 iyul 2003-cü il. Azərbaycanda BTC boru kəmərinin çəkilişinə start verilib.
- 20 sentyabr 2004-cü il. AÇG-nin tammiqyaslı işlənilməsi layihəsinin 3-cü mərhələsi (“Faza-3”) üzrə saziş imzalanıb.
- 13 fevral 2005-ci il. “Mərkəzi Azəri” platformasında ilk neftin hasilatına başlanılıb.
- 25 may 2005-ci il. Səngəçal terminalında BTC-nin Azərbaycan hissəsinin açılış mərasimi keçirilib.
- 12 oktyabr 2005-ci il. BTC-nin Gürcüstan hissəsinin açılış mərasimi keçirilib.
- 30 dekabr 2005-ci il. “Qərbi Azəri” platformasından ilk neftin hasilatı başlanıb.
- 4 iyun 2006-cı il. BTC boru kəməri ilə ixrac edilən ilk neft partiyası Ceyhan terminalından Böyük Britaniyanın “Hawthorne” tankerinə yüklənib.
- 13 iyul 2006-cı il. Ceyhanda BTC layihəsinin tam istismara verilməsi mərasimi keçirilib.
- 22 oktyabr 2006-cı il. “Şərqi Azəri” platformasından ilk neft hasilatı edildi.
- 22 aprel 2008-ci il. “Dərinsulu Günəşli” platformasından neft hasilatına start verilib.
- 28 yanvar 2014-cü il. “Qərbi Çıraq” platformasından hasilat başlayıb.
- 14 sentyabr 2017-ci il. Bakıda AÇG üzrə yenilənmiş hasilatın pay bölgüsü sazişi (“Yeni əsrin müqaviləsi”) imzalanıb. Bununla da, “Əsrin müqaviləsi”nin müddəti 2050-ci ilədək uzadılıb.
- 16 aprel 2024-cü il. “Azəri Mərkəzi Şərqi” platformasından ilkin neftin hasilatına başlanıb.

noyabrın 7-dən 2025-ci il sentyabrın 1-dək “Əsrin müqaviləsi” çərçivəsində 612,2 milyon ton neft və 238,7 milyard kubmetr səmt qaz çıxarılıb.

Ulu öndər Heydər Əliyevin işləyib hazırladığı mükəmməl neft strategiyası Azərbaycana özünün zəngin neft ehtiyatlarını dünya bazarlarına müstəqil şəkildə çıxarmaq imkanı yaradıb. Ümummilli liderin uzaqgörən siyasəti nəticəsində Azərbaycan şəxələndirilmiş boru kəməri marşrutlarına sahib oldu. 1997-ci ilin sonlarından etibarən Azərbaycan nefti Bakı-Novorossiysk boru kəməri ilə Şimal istiqamətinə axmağa başladı. 1999-cu ilin aprel ayında isə xam nefti Qərb istiqamətinə daşımaq məqsədilə Bakı-Supsa boru kəməri istifadəyə verildi.

Bununla belə, Azərbaycanın artan neft həcmələrini dünya bazasına çıxarmaq üçün daha geniş imkanlara malik boru kəmərinə ehtiyac duyulurdu. Bu, Bakı-Tbilisi-Ceyhan marşrutu idi. Bütün siyasi təzyiqlərə baxmayaraq, bu ideya da gerçəkliyə çevrildi. Bu, həm də Azərbaycanın enerji dəhlizinə çevrilməsi istiqamətində atılan mühüm addım idi. “Üç dənizin əfsanəsi” adlandırılan nəhəng infrastruktur layihəsi, həm də etibarlı enerji və dostluq körpüsü kimi uzun illərdir ki, ölkələrin inkişafına, xalqların rifahına xidmət edir. 2006-cı ilin iyun ayından bu ilin II rübünün sonunadək, ümumilikdə, 605 milyon ton xam neft nəql edildi. Həmin neft həcmi Türkiyənin Aralıq dənizi sahilindəki Ceyhan limanında 6007 tankərə yüklənərək dünya bazarlarına göndərilib.

1999-cu ilin dekabr ayının son günlərində Azərbaycanın mənfəət nefti yüklənmiş ilk tankeri Qara dənizdən dünya bazasına yola salındı. Bununla da, ölkəmiz tarixində ilk dəfə olaraq neftdən müstəqil şəkildə gəlir götürməyə başladı. Həmin günlərdən səmərəli istifadə olunması, onun müəyyən hissəsinin gələcək nəsilərə çatmasını təmin etmək məqsədilə ümummilli lider Heydər Əliyevin 1999-cu il 29 dekabr tarixli fərmanı ilə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Fondu yaradıldı. Ötən müddətdə fond “Azəri-Çıraq-Günəşli” yataqlar blokunun və “Şahdəniz” qaz yatağı layihələrinin işlənməsindən və digər daxilolmalardan, təqribən, 210 milyard dollar məbləğində gəlir əldə edib.

Yeri gəlmişkən, “Azəri-Çıraq-Günəşli” yataqlar blokunun dərin qatlarında olan neft və qaz ehtiyatları 30 ilə nəzərdə tutulmuş sazişin müddətinin daha 25 il uzadılmasına səbəb olub. 2017-ci il sentyabrın 14-də Prezident İlham Əliyevin və birinci xanım Mehriban Əliyevanın iştirakı ilə Bakıda Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda “Azəri”, “Çıraq” yataqlarının və “Günəşli” yatağının dərinlikdə yerləşən hissəsinin birgə işlənməsi və neft hasilatının pay bölgüsü haqqında düzəliş edilib və yenidən tərtib olunmuş sazişin imzalanması mərasimi keçirilib. Beləliklə, “Azəri-Çıraq-Günəşli” yataqlar blokunun işlənilməsinə yeni dövr başladı. Sazişə əsasən, “Azəri-Çıraq-Günəşli” yataqlar blokunun işlənilməsi 2050-ci ilədək uzadılıb. 2024-cü il aprelin 16-da isə “Azəri Mərkəzi Şərqi” platformasında ilkin neftin hasilatına başlanıb. Bununla da, “Azəri-Çıraq-Günəşli” yataqlar bloku yeni istismar mərhələsinə qədəm qoyub.

Ölkəmizin iqtisadi müstəqilliyinin təməl daşına, davamlı inkişaf və tərəqqi konsepsiyasına çevrilmiş “Əsrin müqaviləsi”nin imzalanmasından 31 il ötür. Məsirə Azərbaycan dövlətçiliyinin memarı, ümummilli lider Heydər Əliyevin siyasi uzaqgörənliyinin nəticəsi olan qalibiyyətli enerji strategiyası Azərbaycanın neft sənayesinin şöhrətini bütün dünyaya yaydı, ölkəmizdə neftçi peşəsinə hörmət və peşənin nüfuzu bir qədər də artırdı. Təsədüfi deyil ki, ulu öndər Heydər Əliyev 2001-ci il avqustun 16-da imzaladığı fərmanla XX əsrin nəhəng neft sazişinin ərsəyə gəldiyi 20 sentyabr tarixini Azərbaycanda “Neftçilər Günü” peşə bayramı kimi təsis etmişdir. Fərmanda qeyd olunur: “Azərbaycanın neft və qaz sənayesinin inkişafında Azərbaycan xalqının dəyərli insanları – böyük alimləri, mühəndisləri, geoloqları, neftçiləri və başqa mütəxəssisləri zəngin neft və qaz sərvətlərinin vətən, xalq naminə istifadə edilməsi üçün böyük işlər görmüş, fədakarcasına çalışmış və xalqımızın tarixinə şanlı səhifələr yazmışlar”.

Artıq qəhrəman neftçilərimiz 31-ci dəfədir ki, yeni neft strategiyasının təntənəsi olan “Əsrin müqaviləsi”nin imzalandığı 20 sentyabr tarixini, həm də peşə bayramları kimi qeyd edirlər. Ümummilli lider Heydər Əliyevin müəllifi olduğu və hazırda dövlətimizin başçısı İlham Əliyevin uğurla həyata keçirdiyi neft strategiyası isə hələ uzun illər ölkəmizin iqtisadi qüdrətini daha da artmasına, dövlətçiliyimizin möhkəmlənməsinə xidmət edəcək.

Səhifəni hazırladılar:
Mirbəqir YAQUBZADƏ,
Nurlan ABDALOV
XQ

Müstəqillik və suverenlik xalqın tarixi varlığını təcəssüm etdirir

Hər bir xalq üçün öz taleyinə sahib çıxmaq, müstəqil dövlətini yaratmaq və inkişaf etdirmək ən böyük nailiyyətdir. Azərbaycanın dövlətçilik tarixi əsrlər boyu çətin sınaqlardan keçib, işğallar, müharibələr xalqımızın milli iradəsini sınayıb. Lakin bütün bu çətinliklərə baxmayaraq, Azərbaycan xalqının müstəqillik, azadlıq və dövlətçilik arzusu heç vaxt sarsılmayıb, daim yeni güc və enerji ilə nəsil-dən-nəslə ötürülüb. Tarixin müxtəlif mərhələlərində üzləşdiyi çətinliklərə, işğala, məhrumiyyətlərə baxmayaraq, heç bir qüvvə xalqımızın müstəqillik, dövlətçilik əzmini sarsıda bilmədi.

XX əsrin sonlarında Azərbaycan xalqı da öz azadlığı və dövlət suverenliyi uğrunda mübarizəyə qalxdı. Bu hərəkatın nəticəsi olaraq, 1989-cu ilin sentyabrında qəbul edilən "Azərbaycan Respublikasının Dövlət Suverenliyi haqqında" Qanun Azərbaycan dövlətçiliyinin bərpası yolunda atılan həlledici addımlardan biri oldu. Azərbaycan 1991-ci ilin oktyabrında dövlət müstəqilliyini rəsmən elan etsə də, Ermənistanın hərbi təcavüzü ilə üzləşən ölkəmiz beynəlxalq birlik tərəfindən tanınmış və suveren Azərbaycan hakimiyyətinin coğrafi sərhədləri daxilində yerləşən ərazilərinin 20 faizinin işğal edilməsi ilə üzləşdi.

Bu işğal faktı dövlət müstəqilliyimizi və suverenliyimizi yarımçıq hala saldı. Lakin bu işğal Azərbaycanın beynəlxalq hüquqi suverenliyinə heç bir təsir göstərmədi. Nəticə etibarilə, Azərbaycanın işğal altında olan Qarabağ bölgəsi bütün işğal dövrlərində beynəlxalq birlik tərəfindən Azərbaycanın suveren ərazisi olaraq tanındı. Azərbaycan xalqı suverenlik prinsipindən heç vaxt geri çəkilmədi, xalqımız əsrlər boyu qarşılaşdığı hərbi, siyasi, iqtisadi çətinliklərə, işğal və təzyiqlərə rəğmən, müstəqillik əzmini heç vaxt itirmədi, dövlətçilik arzusu ilə mübarizəsini davam etdirdi.

Nəhayət, 2020-ci il sentyabrın 27-də başlayan və 44 gün davam edən İkinci Qarabağ müharibəsində Azərbaycan Silahlı Qüvvələri Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə Ermənistan ordusunu darmadağın etdi və tarixi Zəfər qazandı. Bununla da torpaqlarını 30 illik işğaldan azad edən Azərbaycan BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrini özü yerinə yetirmiş oldu. 2023-cü il sentyabrın 19-da isə Azərbaycanın Qarabağ iqtisadi rayonunda törədilən genişmiqyaslı təxribatların qarşısının alınması və Ermənistan silahlı qüvvələrinin qalıqlarının tərk-silah edilərək torpaqlarımızdan çıxarılması, həmin ərazilərdə Azərbaycan Respublikası konstitusiyası qurulmasının bərpa edilməsi məqsədilə antiterror əməliyyatlarına başlanıldı. Cəmi 23 saat davam edən antiterror tədbirləri nəticəsində müzəffər Azərbaycan Ordusu qarşısındakı bütün vəzifələri yüksək peşəkarlıqla yerinə yetirdi. Bununla da Azərbaycan

bütün əraziləri üzərində suverenliyini tam bərpa etdi. Hakimiyyətin aliliyi və nəzarət funksiyası tam şəkildə bərpa olundu.

Müstəqillik və suverenlik yalnız hüquqi və siyasi kateqoriyalar deyil, həm də xalqın milli kimliyini, onun mədəni

bariz göstəricisidir. Bu, bir tərəfdən milli kimliyimizi və hüquqi-siyasi əsaslarımızı təsdiqləyir, digər tərəfdən isə Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunu daha da artırır.

Azərbaycan dövlət suverenliyinin təşəkkülündə mühüm bir mərhələ yaşayır.

və tarixi varlığını təsdiqləyən dəyərlərdir. Bu baxımdan, 2024-cü il sentyabrın 19-da Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Sərəncamı ilə təsis edilmiş Dövlət Suverenliyi Günü müasir Azərbaycan tarixinin ən mühüm dönüş nöqtələrindən biridir. Ölkəmiz bu günü ilk dəfə rəsmi olaraq qeyd edir. Bu gün təkcə keçmişin qələbəsinə deyil, həm də gələcəyin güclü və müstəqil Azərbaycanını simvolizə edir. 2025-ci ilin "Konstitusiya və Suverenlik İli" elan olunması da dövlətçiliyimizin möhkəmlənməsinə verilən xüsusi önəmin

müstəqilliyini əldə etdikdən sonra daim təcavüzə və işğala, eləcə də beynəlxalq qurumların təzyiqlərinə məruz qalan Azərbaycan dövlət müstəqilliyinin bütün atributlarını təmin etməyə nail oldu. Xalqımızın həyatında müstəsna əhəmiyyət kəsb edən bu möhtəşəm Zəfər sayəsində Azərbaycanın şanlı Dövlət Bayrağı suverenliyimizin bərqərar olduğu bütün ərazilərdə əzəmətlə dalğalanmaqdadır.

Fəzail İBRAHİMLİ,
Milli Məclisin deputatı

Prezident İlham Əliyevin 28 dekabr 2024-cü il Sərəncamına əsasən, bu ilin "Konstitusiya və Suverenlik İli" elan olunması dövlətçilik tariximizdə xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Dövlət Suverenliyi Günü'nün rəsmi təsis edilməsi 1991-ci ildə müstəqilliyimizin bərpasının, 2020-ci ildə Vətən müharibəsində qazanılmış Zəfərin və 2023-cü il antiterror tədbirlərinin məntiqi yekunudur. Konstitusiya dövlətin hüquqi əsasını, suverenlik isə onun siyasi və milli kimliyini ifadə edir. Birlikdə isə bu anlayışlar müasir Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə özünəməxsus statusunu təmin edir, daxildə isə sabitlik və inkişaf üçün möhkəm zəmin yaradır.

Milli kimliyimizin təsdiqi

Müstəqillik və suverenlik sadəcə hüquqi termin və ya siyasi status deyil, həm də milli kimlik və milli mövcudluq məsələsidir. Hər bir toplum üçün müstəqillik əldə etmək, suveren dövlət qurmaq və onu inkişaf etdirmək bəşəri miqyasda ən böyük milli nailiyyət sayılır. Azərbaycan xalqı tarix boyu saysız-hesabsız sınaqlardan və məhrumiyyətlərdən keçsə də, hər zaman dövlətçilik və bəğimsizlik ideyasına sadiq qalmış, öz milli iradəsini əsrlər boyu qoruyub saxlamışdır. Bu iradənin nəticəsi olaraq Azərbaycan bu gün özünün ərazi bütövlüyünü təmin etmiş tam müstəqil və suveren dövlət kimi beynəlxalq aləmdə layiqli yerini tutur.

Beynəlxalq hüquqa görə suverenlik dövlətin daxili və xarici siyasətdə müstəqilliyini, heç bir başqa hakimiyyətə təbə olmamasını təsdiq edir. Bu mənada, dövlət suverenliyi anlayışı xalqın öz taleyinə sahib çıxmaq əzminin təəcəssümüdür. Azərbaycanın tarixi təcrübəsi göstərir ki, suverenliyin qorunması üçün təkcə hüquqi tanınma kifayət deyil, həm də güclü ordu, milli həmrəylik və uzaqgörən

ərazi bütövlüyünü təsdiq etsə də, onların icra olunmaması beynəlxalq hüquq sisteminə ikili standartların olduğunu göstərirdi. Bütün bunlar Azərbaycan xalqının iradəsini sarsıtmadı, əksinə dövlət-xalq birliyindən doğan milli dövlətçilik əzmini daha da gücləndirdi. 2020-ci ilin sentyabrında Ermənistanın yeni hərbi təxribatına cavab olaraq Azərbaycan Ordusu 44 gün ərzində misilsiz qəhrəmanlıq göstərdi, torpaqlarımızın böyük hissəsi azad edildi. Azərbaycan yalnız ərazi bütövlüyünü təmin etmədi, həm də beynəlxalq hüququn pozulmuş ədalətini bərpa etdi. 2023-cü ilin aprelində Laçın yolunda nəzarət-buraxılış məntəqəsinin qurulması və həmin ilin 19-20 sentyabrında həyata keçirilən antiterror tədbirləri ilə Azərbaycan öz əraziləri üzərində suveren hakimiyyətini tam şəkildə bərpa etdi. Dövlət başçımızın da qeyd etdiyi kimi: "Azərbaycanın dövlət suverenliyi yalnız hüquqi sənədlərə deyil, real siyasi və hərbi güclə təmin olundu. Beynəlxalq hüquq zəfər çaldı və Azərbaycan öz gücünü bütün dünyaya göstərdi".

Dövlət başçımızın qətiyyəti, yüksək diplomatik sərişəsi, həmçinin bütün məsələlərdə beynəlxalq hüquqa və ədalətə istinad edən prinsipial mövqeyi Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunu yüksəltmiş və beynəlxalq siyasi-iqtisadi sistəmə inteqrasiyanı dərinləşdirmişdir. Azərbaycan Prezidentinin sülh və humanizm, hərtərəfli birgə əməkdaşlığı təşviq və təmin edən xeyirxah missiyası global məkanda birliyin, tolerantlığın, sivilizasiyalararası dialoqun, multikulturalizmin dərinləşməsinə töhfə verir, dövlətlərarası səmimi münasibətlərin trayektoriyasını müəyyən edir.

Bu gün Azərbaycan tam müstəqil, suveren dövlət kimi istər siyasi arenada, istərsə də beynəlxalq aləmdə söz sahibidir. Dövlət suverenliyimizin qazanılması müasir Azərbaycan dövlətçiliyinin siyasi fəlsəfəsini və hüquqi legitimliyini təəcəssüm etdirən mühüm mərhələdir və bu, 200 ildən sonra xalqımızın əldə etdiyi ən böyük siyasi nailiyyətdir. Dövlət suverenliyinin təmin olunması ilə Azərbaycan yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoymuş, bölgədə sülhün, təhlükəsizliyin və əməkdaşlığın aparıcı aktoruna çevrilmişdir.

Dövlət Suverenliyi Günü xalqımızın müstəqillik əzmini, dövlətimizin siyasi iradəsini və beynəlxalq arenada qazandığı mövqeyi təsdiq edir. Suverenlik Azərbaycan xalqının milli sərvətidir və onun qorunması gələcək nəsillərin ən ali vəzifəsidir.

Cavanşir FEYZİYEV,
Milli Məclisin deputatı

Dövlət Suverenlik Günü ərəfasində növbəti dəfə şəhidlərimizi ziyarət etmək üçün evdən çıxıram. Yaşadığım Sumqayıt şəhərindəki Şəhidlər xiyabanı mikrorayonumuzdan çox da uzaqda deyil. Bəlkə də 1990–94, 2020 və ya 2023 addım olar, yəni Birinci və İkinci Qarabağ müharibələrinin, eləcə də lokal antiterror əməliyyatlarının tarixini göstərən rəqəmlər qədər. Doğrusu, saymamışam, amma hər dəfə bu qısa yolu gedə-gedə xiyabanda uyuyan bütün şəhidlərimizin ruhuna döndə-döndə dualar oxuyuram...

Xiyabanda son dəfn olunanlar 4 nəfərdir: antiterror əməliyyatlarının Sumqayıtdan olan şəhidləri Ramil Şirinov, Asim Camalzadə, Cavid Mirzəyev və Zəmin Abbasov. Artıq 2 ildir buranı özünə son və əbədi ünvan seçiblər. Onların da cənnət qoxusu məzarları bəzəyən güllərin və xiyabanın ətrafında biçilmiş otların ətrinə qarışıb. Ümumi sayı 205 olan digər taledeşləri kimi, onlar da sağ-salamat çıxdıqları 44 günlük Vətən müharibəsində möhtəşəm Zəfərimizin 3-cü ildönümünə hazırlanırdılar. Amma 2023-ün 19–20 sentyabr günlərində dördü də eyni bir coğrafiyada – Xocavənddə həyata əlvida deyərək, şəhidlərin əbədiyyət karvanına qoşuldu...

Müqəddəs məkanda yanaşı uyuyan igid oğulların məzarları tər gül dəstələrinə qərq olub. Bu, o deməkdir ki, qəhrəman soydaşlarımız bir gün də yaddan çıxırmı, daim ehtiramla xatırlanırlar. Onların hər biri Qarabağda törədilən genişmiqyaslı təxribatların qarşısının alınması və torpaqlarımızın Ermənistan silahlı qüvvələrinin qalıqlarından təmizlənməsi naminə "u" demədən cavan cənandan keçib. Ölməz şəhidlər ömürlərinin son

Ramil Şirinov

23 saatını həmin amal naminə oda qalayıblar. Suverenliyimizin tam təmin edildiyi bütün ərazilərdə olduğu kimi, onların məzarları üzərində də gözümüzün işığı bildiyimiz üçrəngli bayrağımız dalğalanır.

...**Ramil Şirinov** Sumqayıtdakı 12 nömrəli tam orta məktəbi bitirib, Gəncə Texnologiya Universitetində ali təhsil alıb. Azərbaycan Silahlı Qüvvələrində hərbi xidmətini başa vurduqdan sonra bir müddət milli işlərdə çalışıb. Sonra Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin Əlahiddə Çevik Polis Alayında xidmətə başlayıb. Cəsur serjant olaraq Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri tərəfindən inşilən sentyabrında həyata keçirilmiş uğurlu lokal antiterror tədbirlərinə qatılıb. O və silahdaşları tərkən atıldıqları "Kamaz" markalı nəqliyyat vasitəsilə Əhmədabəyli-Füzuli-Şuşa yolunun Xocavənd rayonundan keçən 58-ci kilometrliyində Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyi əməkdaşlarını öldürülməsi ilə nəticələnmiş terror hadisəsinin baş verdiyi is-

Asim Camalzadə

tiqəmətə hərəkət edərkən erməni təxribat-diversiya qrupunun basdırdığı minarın partlaması nəticəsində şəhid olub. Prezident sərəncamı ilə Ramil Şirinov "Vətən uğrunda" medalı ilə təltif edilib. O, ailəli idi, Arif və Şəms adlı 2 övladı yadigar qalıb.

...Sumqayıtda dünyaya göz açmış **Asim Camalzadə** də Xocavənd ərazisində – daha dəqiq desək, Tağavərd kəndi tərəfdə Ramil Şirinovla, həmçinin Seymur Mahmudov və Xəzər Zamanovla birlikdə eyni mina terrorunun qurbanı olub. Orta məktəbi bitirdikdən sonra Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin sıralarında hərbi qulluq keçən Asim əsgəri xidmətini başa vurunca, Əlahiddə Çevik Polis Alayında xidmət edib. Şəhadətə qovuşandan sonra onun döyüş hünəri "Vətən uğrunda" medalı ilə rəğbətləndirilib. Atası Knyaz kişi, anası Xədicə xanım və bacısı Aytən Şəhidlər xiyabanına, müxtəlif yerlərdə keçirilən vətənpəvarlik tədbirlərinə, anım mərasimlərinə daim başlarını dik tutaraq gəlir, mərəd, cəsur Asimin adı ilə fəxr edirlər.

Cavid Mirzəyev

...**Şəhid Cavid Mirzəyev** poqonlarında baş leytenant ulduzları göz-dirdirdi. O, Sumqayıtdakı 1 nömrəli tam orta məktəbin məzununu idi. Bakı Slavyan Universitetində ali təhsil almışdı. Sonra Milli Orduya həqiqi hərbi xidmətə çağırılmış, Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin Təlim və Tədris Mərkəzində "zabit hazırlığı" kurslarını bitirmiş, "leytenant" hərbi rütbəsi ilə Vətən qulluğunda dayanmışdı. Hələ məktəb illərində "Qaydasız döyüş" idman növü ilə məşğul olan Cavid bilirdi ki, müharibə də elə bir növ "qaydasız döyüş"dür, ona görə də hər an hər şeyə hazır idi. 44 günlük Zəfər yürüşündə – Füzulidən Şuşayadək şəərəfli döyüş yolu keçmiş, döyüşlərdə fərqələnməmişdi. Müharibədən sonra toyu da olmuşdu, amma... Təcrübəsi və cəsurluğu nəzərə alınaraq antiterror əməliyyatına cəlb edilmiş və elə o zaman şəhadətə qovuşmuşdu. Əməliyyat zamanı şəxsi igidlik və şücaət göstərdiyinə görə igid zabit Füzulidən və Xocavəndin azad olunması

Zəmin Abbasov

na görə, eləcə də "Hərbi xidmətdə fərqələnməyə görə" və "Vətən uğrunda" medalları ilə təltif edilib. Ondan Cavidən adlı bir oğlu yadigar qalıb.

...Əslən Qubadlıdan olan, 5 aylıqmda ikən məcburi köçkün ailəsi ilə Sumqayıta gələn **Zəmin Abbasov** da baş leytenant idi. Birinci Qarabağ müharibəsinin veteranı olan atası Xəqani kişinin döyüş yolunu davam etdirmək üçün əvvəlcə Cəmiş Naxçıvanski adına Hərbi Liseydə, sonra Heydər Əliyev adına Azərbaycan Ali Hərbi Məktəbində (hazırkı Milli Müdafiə Universitetinin tabeliyindəki Hərbi İnstitutda) ali təhsil almışdı. Milli Qəhrəman Şükür Həmidovun komandir olduğu hərbi hissənin zabiti kimi Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun mənfur düşməndən təmizlənməsində şücaətlər göstərmiş, həmməsləkləri ilə "Dəmir yumruq"da birləşərək işğalçılara sarsıdıcı zərbələr vurmuşdu. 2021–2022-ci illərdə qısamüddətli əməliyyatlar zamanı təciliyyəndə olan hərbi qulluqçularla birgə əsl

qorxmazlıq nümunəsi kimi tanınmışdı. Vətənin bütövlüyünə zəmin duran Zəmin 2023-cü ildə – tarixi antiterror tədbirləri keçirilərkən Xocavənd rayonunda düşmənin snayperindən açılan atəşlə yaranaraq şəhid olub. Ölmündən sonra fərqələnmə təltiflərinə layiq görüldü.

Qısamüddətli lokal antiterror əməliyyatları şəhidlərinin xiyabandakı izdihamlı dəfn mərasimlərinə də xatırlayram. Ətrafa gökmüş sü-kutu havaya açılan yaylım atəşləri pozdu – bu, hərbiçilərimizin şəhid ruhlarına ehtiram proseduru idi. Ali komandirlər şəhidlərin nəşləri bükülmüş bayraqları yadigar olaraq onların valideynlərinə təqdim etdilər. Şəhər rəhbərliyi, Milli Məclisin deputatları, hüquq-mühafizə orqanlarının nümayəndələri, qazilər, veteranlar, şəhər ictimaiyyəti daim şəhid ailələrinin yanında olduqlarını bir daha göstərdilər. Kədərli anlar idi, amma eyni zamanda hər kəs dövlət suverenliyimizin tam bərpa edilməsinə görə qürur hissi keçirirdi.

...Sumqayıt Şəhidlər xiyabanı şəhərin dənizkənarı park ərazisində – Səməd Vurğun küçəsində yerləşir. Yadıma dəhə şairin misraları düşür:

*Ölüm sevinməsin qoy, ömrünü vermirdə bəda
El qədrini cənundan daha əziz bilənər.
Şirin bir xatirəyə qalacaqdır dünyada,
Sevərkəş yayaqlar, sevilərkə ölənlər...*

Bu misraları dahi bəstəkarımız Üzeyir Hacıbəyliyə həsr olunsada, Vətən, dövlət və millət üçün canını fəda edən hər kəsə aiddir. Şəhidlərimizin döyüşlərə atılarkən Üzeyir bəyin "Koroglu" operasından bütövlük himnimiz kimi səslənən "Qəhrəmanlıq uvertürəsi"nin ruhi sədələri ilə qanadlandıqları da şəksizdir.

Ə.DOSTƏLİ
XQ

Antiterror tədbirlərindən 2 il keçir

Qarabağda separatçılığa son qoymuş hərbi rəşadət

Silahlı Qüvvələrimiz Xankəndi xuntasını süpürüb atmaqla Qarabağda suverenliyimizi tam bərpa etdi

2020-ci ilin payızında Azərbaycanın 30 il Ermənistanın işğalında qalmış Qarabağı möhtəşəm Zəfər yürüşü ilə azad etməsi çoxəsrlilik dövlətçilik tariximizin ən böyük hərbi-siyasi qələbəsi oldu. Ermənistan ordusunun darmadağın edilib ölkəmizdən qovulmasından sonra bölgənin dinc erməni icmasına qalıb yaşamaq imkanları təmin edilsə də, bölgədə sülh yaratmalı olan Rusiya sülhməramlılarının açıq-gizli dəstəyi ilə Azərbaycanın suverenliyinin bərpası üçün ciddi maneələr yaradıldı.

Xankəndi–Xocalı–Xocavənd–Ağdərə çevrəsində cəmlənmiş Ermənistan ordusunun qalıqları və yerli silahlı dəstələr xunta formatında dirçəldilərək, gizli yollarla silahlandırılaraq təslimolma şərtlərini yerinə yetirmədilər. Erməni icmasının yaşadığı ölkənin qanunlarına tabe olmaması, Qarabağın sərvətlərinin talan edilməsi, ən başlıcası isə qanlı terror əməllərinin genişlənməsi bölgənin taleyini lokal antiterror əməliyyatı keçirmək zərurəti ilə üzləşdirdi.

Azərbaycan dövlətinin 2023-cü il sentyabrın 19–20-də keçirdiyi 1 sutkalıq sürətli antiterror əməliyyatı bölgənin dinc əhalisindən yan ötməklə Xankəndi xuntasının badnam varlığına son qoydu. Bununla Azərbaycan konstitusiyalı quruluşu, dövlət suverenliyi, Qarabağı da bütünlüklə əhatə etməklə, ölkə ərazisində də tam bərpa edildi. Bu tarixi hadisənin dövlətçilik təqvimində layiqli yer tutması, əbədiləşməsi üçün hərbi-siyasi qələbənin 1-ci ildönümündə Prezident İlham Əliyevin Sərəncamı ilə hər il sentyabrın 20-sinin Azərbaycan Respublikasında Dövlət Suverenliyi Günü kimi qeyd edilməsi qərara alındı.

Sərəncamda bildirilirdi ki, 2023-cü il sentyabrın 19-da Azərbaycan Qarabağ iqtisadi rayonunda törədilən genişmiqyaslı təxribatların qarşısının alınması və Ermənistan silahlı qüvvələrinin qalıqlarının tərk-silah edilərək torpaqlarımızdan çıxarılması, həmin ərazilərdə Azərbaycan Respublikası konstitusiyası quruluşunun bərpa edilməsi məqsədilə antiterror əməliyyatına başlanmışdır: “Cəmi 23 saat davam etmiş və sentyabrın 20-də başa çatmış əməliyyat nəticəsində rəşadətli Azərbaycan Ordusu qarşısına qoyulmuş bütün vəzifələri yüksək peşəkarlıqla yerinə yetirmişdir. Beləliklə, növbəti parلاق Qələbə nəticəsində Azərbaycan Respublikasının suverenliyi tam bərpa edilmişdir”.

Bu il ikinci dəfədir ki, Suverenlik Günü'nün ölkəmiz ümumxalq təntənələri ilə qeyd edir. Tanınmış hərbi tarixçisi, XQ-nin Hərbi eksperti, Milli Müdafiə Universiteti Hərbi Elmi-Tədqiqat İnstitutunun professoru, tarix elmləri doktoru Mehman Süleymanov xalqımıza daha bir şanlı tarix bəxş etmiş Silahlı Qüvvələrimizin möhtəşəm rəşadətindən söz açaraq bildirdi:

– Ermənistanın hərbi-siyasi rəhbərliyi, onun Qarabağda yaratdığı oyuncaq xunta rejimi təslimolma aktı sayılan 2020-ci ilin

10 noyabr tarixli üçtərəfli Bəyanatından sonra yuxudan və xülyalardan ayılmadılar. Onlar bir tərəfdən, Qarabağın dağlıq hissəsində mövcud olan təbii sərvətləri talan edib Ermənistanı daşıyırlar, digər tərəfdən Rusiya sülhməramlı kontingentinin müvəqqəti nəzarəti altında olan ərazilərə silah-sursat daşıyırdılar. Ermənistanın hərbi-siyasi dairələri reallıq hissini o dərəcədə itirmişdilər ki, hətta Azərbaycan rəhbərliyinin ciddi etiraz səslərini də qulaqardına vururdular.

Erməni separatçı quldur dəstələri Rusiyanın müvəqqəti şəkildə bölgədə yerləşdirilmiş sülhyaratma kontingentinin gözü qarşısında yeni səngərlər və mühəndis-ishtekam xətləri qurur, bölgəyə yeni hərbi qüvvələr və hərbi təchizat daşınmasını davam etdirirdilər. Yəni açıq şəkildə Azərbaycanı qarşı yeni hərbi təcavüzə ciddi hazırlıqlar aparılırdı və müşahidəçilər də bunun belə olduğunu inkar etmirdilər.

Bu açıq müharibə hazırlıqlarının və erməni revanşizminin qarşısını almaq üçün Azərbaycan Ordusunun bölmələri 2022-ci il mart ayının 24-25-də Fərrux dağına tam nəzarətə götürdülər. Bununla Azərbaycan Ordusunun bölmələri bölgədə strateji mövqə üstünlüyünü daha da möhkəmləndirdi. Lakin erməni hərbi qüvvələri yenə də öz müharibə hazırlıqlarını və hərbi təxribatlarını dayandırmadılar.

Üçtərəfli Bəyanatın imzalanmasından sonra atəşkəs rejimini davamlı şəkildə pozan erməni hərbi qüvvələri 2022-ci il avqust ayının 3-də daha qanlı bir təxribata əl atdılar.

Azərbaycan Ordusu bölmələrinin bu təxribata cavab olaraq keçirdikləri “Qisas” əməliyyatını xatırladan müasirliklərimiz qeyd etdi ki, ordu bölmələrimiz dərhal hərəkətə keçib Qırxqız yüksəkliyini, strateji əhəmiyyət kəsb edən Sarıbəbə yüksəkliyi və bir sıra digər hakim yüksəkliklərə nəzarət altına aldılar:

– Prezident İlham Əliyev Fərrux dağı və Qırxqız–Sarıbəbə yüksəklikləri ətrafında aparılmış döyüşlərin əməliyyat-taktiki əhəmiyyətini yüksək qiymətləndirib: “Fərrux əməliyyatı, Sarıbəbə–Qırxqız əməliyyatı və digər hərbi əməliyyatlar həm bizim strateji mövqələrimizi böyük dərəcədə yaxşılaşdırmışdır. Eyni zamanda, Ermənistanı göndərilmiş bir mesaj idi ki, bizi heç kim və heç nə dayandıra bilməz, Qarabağ Azərbaycan torpağıdır və burada vəziyyəti

biz dikte edirik və siz dərhal silahlı qüvvələrinizi bizim torpaqlarımızdan çıxarmalısınız”.

Baş verənlərdən nəticə çıxarmayan erməni hərbi qüvvələri 2022-ci il sentyabr ayının 12-də daha geniş hərbi təxribata əl atmaqla Azərbaycan Ordusunun Daşkəsən, Kəlbəcər və Laçın rayonları ərazisindəki bəzi mövqələri, sığınacaqları və dayaq məntəqələri müxtəlif çaplı silahlılar, o cümlədən minaatanlardan intensiv atəşə tutdular. Nəticədə Azərbaycan bölmələrinin şəxsi heyəti arasında itkilər baş verdi, hərbi infrastrukturaya ziyan dəydi.

Azərbaycan tərəfi bu təxribatı cavabsız buraxmadı. Həyata keçirilən qətiyyətli tədbirlər nəticəsində 2022-ci il sentyabr ayının 12–14-də Azərbaycan–Ermənistan sərhəd xəttində baş verən erməni hərbi təxribatlarının qarşısı uğurla alındı. Ali Baş Komandan İlham Əliyevin dediyi kimi: “Qarabağ bölgəsində bütün vacib olan məntəqələrə yerləşdik. Eyni zamanda, uzun illər ərzində işğal altında qalmış Azərbaycan–Ermənistan sərhədini nəzarətə götürdük. Sərhəddə mövqələrimizi təcridən yaxşılaşdırdıq və müxtəlif tədbirlər nəticəsində Azərbaycan–Ermənistan sərhədinin böyük hissəsində ən əlverişli mövqələrə malik olduq”.

Azərbaycanın dövlət rəhbərliyi kimi, Azərbaycan xalqı da ermənilərin bu oyunlarına qarşı öz etiraz səsinə qaldırdı, Ermənistanı Qarabağ ərazisində yerləşən erməni hərbi qüvvələrinə silah və sursat götərilməsinə və Qarabağdakı təbii sərvətlərin talanaraq Ermənistanı daşınmasına etiraz əlaməti olaraq 2022-ci il dekabrın 12-də Azərbaycan vətəndaş cəmiyyətinin nümayəndələri, ekologiya fəalları və gənc

könüllüləri Şuşa–Laçın yolunda etiraz aksiyasına başladılar.

2023-cü il aprel ayının 23-də isə Azərbaycanla Ermənistanı quru yolla birləşdirən Laçın yolu üzərində dövlət sərhəd-nəzarət postu qoyuldu. Bununla Azərbaycanın bütün sərhəd xətti respublikanın nəzarəti altına alındı və Azərbaycan öz ərazi bütövlüyünü tam təmin etmiş oldu. Lakin erməni millətçi dairələri bundan sonra da öz təxribatçı əməllərindən əl çəkmədilər.

Sakitləşmək bilməyən erməni millətçi-təcavüzkar dairələrinin qanunsuz fəaliyyətin təhlükəli hal almasının nəticəsi idi ki, 2023-cü il sentyabrın 18-də ermənilərin yol üzərində yerləşdirdiyi minalardan 6 Azərbaycan vətəndaşı öz həyatını itirdi. Əvvəlcə Avtomobil Nəqliyyatı Agentliyində çalışan iki nəfər Azərbaycan vətəndaşı Xocavənd rayonunda, sonra isə Daxili İşlər

Nazirliyinin dörd əməkdaşı həmin rayon ərazisində mina qurbanı oldular.

Sentyabr ayının 19-da isə saat 11:45 radələrində Azərbaycan Ordusunun Ağdam rayonu istiqamətində yerləşən mövqələri Rusiya sülhməramlı kontingentinin müvəqqəti yerləşdiyi Azərbaycan ərazisindəki Ermənistan silahlı qüvvələrinin bölmələri tərəfindən minaatanlardan və müxtəlif çaplı atıcı silahlardan atəşə tutuldu. Bu atəş nəticəsində Azərbaycan Ordusunun 2 hərbi qulluqçusu yaralandı.

Bütün bu baş verənlər göstərdi ki, Ermənistanın hərbi-siyasi rəhbərliyi Azərbaycanı qarşı öz iddialarından əl çəkəndiyi kimi, qondarma qurumun qondarma rəhbərliyi də Qarabağın dağlıq hissəsində yaşayan erməni sakinlərin Azərbaycanı inteqrasiya edilməsi təkliflərini qəbul etmək istəmir.

– Elə buna görə də Azərbaycan tərəfinin dözümlü limiti tükəndi, zərurətə çevrilən antiterror əməliyyatı keçirildi.

– Bəli, Vətən müharibəsindən sonra bölgədə cərəyan edən təhlükəli revanşizm Azərbaycanın öz ərazilərində suverenliyini bütünlüklə təmin etmək üçün başqa seçim yolu qoymadı və dövlət rəhbərinin əmri ilə Rusiya sülhməramlı kontingentinin müvəqqəti yerləşdiyi Azərbaycan ərazisində lokal xarakterli antiterror əməliyyatının (tədbirinin) keçirilməsi qaçılmaz zərurət oldu.

Bu antiterror əməliyyatı 2023-cü il sentyabr ayının 19-da, təxminən saat 13:00-da başladı. Bununla bağlı məlumat yayan Müdafiə Nazirliyi bildirdi ki, həyata keçirilən tədbirlər çərçivəsində Ermənistan silahlı qüvvələrinin birləşmələrinin ön xətt və də-

bir daha ciddi tapşırıq verilmişdir ki, aparılan antiterror tədbirləri nəticəsində Qarabağ bölgəsində yaşayan erməni əhalisi zərbə altına düşməməlidir və mülki əhali qorunmalıdır. Göstəriş verilmişdir ki, mülki infrastrukturda da heç bir zərbə dayamamalıdır, ancaq hərbi infrastruktur sıradan çıxarılmalıdır”.

Ballı idi ki, antiterror əməliyyatının başlanması ərəfəsində erməni hərbi qüvvələrinin 300-ə yaxın artilleriya və 50-dən artıq minaatan mövqələri var idi. Bunlardan başqa erməni hərbi qüvvələrinin ixtiyarında ondan artıq yer-hava raket sistemi, 6 radiolokasiya stansiyası, 20-dən artıq radioelektron mübarizə vasitəsi və təxminən 30 mobil operator baza stansiyası var idi.

Ali Baş Komandan İlham Əliyev müəyyənləşdirdiyi döyüş tapşırıqlarının düzgün və vaxtında icra edilməsi üçün dərhal zəruri olan tədbirlərin icrasına başladı.

Sentyabrın 19-da aparılan əməliyyat nəticəsində Ermənistan silahlı qüvvələrinin 60-dan çox döyüş mövqeyi Azərbaycan bölmələrinin nəzarətinə keçdi, Ermənistan silahlı qüvvələrinin birləşmələrinə məxsus 20-dən artıq hərbi təyinatlı avtomobil, 40-dən artıq artilleriya qurğusu, 30-dən artıq minaatan, 2 ədəd zenit-raket qurğusu, 6-dən artıq "Martira" radioelektron mübarizə stansiyası və digər hərbi təyinatlı vasitələri zərərsizləşdirildi. Keyli sayda erməni hərbi texnikası və canlı qüvvəsi məhv edildi.

Əsas döyüşlər isə Paprəvənd–Sərsəng, Qalayçılar–Heyvalı, Canyataq–Sırxavənd, Gülyataq–Mehmana, Abdal–Harov, Abdal–Yemişan, Yuxarı Vəysəlli–Qarakənd, Qacar–Sos, Qarabulaq–Xaçmas, Sıqnax–Dağdağan, Əliagağlı–Kolataq, Abdal–Xocalı istiqamətlərində aparıldı. Bu döyüşlərin gedişində Ermənistan silahlı qüvvələrinin Qarabağın dağlıq hissəsində yerləşən hərbi qüvvələrinə ağır zərbə vuruldu, onların döyüş potensialı məhv edildi.

Sentyabrın 20-də günorta saatlarına qədər Ermənistan silahlı qüvvələri birləşmələrinin tərtibləndiyi 90-dan artıq döyüş mövqeyi, eləcə də bir neçə strateji əhəmiyyətli yüksəklik Silahlı qüvvələrimizin nəzarətinə keçirildi. Günorta 13:00 radələrində Azərbaycan işğal edilmiş ərazilərdə yaradılmış olan xunta rejiminin rəhbərliyi Azərbaycanın şərtlərini qəbul etməyə və silahlı yerə qoymağa hazır olduğunu bildirdi.

Müasirliklərimiz sonda bildirdi ki, beləliklə, dünya hərbi tarixində Azərbaycan Ordusu daha bir nadir əməliyyat həyata keçirdi:

– Bir sutkadan da az davam edən bu əməliyyat nəticəsində bölgədəki mülki əhaliyə və obyektlərə ziyan vurulmadan erməni hərbi qüvvələri məhv edildi və Azərbaycanın bütün ərazilərində respublikanın suverenliyi təmin edildi. Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyev Azərbaycan Ordusunun yeni bir tarixi uğuru ilə sona çatan lokal xarakterli antiterror əməliyyatının nəticələrini belə dəyərləndirdi: “Sentyabr ayında keçirilmiş antiterror əməliyyatı cəmi bir gün, ondan da az çəkdi. Azərbaycan Ordusu peşəkarlıq və qəhrəmanlıq göstərərək, bütün strateji yerlərə çıxaraq, qısa müddət ərzində o əməliyyatın taleyini həll etdi və düşmənin ordusu təslim olmağa məcbur oldu. Nəinki təslim oldu, hətta 30 il bundan əvvəl bizim torpağımızda yaratdıqları qondarma rejimə də xitam verildi, o rejim də süqut etdi, halbuki bu, qanunsuz rejim idi. Beləliklə, biz tarixi ədaləti bərpa etdik. 20 sentyabr 2023-cü il bizim tariximizdə qalacaq, necə ki, 8 Noyabr”.

**Hazırladı: Tahir AYDINOĞLU
XQ**

Bölgələrdə Dövlət Suverenliyi Günü təntənə ilə qeyd edilib

20 Sentyabr – Dövlət Suverenliyi Günü münasibətilə Mingəçevir Şəhər İcra Hakimiyyəti və YAP şəhər təşkilatı birgə elmi-nəzəri konfrans keçirib.

Mingəçevir Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı İlham İsmayilov məclisdə məruzə ilə çıxış edib. Şəhər rəhbəri qeyd edib ki, xalqımız ikinci ildir ki, Qarabağ münaqişəsinə son qoyan 2023-cü ilin antiterror əməliyyatının tarixi önəmini ifadə edən Dövlət Suverenliyi Günü'nü şanlı qələbə bayramı kimi qeyd edir. Bu tarixi əməliyyat yalnız hərbi nailiyyət deyil, həm də uzun illər boyu davam edən işğalın, separatizmin və qeyri-qanuni rejimlərin yaratdığı təhlükənin aradan qaldırılması deməkdir. Əməliyyatın ən önəmli siyasi nəticələrindən biri isə qondarma Dağlıq Qarabağ rejiminin özünü buraxdığını rəsmi şəkildə elan etməsi oldu.

Konfransda YAP şəhər təşkilatının sədri Baxtiyar Mustafayev “Suveren Azərbaycan – Heydər Əliyev ideyalarının zəfəridir”, MDU Təhsil fakültəsinin dekan müavini, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Aygün Qədiro-

va, “Dövlət Suverenliyi Günü dövlətimizin gələcək inkişaf yolunun simvoludur”, Mingəçevir şəhər 9 sayılı orta məktəbin direktoru Seymur Məhərrəmov “Suverenliyimizin tam bərpası ölkəmizin qarşısında yeni imkanlar açır”, İnteqrasiya Təlimi İnternat Tipli Gimnaziyasının Gənclərin çağırışqədərki hazırlıq rəhbəri, Vətən müharibəsi və Antiterror əməliyyatı iştirakçısı Elçin Teymurov “Prezident İlham Əliyevin

rəhbərliyi ilə ölkəmiz tarixində ən şanlı mərhələsinə yaşayır” mövzularında məruzələrlə çıxış ediblər.

Balakən Rayon İcra Hakimiyyətinin təşkilatçılığı ilə 20 Sentyabr – Dövlət Suverenliyi Günü'nə həsr edilmiş təntənəli mərasim keçirilib.

Toplantıda əvvəlcə ölkəmizdə suverenliyi tam bərpa etmiş 2023-cü ilin antiterror əməliyyatında ordumuzun qəhrəmanlığının əks etdirən videoçarx nümayiş etdirilib. Sonra Balakən Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı İslam Rzaev Dövlət Suverenliyi Günü'nün təqvimimizdə şərfli yer almasından söz açaraq qeyd edib ki, 2023-cü il sentyabrın 19-20-də cəmi 23 saat davam

edən lokal xarakterli antiterror tədbirləri zamanı Ordumuzun qarşısına qoyulmuş vəzifələri yüksək peşəkarlıqla yerinə yetirməsi nəticəsində Azərbaycan ərazi bütövlüyü və dövlət suverenliyi tam bərpa edilib. Şanlı bayrağımız suverenliyimizin bərqərar olduğu bütün ərazilərdə əzəmətlə dalğalanır.

Mərasimdə bildirilib ki, rayon rəhbəri bildirib ki 1 il əvvəl 20 Sentyabr – Dövlət Suverenliyi Günü'nün təsis edilməsi 1991-ci ildə müstəqilliyin bərpası ilə başlayan tarixi yolun məntiqi nəticəsi, ərazi bütövlüyü və dövlət suverenliyi uğrunda uzun illər aparılan mübarizənin zirvəsidir. Dövlət Suverenliyi Günü müstəqilliyimizin dönməzliyini, ərazi bütövlüyümüzün bərpasını və xalqımızın sarsılmaz iradəsini təcəssüm etdirən tarixi gündür.

Toplantı rayon mədəniyyət işçilərinin ifasında ədəbi-bədii kompozisiya ilə davam edib.

**İlqar HƏSƏNOV,
XQ-nin bölgə müxbiri**

Abidələr dahisi özü də abidələşəcək

“Biz gedirik, ancaq qalır ruzigar, biz ölürük, əsər qalır yadigar”

Prezident İlham Əliyev sentyabrın 18-də görkəmli memar Əcəmi Naxçıvaninin abidəsinin ucaldılması ilə bağlı Sərəncam imzalayıb. Orta əsrlər Azərbaycan memarlıq tarixində xüsusi mövqeyi olan qüdrətli sənətkarın xatirəsinin əbədiləşdirilməsi məqsədilə Naxçıvan şəhərində onun adına abidə inşa ediləcək.

UNESCO-nun Baş konfransının 2023-cü il 7–22 noyabr tarixlərində keçirilən 42-ci sessiyasında Əcəmi Naxçıvaninin 900 illik yubileyi 2024–2025-ci illər ərzində beynəlxalq miqyasda qeyd olunacaq yubileylər siyahısına salınıb.

Əcəmi Əbubəkr oğlu Naxçıvani orta əsr Azərbaycan memarlığının ən güclü istiqamətlərindən biri sayılan Naxçıvan memarlıq məktəbinin parlaq nümayəndələrindəndir. Təəssüf ki, dövrümüzə qədər gəlib çatan yazılı mənbələrdə onun həyatı haqqında geniş məlumat yoxdur. Memarın şəxsiyyətinə dair bilgiləri əsasən yaratdığı möhtəşəm abidələr və onların üzərindəki kitabələrdən öyrənirik.

XI–XII əsrlər Azərbaycan mədəniyyətinin çiçəklənmə dövrü hesab olunur. Qüdrətli Atabəylər dövlətinin təşəkkülü sənətkarlığın, ticarətin, elmin, ədəbiyyatın sürətli inkişafına səbəb olmuşdu. Həmin dövrdə tikililərin memarlıq-estetik görünüşünə xüsusi əhəmiyyət verildi.

Əcəmi Naxçıvani Atabəylər dövlətinin paytaxtı olan Naxçıvanda fəaliyyət göstərmişdir. Şəmsəddin Eldəniz paytaxtının gözəlliyinə və əbədliliyinə xüsusi diqqət yetirdiyindən şəhərdə möhtəşəm binalar inşa olunurdu. Əcəminin memarlıq əsərləri də qədim Naxçıvanın mərkəzi hissələrinə xüsusi yaraşır qatır, şəhərin görkəmini daha da əzəmətli edirdi. Onun memarlıq irsinin ən parlaq nümunələri sırasında Yusif ibn Küseyir türbəsi (1162), Möminə xatun türbəsi, Cümə məscidi və Qoşa minarə xüsusi yer tutur. Möminə xatun türbəsinin tikintisi 1186-cı ildə tamamlanmış və bu möhtəşəm abidə günümüzə qədər gəlib çatmışdır. Hazırda onun qorunub qalmış hissəsi 26 metr hündürlüyündədir. Türbənin uralıq qüdrət və gücün rəmzi kimi qəbul olunur. Abidə yeraltı və yerüstü hissələrdən ibarətdir. Yeraltı hissə sərdəbədən təşkil olunmuşdur, öz quruluşu ilə bənərsizdir.

Əcəmi Naxçıvaninin yaratdığı bir sıra abidələrin – Yusif ibn Kuseyr türbəsi, Möminə xatun türbəsi və qoşa minarəli baştağın üzərindəki kitabələr XIX əsrin ortalarından etibarən tədqiq olunmağa başlanmışdır. Həmin araşdırmalar nəticəsində bu abidələrin təyinatı, sifarişçiləri, inşa tarixi və memarın kimliyi barədə mühüm elmi faktlar üzə çıxarılmışdır. Məhz həmin kitabələr vasitəsilə Əcəmi Əbubəkr oğlu Naxçıvaninin adı geniş elmi ictimaiyyətə məlum olmuşdur.

XIX əsrə qədər Naxçıvan şəhərində bir sıra memarlıq nümunələrinin qalıqları qo-

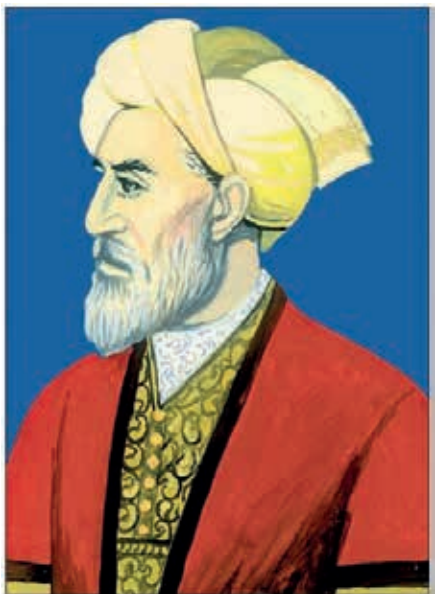
runub saxlanılmışdı. Onların arasında Atabəylər memarlıq kompleksinin tərkibinə daxil olan Qoşa minarəli baştağ və Cümə məscidi də xüsusi yer tutur, Əcəminin zəngin yaradıcılıq irsinin nümunələri kimi qiymətləndirilir. XII əsrdə Naxçıvanda formalaşdırılmış Atabəylər memarlıq kompleksinə Eldənizlər sarayı (Dar ül-Mülk), Xanəqah və digər inzibati - mülki binalar da daxil idi. Bu tikililərin də Əcəmi Naxçıvani tərəfindən inşa edildiyi məlumdur. Alimlər arasında 1979-cu ildə Ordubad rayonunun Orta əsr Xaraba Gilan yaşayış yerində təsadüfən aşkarlanan türbənin də memar Əcəminin əsəri ola biləcəyi və onun XII əsrin 80-ci illərində tikildiyi barədə ehtimallar irəli sürülmüşdür.

Əcəminin tikdiyi Cümə məscidi haqqında fransız səyyahlar Tavernye və Delafruanın qeydlərində şəkillər yer almışdır. XIX əsrin ortalarında V.Engelqart "Qafqaz" qəzetində bu məscid haqda yazırdı: "Bu - yonulmuş daşlardan tikilmiş və taqları olan nəhəng bir binadır. İçəridə hələ də gözəl relyefli oymaların izləri qalmaqdadır. Məscidin bir hissəsi artıq dağılıb, o biri hissəsi isə dağılımaq üzrədir. Məsciddən 50 sajen aralıda hündürlüyü 20 sajəne

çatan qoşa minarəli darvaza yerləşir. Darvaza da həmin kompleksə daxildir. Əvvəllər məscidlə darvazanın arasındakı yerdə müxtəlif tikililər olub, ancaq indi bunlar yoxdur və adama elə gəlir ki, darvaza bir qədər yaxındakı tənha qalaya aiddir".

Əcəmi Əbubəkr oğlu Naxçıvani yaratdığı Yusif ibn Küseyir türbəsinə im-

zası olaraq "Bənnə Əcəmi Əbubəkr oğlu Nəşəvinin əməlidir", Möminə xatun türbəsinə isə "Bənnə Əcəmi Əbubəkr oğlu Naxçıvaninin əməlidir" sözləri yazılmışdır. Kitabələrin verdiyi məlumata görə, memar ilk yaradıcılıq nümunəsi olan Yusif ibn Küseyir türbəsinə "Nəşəvi" nisbəsi ilə tanınmışdır ki, bu da onun doğulduğu və ya yaşadığı məkanı göstərən addır.

Əcəmi Naxçıvaninin vəfatından sonrakı mərhələlərdə onun yaradıcılıq irsi və memarlıq məktəbi regionun geniş coğrafi məkanına dərin təsir göstərmişdir. Nəticədə XII–XIV əsrlər ərzində Azərbaycan və ətraf ərazilərdə möhtəşəm memarlıq nümunələri inşa edilmişdir. Naxçıvan memarlıq məktəbinin estetik və texniki prinsiplərinin davamlılığı həmin dövrdə meydana gəlmişdir. Bu əsərin izləri Naxçıvan bölgəsində günümüzədək qorunub saxlanmış Güllüstan türbəsinə (XII–XIII əsrlər), Qarabağlar memarlıq kompleksinə (XII–XIV əsrlər), həmçinin Naxçıvan memarlıq məktəbinin görkəmli nümayəndəsi Əhməd Əyyub oğlu Əl-Hafiz Naxçıvani tərəfindən inşa olunmuş Bərdə türbəsinə (1322-ci il) özünü göstərir. Bununla yanaşı, Cənubi Azərbaycanın Marağa şəhərindəki Göy günbəz (1196-cı il), Səlməs türbəsi (XIV əsr) və digər memarlıq nümunələri də Əcəmi yaradıcılığının təsir dairəsinə nümayiş etdirən faktlar sırasında mühüm yer tutur.

Türk alimləri də bir çox əsərlərdə qeyd edirlər ki, türk Memar Sinanın İstanbulda inşa etdiyi Xosrov paşa türbəsi də Memar Əcəmi yaradıcılığından bəhrələnir, "burada Atabəylərdən qalma günbəzlərdən bir nəfəs gəlir".

Ləman TƏHMƏZ
XQ

Azərbaycan milli musiqisinin banisi, Şərqdə ilk operanın müəllifi və Azərbaycanın Dövlət Himninin bəstəkarı, akademik Üzeyir Hacıbəylinin 140 illik yubileyi UNESCO-nun mənzil-qərargahında qeyd olunub.

Korifey bəstəkarın irsi UNESCO zirvəsində

Mərasim Azərbaycanın UNESCO yanındakı daimi nümayəndəliyinin və Fransa–Azərbaycan Dialoqu Assosiasiyasının birgə təşəbbüsü ilə təşkil edilib. Azərbaycan Respublikasının UNESCO yanında daimi nümayəndəsi Elman Abdullayev çıxışında bildirib ki, Üzeyir Hacıbəylinin 140 illiyinin qeyd edilməsi bəstəkarın həyat və yaradıcılığına ehtiramını nümayiş etdirir. Bu, eyni

Sonra Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli çıxış edərək akademik Üzeyir Hacıbəylinin həyat və yaradıcılığından ətraflı bəhs edib. Akademik bildirib ki, Üzeyir Hacıbəylinin əsərləri Azərbaycan sərhədlərini aşaraq, dünya səhnələrində uğurla nümayiş olunub və xalqlar arasında mədəni körpüyə çevrilidir. O, yalnız bəstəkar deyil, həm də

zamanda musiqinin birləşdirici gücünü, mədəniyyətlər arasında dialoqu qurulmasına və ümumbəşəri dəyərlərə verilən qiyməti göstərir. Daimi nümayəndə Üzeyir Hacıbəylinin Azərbaycanın milli musiqi kimliyinin formalaşmasında müstəsna rol oynamasından danışıb.

Səfir daha sonra bildirib: "1908-ci ildə Şərqdə ilk opera olan "Leyli və Məcnun" təkca musiqi əsəri deyildi. Bu, əsl mədəni inqilab idi. Hacıbəyli Azərbaycan muğamının əsrlərlə formalaşmış ənənəsini Qərb musiqisinin klassik formaları ilə birləşdirərək, Şərq və Qərb arasında musiqi körpüsü saldı.

Onun əsərlərinin gücü də bu sintezə dayanır – milli irsə dərin bağlılıq, eyni zamanda bəşəriyyətə açıq mesaj. Hacıbəylinin musiqisi Azərbaycan xalqının ruhunu, ədəbiyyatını və tarixini əks etdirir və bütün bəşəriyyətə xitab edir. Onun irsi UNESCO-nun missiyası ilə tam uyğun gəlir".

görkəmli alim, maarifçi, pedaqoq və ictimai xadim idi. Onun təşəbbüsü ilə əsas qoyulan Azərbaycan Dövlət Konservatoriyası – Bakı Musiqi Akademiyası bir çox musiqiçi yetişdirib. O, həmçinin Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının ilk təsisçilərindən biri olub.

Qeyd edilib ki, UNESCO kimi beynəlxalq mədəniyyət platformasında Üzeyir Hacıbəylinin 140 illik yubileyinin keçirilməsi onun irsinin yalnız Azərbaycan üçün deyil, bütün bəşəriyyət üçün əhəmiyyət daşıdığını sübut edir.

Akademik İsa Həbibbəyli Elman Abdullayevə akademik Zəmfira Səfərovanın bu yaxınlarda AMEA-nın "Elm" nəşriyyatında ingilis dilində nəşr olunmuş "Üzeyir Hacıbəyli: həyat və yaradıcılıq karyerası" kitabını hədiyyə edib.

Tədbir konsert proqramı ilə müşayiət olunub.

Qabil YUSİFOĞLU
XQ

Orta ixtisas təhsili və əmək bazarı

Gənclərin peşəkar həyata hazırlığı ölkənin təhsil strategiyasının prioritetlərindən biri kimi cəmiyyətin dayanıqlı inkişafına xidmət edir. Müasir dövrdə əmək bazarının tələblərini ödəməkdə ixtisaslaşmış kolleclərin rolu artır. 2025/2026-cı tədris ili üzrə orta ixtisas təhsili müəssisələrinə 15 min 662 nəfər tələbə qəbul olunub. Tam orta təhsil bazasında orta ixtisas təhsili müəssisələrinə tələbə qəbulunun nəticələrinə əsasən, plan yerlərinin 98,66 faizi dolub. Cəmi 212 yer boş qalıb.

Maliyyə-İqtisad Kolleci bu baxımdan fəaliyyətini müasir və innovativ yanaşmalar üzərində qurur. Vaxtilə Hacı Zeynalabdin Tağıyevin idarəsi kimi fəaliyyət göstərən bina bu gün maliyyə sahəsində bilik və bacarıqların formalaşdığı təhsil ocağıdır. Kollecin direktoru Davud Davudov XQ-yə müsahibəsində bildirdi ki, müasir kolleclər, sadəcə diplom verməklə kifayətlənmir, gənclərin peşəkar həyata hazırlığında, gələcək karyerasına istiqamət verməkdə önəmli rol oynayır.

– Kollecdə tədris metodları günün tələblərinə necə uyğunlaşdırılır?

– Maliyyə-İqtisad Kollecinin 90 illik zəngin təcrübəsi var. Adından da göründüyü kimi, əsas istiqaməti iqtisadiyyat sahəsində maliyyə ixtisaslarının tədrisidir. Bununla yanaşı, sosial iş ixtisası da dövlətin həmin sahəyə artan diqqətinin nəticəsi olaraq proqrama daxil edilib. Bank işi, maliyyə, mühasibat uçotu və vergi işi ixtisaslarının tədrisində peşəkar kadr potensialımız var. Dörslərin keyfiyyətini artırmaq üçün təcrübəli mütəxəssisləri cəlb etmişik. Tədris proqramımız Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin proqramına tam şəkildə uyğunlaşdırılıb.

Kollecin əsas missiyası kiçik maliyyə mütəxəssisləri hazırlamaqdır. Hər il 450-500 məzun əmək bazarına göndərilir. Onların 60-65 faizi subkəlalav pilləsindən təhsillərinin davam etdirirlər. Qanunvericilik imkan verir ki, bu mərhələni uğurla başa vuran tələbələr bakalav təhsilinə keçə bilsinlər. Proses imtahan vermədən, müvəffəqiyyət göstəricisinə əsasən reallaşır. Əgər tələbənin yekun ortalama balı 75-dən yuxarıdırsa, o, müvafiq universitetlərə imtahan-

sız qəbul olmaq hüququ qazanır. Bu il 243 tələbəmiz ölkənin 17 ali təhsil müəssisəsinə imtahansız qəbul olunub.

– Tələbələrinizin əmək bazarına çıxışı barədə nə deyə bilərsiniz?

– Məzunların işlə təmin olunması ilə bağlı vəziyyət çox da ürəkaçan deyil. Bu məsələdə işəgötürənlər daha fəal olmalı və məzunların potensialına önəm verməlidirlər. Məsələn, banklar çox vaxt operator vəzifələrinə ixtisasca uyğun olmayan, tamamilə başqa sahələr üzrə təhsil alan bakalavr məzunlarını cəlb edirlər. Təklifim odur ki, işəgötürənlər kiçik mütəxəssislərin işə cəlb edilməsində daha maraqlı olsunlar. Çünki bu gənclər ixtisas üzrə baza bilikləri ilə bank üçün daha səmərəlidirlər. Sözsüz ki, belə yanaşma həm də işəgötürən üçün sərfəlidir, çünki daha aşağı əməkhaqqı ilə ixtisaslı işçi qazanır və onu öz tələblərinə uyğun yetişdirir. Əlbəttə, ixtisası uyğun olmayan şəxsin birbaşa kredit mütəxəssisi işləməsi mümkün deyil. Amma operator vəzifəsində çalışmaq üçün yüksək səviyyəli ali təhsil tələb olunmur. Bizim bir çox məzunumuz hazırda təhsil aldıkları kollecdə işləyirlər. Onlarla tələbəni nümunə göstərmək olar ki, həm qiyməti oxuyur, həm də əmək fəaliyyətini davam etdirir. Bu praktika daha geniş yayılmalı, təhsil müəssisələri məzunlarını işə cəlb etməyi ənənəyə çevirməlidirlər. Əmək bazarında hələ də istədiyimiz göstəricilər yoxdur. Lakin gəlin qəbul edək ki, bu, təkə kolleclərin problemi deyil, ali təhsil müəssisələri də eyni çətinliklə üzləşirlər.

Biz tələbələri əmək prosesinə hazırlayırıq, bazarın tələbləri isə bəzən məzunların hazırlıq səviyyəsindən fərqli olur. Bu uy-

ğunsuzluq həm təhsil müəssisələrində, həm də tələbələrdə əlavə məsuliyyət yaradır. Təhsil müəssisələri məzunları daha yüksək səviyyədə hazırlamalı, tələbələr isə bacarıqlarını bazarın tələblərinə uyğun daim inkişaf etdirməlidirlər. Bu proses əmək bazarı ilə təhsil müəssisələri arasında davamlı dialoq və əməkdaşlığın vacibliyini göstərir.

Bank olmayan kredit təşkilatları – BOKT-lar ilə kollecin əməkdaşlıq müqaviləsi var. Bu, tələbələr üçün həm təcrübə proqramlarını, həm də iş imkanlarını əhatə edir. Tələbələr burada iş həyatı ilə tanış

olur, eyni zamanda ixtisas üzrə bacarıqlarını sınayırlar. Bu təşkilatlar həm yüksək, həm də aşağı əmək dərəcəsi ilə işçiləri təmin edirlər. Orta ixtisas təhsili gənclərin əmək bazarına inteqrasiyasını müəyyən dərəcədə dəstəkləyir, lakin bu, hələ kifayət deyil. Orta ixtisas təhsili alan tələbələr üçün bu, daha çox ali təhsilə keçid və əmək bazarında ilkin təcrübə platforması rolu oynayır. Yəni onlar akademik biliklər və praktiki bacarıqlar qazanaraq bazarı çıxırlar.

– Orta ixtisas təhsili sonrakı mərhələdə necə davam etdirilməlidir?

– Sadəcə, ali təhsil almaq kifayət deyil, magistratura səviyyəsi və ya elmi dərəcə əldə etmək də məqsəduyğundur. Maliyyə-İqtisad Kolleci tələbələrə ali təhsilə keçid və onların ixtisas üzrə biliklərini artıraraq gələcəkdə uğurlu karyera qurmaları üçün şərait yaradır. Biz müəyyən ixtisaslarda əlavə təhsil imkanlarını təqdim edərək tələbələrin bilik və bacarıqlarını daha da genişləndiririk. Proqram kolleci bitirmiş şəxslərə şamil olunur. Müsahibə elan edildiyi zaman ilkin hədəfimiz 100 tələbə idi. Lakin müraciətlərin sayı 500-ə çatdı. Biz 218 nəfər qəbul etmişik. Bu uğurun əsasında kollecin uzun illərdir ki, formalaşdırdığı təcrübə, əmək bazarında tanınmış nüfuzu

və universitetlərə keçid imkanları dayanır.

Məqsədimiz orta ixtisas səviyyəsində liderliyi qorumaq və tələbələrə keyfiyyətli tədris təqdim etməkdir.

Beynəlxalq təhsil məsələsinə gəldikdə isə uzunmüddətli planlarımız var. Biz digər ölkələrlə ikili diplom proqramları və əməkdaşlıq imkanlarını nəzərdən keçiririk. Artıq bir çox nailiyyətlər qazanmışıq. İndi isə növbəti hədəfimiz mərkəzi sistemə tam elektronlaşdırılmasıdır. Tezliklə bu sistemi tələbələrin istifadəsinə verəcəyik.

– Pedaqoji kollektivin elmi potensialı hansı səviyyədədir?

– Müəllim kontingenti məsələsində balans yaratmağa çalışırıq. Burada uzun illər təcrübəsi olan, əvvəllər kollecdə təhsil alan və sonradan İqtisad Universitetində elmi dərəcə əldə edən müəllimlər fəaliyyət göstərir. Məqsədimiz gənc müəllimlərin üçün stimül yaradır və gənc müəllimləri elmi fəaliyyətə həvəsləndirir. Eyni zamanda əmək bazarında təcrübəsi olan müəllimlər praktik bilikləri tələbələrə ötürür, bu isə onların gələcəkdə iş həyatına daha hazırlıqlı olmalarına imkan verir.

– Kollecdə təhsil haqqı hansı kriteriyalar əsasında müəyyən edilir?

– Bu gün Bakı şəhərində bir tələbəni hazırlamaq aylıq minimum 500 manata başa gəlir. Bu məbləğ 10 ayda təxminən 5 min, 2 ildə isə 10 min manata çatır. Bizim kollecdə isə təhsil haqqı 1000 manatdır. Tələbənin göstəriciləri yaxşıdırsa o, dövlət hesabına da oxuyur. Hazırda 1800-dək tələbəmiz var. Eləcə də kollecdə 52 inzibati işçi və 88 müəllim fəaliyyət göstərir. Maliyyə İqtisad Kolleci cəmiyyət üçün faydalı, hazırlıqlı və məsuliyyətli vətəndaşlar yetişdirmək missiyasını uğurla həyata keçirir.

Səhbəti hazırladı:
Fidan ƏLİYEV
XQ

Görkəmli şərqşünas-alim Aida İmanquliyevanın xatirəsi anılıb

Sentyabrın 19-da AMEA-nın akademik Ziya Bünyadov adına Şərqşünaslıq İnstitutunun kollektivi İkinci Fəxri xiyabanda görkəmli şərqşünas-alim, filologiya elmləri doktoru, professor Aida İmanquliyevanın məzarını ziyarət edib.

AMEA-nın vitse-prezidenti, Şərqşünaslıq İnstitutunun direktoru akademik Gövhər Baxşəliyeva 33 il öncə dünyasını dəyişmiş böyük alimin keçdiyi həyat yolundan danışaraq, Aida xanımın həm bir alim kimi dünya şərqşünaslıq elminə böyük töhfələr verdiyini, həm də bir qadın, ana, həyat yoldaşı kimi Azərbaycan qadınına örnək bir ömür yaşadığını qeyd edib.

Aida xanımın elmi fəaliyyətinin hər bir dövrünü xatırladan Gövhər xanım onun müasir ərəb ədəbiyyatının tədqiqində yeni bir səhifə açdığını, silinməz iz qoyduğunu, Şərq-Qərb qarşılıqlı ədəbi əlaqə və təsiri problemini sistemli şəkildə araşdıraraq ilk azərbaycanlı alim olduğunu söyləyib. Böyük alimin qoyduğu zəngin elmi irslə yanaşı, elmi kadrların hazırlanmasında göstərdiyi xidmətlərdən söz açan G.Baxşəliyeva, onun Şərqşünaslıq İnstitutuna rəhbərlik etdiyi dövrdə bacarıqlı bir təşkilatçı kimi özünü göstərdiyini vurğulayıb.

Daha sonra Şərqşünaslıq İnstitutunun aparıcı elmi işçisi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Vüqar Məmmədov çıxış edərək Aida İmanquliyevanın ərəbşünaslıq elminə böyük töhfələr verdiyini söyləyib, xarici ölkələrin görkəmli alimlərinin Aida xanımın dünya elmində xidmətlərini çox yüksək qiymətləndirdiklərini xatırladıb.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ RƏQƏMSAL İNKİŞAF VƏ NƏQLİYYAT NAZİRLİYİNİN KOLLEGİYASI QƏRAR

№ 3-27/3-7-10/2025

Bakı şəhəri

5 sentyabr 2025-ci il

Azərbaycan Respublikası Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyi Kollegiyasının 2018-ci il 12 dekabr tarixli 004 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Sabit telefon (məftilli) telekommunikasiya şəbəkəsinə qoşulma və xidmətlərdən ödənişli istifadə Qaydası”nda dəyişiklik edilməsi haqqında

“Rəqəmsal inkişaf və nəqliyyat sahəsində tariflərin və xidmət haqlarının tənzimlənməsinin təkmilləşdirilməsi ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Prezidentinin bəzi fərmanlarında dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2023-cü il 2 sentyabr tarixli 2315 nömrəli Fərmanının icrasının təmin edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2023-cü il 12 sentyabr tarixli 767s nömrəli Sərəncamının 3-cü hissəsinin icrasını təmin etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 12 yanvar tarixli 1785 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi haqqında Əsasnamə”nin 3.0.7-ci yarımbəndini və 5.11-ci bəndini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyinin Kollegiyası

qərara alır:

1 Azərbaycan Respublikası Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyi Kollegiyasının 2018-ci il 12 dekabr tarixli 004 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Sabit telefon (məftilli) telekommunikasiya şəbəkəsinə qoşulma və xidmətlərdən ödənişli istifadə Qaydası”nda dəyişikliklər təsdiq edilsin (əlavə olunur).

2 Hüquq şöbəsi bu Qərarın qəbul edildiyi gündən 3 (üç) gün müddətində Azərbaycan Respublikasının Hüquqi Aktların Dövlət Reyestrinə daxil edilməsi üçün Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinə təqdim olunmasını təmin etsin.

3 Bu Qərar Azərbaycan Respublikasının Hüquqi Aktların Dövlət Reyestrinin elektron variantında dərc edildiyi gündən qüvvəyə minir.

Kollegiyanın sədri, rəqəmsal inkişaf və nəqliyyat naziri Rəşad Nəbiyev

Azərbaycan Respublikası Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyinin Kollegiyasının 2025-ci il 5 sentyabr tarixli 3-27/3-7-10/2025 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyi Kollegiyasının 2018-ci il 12 dekabr tarixli 004 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Sabit telefon (məftilli) telekommunikasiya şəbəkəsinə qoşulma və xidmətlərdən ödənişli istifadə Qaydası”nda edilmiş dəyişikliklər:

Azərbaycan Respublikası Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyi Kollegiyasının 2018-ci il 12 dekabr tarixli 004 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Sabit telefon (məftilli) telekommunikasiya şəbəkəsinə qoşulma və xidmətlərdən ödənişli istifadə Qaydası”nda aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1 1.2.17-ci və 3.1.6-cı yarımbəndlər ləğv edilsin;
2 3.1-ci bənddə “Azərbaycan Respublikasının Tarif (qiymət) Şurası” sözləri “Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyinin və Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin rəyi nəzərə alınmaqla, Azərbaycan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi” sözləri ilə əvəz edilsin.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ RƏQƏMSAL İNKİŞAF VƏ NƏQLİYYAT NAZİRLİYİNİN KOLLEGİYASI QƏRAR

№ 3-27/3-7-8/2025

Bakı şəhəri

31 iyul 2025-ci il

Azərbaycan Respublikasının ümumistifadəli telekommunikasiya şəbəkəsində fəaliyyət göstərən telekommunikasiya operatorları arasında qarşılıqlı arabaəqlənti münasibətləri ilə bağlı tariflərin tənzimlənməsi haqqında

“Rəqəmsal inkişaf və nəqliyyat sahəsində tariflərin və xidmət haqlarının tənzimlənməsinin təkmilləşdirilməsi ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Prezidentinin bəzi fərmanlarında dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2023-cü il 2 sentyabr tarixli 2315 nömrəli Fərmanının icrasının təmin edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2023-cü il 12 sentyabr tarixli 767s nömrəli Sərəncamının 3-cü hissəsinin icrasını təmin etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 12 yanvar tarixli 1785 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi haqqında Əsasnamə”nin 3.0.7-ci yarımbəndini və 5.11-ci bəndini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyinin Kollegiyası

qərara alır:

1. “Qarşılıqlı arabaəqləntidə trafikın ötürülməsi zamanı telekommunikasiya operatorları üçün sonlandırma qiymətləri” təsdiq edilsin (əlavə olunur).

2. Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyinin və Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin rəyi nəzərə alınmaqla, Azərbaycan Respublikasının

Azərbaycan Respublikası Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyinin Kollegiyasının 2025-ci il 31 iyul tarixli 3-27/3-7-8/2025 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmişdir.

Qarşılıqlı arabaəqləntidə trafikın ötürülməsi zamanı telekommunikasiya operatorları üçün sonlandırma qiymətləri

Sıra sayı	Xidmət	Ölçü vahidi	Tarif (manat) (ƏDV daxil olmaqla)
I	II	III	IV
1.	“sabit-sabit” şəbəkələrarası (şəhərlərarası, rayonlararası) zənglər	dəqiqə	0,01
2.	“sabit-mobil” və “mobil-sabit” şəbəkələrarası (şəhərlərarası, rayonlararası) zənglər	dəqiqə	0,03
3.	“mobil-mobil” şəbəkələrarası qısa mesaj (SMS)	ədəd	0,01

Qeyd: Qarşılıqlı arabaəqləntidə trafikın ötürülməsinin üçüncü telekommunikasiya operatorunun telekommunikasiya şəbəkəsi üzərindən həyata keçirilməsi ilə bağlı həmin operatorun xeyrinə bu Cədvəlin 1-2-ci hissələrində qeyd edilən tariflərə ƏDV daxil olmaqla əlavə 0,01 manat tarif tətbiq edilir.

ADNSU-nun layihəsi beynəlxalq müsabiqə siyahısında

Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin “Healwith” innovativ layihəsi “QS Təhsili yenidən təsəvvür et 2025” beynəlxalq müsabiqəsində 800-dən çox ekspertdən ibarət beynəlxalq münisflər heyətinin qiymətləndirməsi nəticəsində “Dayanıqlı Təhsil üzrə Fəaliyyət” nominasiyası üzrə qısa siyahıya salınıb.

Qlobal miqyasda ilk 20 faizlik uğurlu layihələr sırasında yer alan “Healwith”in əsas məqsədi kənd təsərrüfatının dayanıqlılığını gücləndirmək, fermerlərin rifahını artırmaq və Azərbaycanın ərzaq təhlükəsizliyinə töhfə verməkdir. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Dayanıqlı İnkişaf Məqsədi 15 – Quru ekosistemlərinin qorunması istiqamətində əhəmiyyətli addım hesab olunan “Healwith” fermerlər və bitki yetişdiriciləri üçün nəzərdə tutulmuş

mobil tətbiqdır. İstifadəçilər sadəcə bir şəkil çəkərək 100-dək geniş yayılmış bitki

xəstəliyini erkən mərhələdə aşkarlaya və müalicə üzrə tövsiyələr ala bilərlər. Bu texnologiya pestisid istifadəsini azaldır, müalicə xərclərini hər hektar üzrə 60 AZN-dən 15 AZN-ə qədər endirir və məhsuldarlığı artırır.

Qeyd edək ki, “Təhsili yenidən təsəvvür et” müsabiqəsi dünyanın tanınmış ali təhsil reyting agentliklərindən biri və universitetlərin beynəlxalq reytinglərinin hazırlanması ilə yanaşı, təhsil innovasiyalarını dəyərləndirən global layihələri ilə də məşhur olan nüfuzlu QS (Quacquarelli Symonds) təşkilatı tərəfindən keçirilir. Bu il müsabiqəyə dünyanın müxtəlif ölkələrindən 1 600-dən çox layihə təqdim olunub.

Mehparə ƏLİYEVƏ
XQ

“Qarabağ” “Liverpool”dan irəlidedir

POZ.	CLUB	MP	P.A	QD	PTS
1	Eintracht Frankfurt	1	5:1	+4	3
2	PSG	1	4:0	+4	3
3	Club Brugge	1	4:1	+3	3
4	Sporting CP	1	4:1	+3	3
5	Union SG	1	3:1	+2	3
6	Bayern Munich	1	3:1	+2	3
7	Arsenal	1	2:0	+2	3
8	Inter	1	2:0	+2	3
9	Manchester City	1	2:0	+2	3
10	Qarabağ	1	3:2	+1	3
11	Liverpool	1	3:2	+1	3
12	Barcelona	1	2:1	+1	3
13	Real Madrid	1	2:1	+1	3
14	Tottenham	1	1:0	+1	3
15	Borussia Dortmund	1	4:4	+0	1

UEFA Çempionlar Liqasında əsas mərhələnin ilk turuna yekun vurulub.

Turnir cədvəlinə son oyun gündündə Almaniya da “Qalatasaray”ı darmadağın edən “Ayntraxt”ı başçılıq edir. Fransanın PSJ klubu 2-ci, Portuqaliyanın “Sportinq”i 3-cü sırada qərarlaşıb. Səfərdə “Benfika”nı 3:2 hesabı ilə məğlub edən “Qarabağ” 10-cu pillədə yer alıb. İngiltərənin “Liverpool” komandası 11-ci, İspaniyanın “Barselona” klubu 12-ci, “Real” Madrid klubu isə 13-cü sıradadır.

Qeyd edək ki, Çempionlar Liqasında II turun oyunları sentyabrın 30-da start götürəcək. 36 komandanın iştirak etdiyi Liqa mərhələsində ilk 8 yeri tutan komandalar birbaşa 1/8 finala yüksələcək. Bu raunda 9-24-cü pillələrdə başa vuran kollektivlər isə play-off matçları oynayacaqlar.

Premyer Liqada V tur

Dünən Misli Premyer Liqasında V tura start verilib.

İlk olaraq “İmişli” “Karvan-Yevlax”ın qonağı olub. Şamaxı şəhər stadionunda baş tutan oyunda İmişli futbolçuları rəqibin qapısından 3 cəvabsız top keçirib.

Günün ikinci matçında turnir cədvəlində 8 xalla dördüncü sırada olan “Zirə” 5 xalla 5-ci pillədə olan “Şamaxı”nı qəbul edib. Zirə İdman Kompleksinin stadionunda keçirilən oyun bəkililərin xeyrinə başa çatıb –2:1.

Qeyd edək ki, turun digər matçları bu gün və səbah keçiriləcək.

Minifutbolçularımız 1/4 finala yüksəlib

Azərbaycanın minifutbol klubları Bolqarıstanın paytaxtı Sofiyada təşkil olunan Çempionlar Liqasının 1/8 final mərhələsinin oyunlarına çıxıblar.

Bakı təmsilçisi “Zirə” Monteneqronun “MFK Hram” kollektivi ilə qarşılaşmada 2:0 hesablı qələbə qazanıb.

“Birbaşa Bakı” isə Yunanıstanın “Flaminqos” komandasını 3:1 hesabı ilə məğlub edib. Hər iki komandamız 1/4 finala adlayıb.

Digər təmsilçimiz “Aznur” isə Çexiyanın “Brno” klubuna məğlub olaraq (2:2, penalti seriyasında 2:3) mübarizəni dayandırıb.

Qabil YUSİFOĞLU
XQ

Azərbaycan Qran-Prisi: sürət, strategiya və məharətin vəhdəti

Formula 1 Qatar Airways Azərbaycan Qran Prisinin ilk günü maraqlı anlarla yadda qaldı. Günüən əsas diqqətçəkən məqamı birinci sərbəst yürüşün nəticələri oldu. Öncə Formula 2 sürücüləri trası sınaqdan keçirdilər. Sərbəst yürüşdə gənc pilotlar sazlanmalar üzərində işlədilər və yarış üçün strategiyalarını yoxladılar. Mövsümün sonuna cəmi üç mərhələ qaldığı üçün çempionluğa iddialı yeddi sürücü arasında mübarizə xüsusilə maraqla gözlənilirdi. Sonra Bakı trasına Formula 1 pilotları çıxdılar, nəticələr yarışların düşünöldüyündən də çətin keçəcəyindən xəbər verdi.

Formula 1 sürücüləri bir saatlıq ilk sərbəst yürüşdə Bakının çətin trasında, xüsusilə də dar 90 dərəcəlik döngələrdə və yeni asfalt örtüklü hissələrdə “Pirelli” təkərlərinin davranışını sınaqdan keçirdilər. “Maklaren” komandası sessiyada üstünlüyünü açıq şəkildə nümayiş etdirdi. Gərgin mübarizə şəraitində baş tutan yürüşdə komandanın pilotu Lando Norris bütün rəqiblərini üstələyərək ən yaxşı nəticəyə imza atdı. Onun ardınca komanda yoldaşı, gənc və istedadlı sürücü Oskar Piastri ikinci yeri tutaraq “Maklaren” üçün möhtəşəm başlanğıc təmin etdi. Bununla da komanda Bakıda güclü hazırlığını və bolidlərinin yüksək sürətini ortaya qoydu. Üçüncü yeri isə “Ferrari”nin əsas pilotlarından biri olan Şarl Lekler qazanaraq komandasının mübarizəyə hazır olduğunu göstərdi.

Lakin “Maklaren”in sürət üstünlüyü diqqətdən yayınmadı.

İkinci sərbəst yürüşdə isə ən yaxşı nəticəni “Ferrari” pilotu Lyuis Hamilton göstərdi. Onun komanda yoldaşı Şarl Lekler 2-ci, “Mercedes”dən Corc Russell isə 3-cü oldu.

Yarış həftəsinin ən çox gözlənilən tədbirlərindən biri – Fan Forum Dənizkənarı Bulvar ərazisində yerləşən Fan Zonada keçirildi. Səhnədə təşkil olunan sessiyada dünyəşöhrətli Formula 1 pilotları azarkeşlərlə görüşərək onların suallarını cavablandırıdılar, avtoqraf verdilər və foto çəkdirdilər. Komandalar üçün ayrılmış vaxt ərzində fanatlar sevimli F1 ulduzlarını yaxından görmək və yarış həyəcanını birgə bölüşmək imkanı əldə etdilər. Cümə günü keçirilən Fan Forumda Racing Bulls, Williams,

McLaren, Kick Sauber və Aston Martin komandalarının üzvləri iştirak etdilər. Şənbə günü isə digər komandaların pilotlarının fanatlarla görüşü nəzərdə tutulur. Fan Forum həm pilotlar, həm də azarkeşlər üçün yarış həftəsinin ən yaddaqalan anlarından birinə çevrildi.

Paddock ərazisində yerləşən Chill Zone-da da maraqlı və rəngarəng anlar yaşandı. Dünyanın ən sürətli pilotları

gözəl bir fürsətə çevrildi. Dünyaca məşhur idmançıların qutab bəşirməsi ölkəmizin kulinariya ənənələrinin təqdimatında xüsusi rol oynadı. Həm yerli azarkeşlər, həm də Bakıya dünyanın dörd bir yanından gələn turistlər Azərbaycan mədəniyyətinin bir parçasını yaxından görmək və dadmaq imkanı əldə etdilər.

Bir sözlə, Azərbaycan Qran-Prisinin

bu dəfə sükən arxasında yox, mətbəxdə bacarıqlarını sınaqda. Alpine komandasının sürücüləri Franko Kolapinto və Pyer Qasli, eləcə də Red Bull-un pilotu Yuki Tsunoda Azərbaycan mətbəxinin sevilən təamlarından olan qutab hazırladılar. Xüsusi məkanda təşkil olunan tədbirdə qonaqlar pilotların yeməyi necə bəşirdiklərini izləmək və onların hazırladıqları qutabları dadmaq imkanı əldə etdilər. Yuki Tsunoda Azərbaycan mətbəxinin bu təamına böyük maraq göstərərək “İlk dəfə belə dadlı yeməyi özüm hazırlayram” sözləri ilə təəssüratını bölüşdü.

Sonda pilotlar həmkarlarını və tədbirdə iştirak edən qonaqları hazırladıqları qutablarla qonaq etdilər. Bu tədbir yalnız əyləncəli anlarla yadda qalmadı, həm də Azərbaycanın zəngin mətbəxinin və mədəniyyətinin tanıtılması üçün

böyük maraqla izlənən sərbəst yürüşləri əsas yarış öncəsi mühüm əhəmiyyət daşıyır. Bu yürüşlər komandaların bolidlərini sınaqdan keçirməsi, trasda uyğunlaşması və strategiyalarını müəyyən etmələrini üçün vacibdir. Bakı şəhər trasının mürəkkəb və sürətli konfigurasiyası sürücülərdən həm texniki dəqiqlik, həm də maksimum cəsarət tələb edir. İlk sərbəst yürüşdə əldə edilən nəticələr azarkeşlər arasında da böyük həyəcan doğurdu. Xüsusilə, “Maklaren”in güclü performans komandanın bu həftəsonu podium uğrunda ciddi rəqəbat aparacağına işarə etdi. İdmansevarlər isə artıq böyük maraqla növbəti yürüşləri və əsas yarışı gözləyirlər.

Səbuhi MƏMMƏDOV
Cavid QAÇAYEV (foto)
XQ

Dövlət Mükafatları Komissiyası 2026-cı il üçün Dövlət Mükafatlarına əsərlərin (işlərin) qəbulunu elan edir

Azərbaycan Respublikasının Elm, texnologiya, memarlıq, mədəniyyət və ədəbiyyat üzrə Dövlət Mükafatları Komissiyası 2026-cı il üçün Dövlət Mükafatlarına əsərlərin, işlərin, layihələrin qəbulunu elan edir.

Komissiyadan verilən məlumata görə, müvafiq sənəd və materiallar Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2010-cu il 8 fevral tarixli 212 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasının Elm, texnologiya, memarlıq, mədəniyyət və ədəbiyyat üzrə Dövlət Mükafatları Komissiyasının Əsasnaməsi”ndə göstərilən qaydaya uyğun hazırlanmalı və 2026-cı il fevralın 1-dək Komissiyaya təqdim edilməlidir.

Dövlət Mükafatı Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı olan müəlliflərə elmin, texnologiyanın, memarlığın, mədəniyyətin və ədəbiyyatın inkişafına

mühüm töhfələr verən əsərlərə, fundamental və tətbiqi elmi araşdırmalara, dövlətçilik, iqtisadi inkişaf və digər sahələrdəki elmi kəşflərə və ixtirlərə, qabaqcıl sənaye-texniki təcrübənin tətbiqinə və nəzəri tədqiqatlara, habelə yeni material və mexanizmlərin yaradılmasına görə verilir.

Əsərlər dövlət orqanları (qurumları), ali təhsil müəssisələri, elmi müəssisə və təşkilatlar, ictimai birliklər, yaradıcılıq ittifaqları və birlikləri tərəfindən Dövlət Mükafatlarına təqdim olunur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən təsis edilən digər mükafatlara, eləcə də digər ölkələrin dövlət mükafatlarına layiq görölmüş əsərlər Dövlət Mükafatına təqdim edilə bilər.

Bir müəllifə, eyni zamanda bir neçə əsərə görə Dövlət Mükafatı verilmir. Bir qurum tərəfindən Dövlət Mükafatına yalnız bir əsər təqdim edilə bilər.

Eyni əsər iki dəfədən artıq Mükafata təqdim edilə bilər.

Dövlət Mükafatına irəli sürölmüş əsərlər və namizədlər barədə Komissiya qarşısında vəsatət qaldırırlar, vəsatətlə birlikdə hər bir namizədin əmək fəaliyyəti haqqında qısa məlumat, əsərin müəllif (müəlliflər) tərəfindən imzalanmış qısa annotasiyası, elmi-texniki işlər üçün texniki və iqtisadi göstəricilər, təbiiqetmənin nəticələri, yayılma miqyası haqqında məlumat, əsər və əsərin müəllifləri barədə mətbuatda dərc olunmuş rəy və tədqiqatlar, o cümlədən müvafiq Əsasnamədə nəzərdə tutulmuş digər materiallar təqdim edilməlidir.

Dövlət Mükafatları Komissiyasının ünvanı: AZ1066, Bakı şəhəri, Lermontov küçəsi, 68, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti. Əlaqə telefonu: 492-83-77. E-mail: nk@nk.gov.az

Hu a

Bu il yay tez sovuşdu...

Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin Milli Hidrometeorologiya Xidmətindən verilən məlumata görə, bu gün Bakıda və Abşeron yarımadasında hava şəraitinin dəyişən buludlu olacağı, ararib tutulacağı, bəzi yerlərdə fasilələrlə yağış yağacağı gözlənilir. Ayn 19-dan 20-nə keçən gecə və şəhər yarımadasının ayrı-ayrı yerlərində leysan xarakterli olacağı, şimşək çaxacağı ehtimalı var. Güclü şimal-qərb küləyi əsəcək.

Havanın temperaturu gecə 16-18, gündüz 19-21 dərəcə isti olacaq. Atmosfer təzyiqi 753 millimetr civə sütunundan 760 millimetr civə sütununa yüksələcək. Nisbi rütubət 70-80 faiz təşkil edəcək.

Azərbaycanın rayonlarında bəzi yerlərdə ararib leysan xarakterli yağış yağacağı, şimşək çaxacağı proqnozlaşdırılır. Ayrı-ayrı yerlərdə yağının intensiv və güclü olacağı, dolu düşəcəyi, dağlıq əra-

zilərdə qar yağacağı ehtimalı var. Ararib duman müşahidə ediləcək. Qərb küləyi bəzi yerlərdə ararib güclənəcək.

Havanın temperaturu gecə 14-17, gündüz 20-25, dağlarda gecə 1-5, gündüz 5-9 dərəcə isti olacaq.

Q.ƏLİYEV
XQ

BAŞ REDAKTOR

ƏFLATUN
AMAŞOV

TELEFONLAR:
Reklam və elanlar: 493-82-21

Qəbul şöbəsi: 493-24-75 Mühəsisətlilik: 498-85-29
Məsəl katib: 493-61-02 Email: xalqqazeti@gmail.com
Texniki şöbə: 493-59-64 info@xalqqazeti.az

+994(51) 280-16-44

“Xalq” qəzeti redaksiyası MMC-nin kompüter markazında yığılıb və şəhifələnilib, “Azərbaycan” nəşriyyatında çap olunub.

ÜNVANIMIZ:
AZ-1000, Bakı şəhəri, Bülbül prospekti, 30.
Şəhadətnamə 022273

İNDEKS 0282
TİRAJ 3540
SİFARİŞ 1900
QİYMƏTİ 60 qəpik

Növbətçi redaktor

Nurlan ABDALOV

Çapa imzalanmışdır 00:00